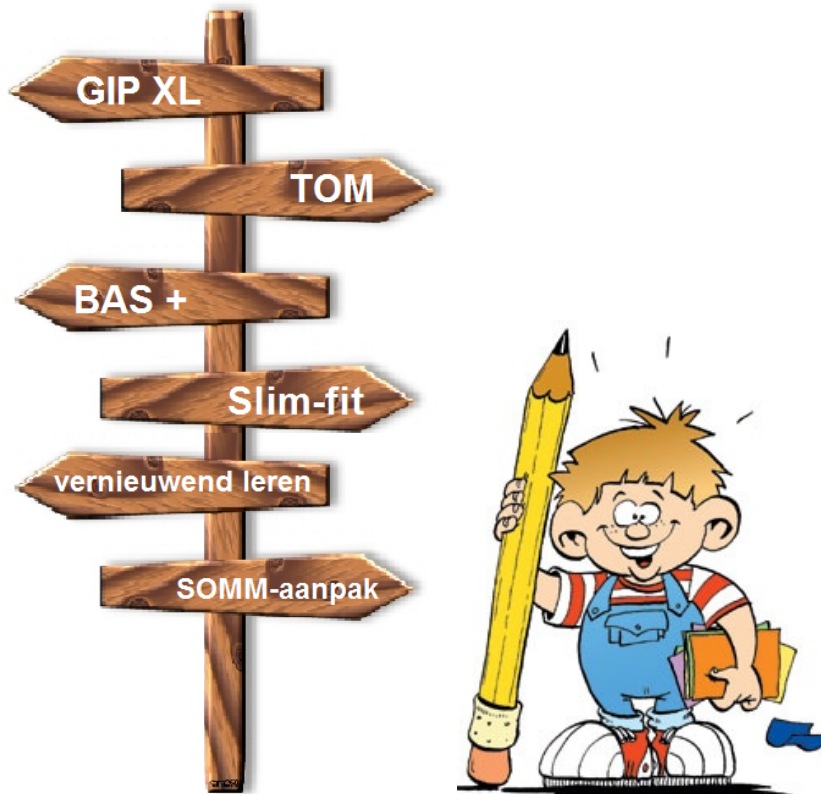

Praktijkonderzoek onderwijsconcepten

Alies Rumph (s1040327)

alies.rumph@gmail.com

Master Special Educational Needs

Gespecialiseerd leraar zorg

SO.PRAKT

Onderzoeksbegeleider: Wia Stegeman

15 juli 2011

Praktijkonderzoek onderwijsconcepten

Hogeschool Windesheim
(leslocatie: Stenden Hogeschool)
Praktijkonderzoek uitgevoerd op:
Tine Marcusschool

Voorwoord

Deze scriptie is geschreven voor mijn praktijkonderzoek, in het kader van de Master opleiding Special Educational Needs. In september 2010 ben ik met de voltijd variant van deze opleiding gestart en met dit onderzoek zal ik deze opleiding afronden. Het doen van een praktijkgericht onderzoek heb ik als zeer leerzaam ervaren, in mijn reflectie zal ik hier verder op ingaan.

*Met de afronding van deze opleiding bereik ik
een nieuwe stapsteen op mijn levensweg:
verse kansen om mijn doelen scherper te stellen liggen te wachten.*

Via deze weg wil ik allereerst Tally Post en Anneke van Nes van de Tine Marcusschool bedanken voor hun begeleiding en ondersteuning op mijn leerwerkplek. De overige werknemers van de Tine Marcusschool en geïnterviewde scholen ben ik dankbaar voor het meewerken en leveren van informatie voor mijn onderzoek.

Tevens wil ik mijn onderzoeksbegeleider Wia Stegeman en de anonieme docent leerlijnpraktijkgerichtonderzoek bedanken voor hun feedback en adviezen. Zij hebben door hun gerichte feedback en kritische blik op mijn planformulieren, ervoor gezorgd dat er diepgang en een gestructureerde opbouw te zien is in mijn onderzoek.

In het bijzonder wil ik mijn vriend Harm Kooiker en mijn critical friend Trienke Agema bedanken voor hun adviezen, hulp en steun bij de totstandkoming van dit praktijkonderzoek. Zij hebben ervoor gezorgd dat ik dit onderzoek met deze motivatie en toewijding heb kunnen schrijven. Tevens gaat mijn dank uit naar mijn medestudenten en alle anderen die mij hebben gesteund en op de één of ander manier hebben geholpen bij het afronden van deze scriptie.

Groningen, juli 2011
Alies Rumph

Inhoud

Voorwoord	2
Inleiding	5
Samenvatting	6
1 Inleiding praktijkonderzoek	7
1.1 Verlegenheidssituatie	7
1.2 Doelstelling en centrale vraagstelling	7
1.3 Onderzoeksvragen en deelvragen	8
2 Theoretisch kader	9
2.1 Onderwijsconcept	9
2.1.1 De definitie van een onderwijsconcept in de literatuur	9
2.1.2 Toepassing van een onderwijsconcept	9
2.1.3 Kritische beschouwing en koppeling met de praktijk	10
2.2 Onderzoek criteria	11
2.2.1 Achtergrond van het onderwijs	11
2.2.2 Organisatie van het onderwijs	11
2.2.3 Leeractiviteiten	12
2.2.4 Evaluatie van het leerproces en de resultaten	12
2.3 Recent ontwikkelde onderwijsconcepten	12
2.3.1 Uitgangspunten en doel van de recent ontwikkelde onderwijsconcepten	12
2.3.2 Toepassing van recent ontwikkelde onderwijsconcepten	15
2.3.3 Vergelijking	16
3 Onderzoeksopzet	18
3.1 Opzet van het onderzoek	18
3.2 Doelgroep	18
3.3 Instrumenten	18
3.4 Planning	19
4 Resultaten	20
4.1 Onderwijsconcepten op cluster 2 scholen	20
4.1.1 De Skelp	20
4.1.2 Enkschool	21
4.1.3 Professor Huizingschool	21
4.2 De recent ontwikkelde onderwijsconcepten op het SBO en BAO	21
4.2.1 BAS – OBS Angelslo	22
4.2.2 GIP – CBS het Kompas	22
4.2.3 TOM – christelijk SBO Fiduciaschool	22
4.2.4 SOMM-aanpak	23
4.2.5 EVL – KBO de Biezenhof	23
4.2.6 SlimFit – KBO Bisschop Bekkersschool	23
4.3 Wensen van de Tine Marcusschool	24
4.3.1 Definitie van een onderwijsconcept door het managementteam	24
4.3.2 Wensen met betrekking tot een onderwijsconcept	25

5 Conclusie.....	32
5.1 Conclusie onderzoeksvragen	32
5.1.1 Recent ontwikkelde onderwijsconcepten	32
5.1.2 Cluster 2.....	33
5.1.3 Scholen met een onderwijsconcept	33
5.1.4 Wensen van de Tine Marcusschool	34
5.2 Aanbeveling.....	35
5.2.1 Maken van een keuze	35
5.2.2 Implementeren	36
5.2.3 Het best passende onderwijsconcept voor de Tine Marcusschool	36
6 Reflectie	37
6.1 Reflectie op het proces	37
6.2 Persoonlijke reflectie op de inhoud	38
6.3 Reflectie op het persoonlijke ontwikkeling	38
Literatuurlijst	39
Bijlagen.....	40

Inleiding

Het in deze scriptie weergegeven onderzoek is uitgevoerd op de Tine Marcusschool. De Tine Marcusschool is een cluster 2 school voor kinderen met een communicatieve en/of auditieve beperking. Op deze school heerst er al enige tijd behoefte aan een doorgaande lijn op het gebied van pedagogisch en didactisch handelen. Daarom is er een onderzoek voorgesteld, waarin verschillende onderwijsconcepten worden onderzocht die aan deze vraag voldoen. Tevens moet dit onderzoek leiden tot een aanbeveling ten aanzien van een bij de Tine Marcusschool passend onderwijsconcept.

Gedurende het onderzoek is naar voren gekomen dat de Tine Marcusschool geïnteresseerd is in de recent ontwikkelde onderwijsconcepten, met gevolg dat de centrale vraagstelling is aanpast naar “Welk recent ontwikkeld onderwijsconcept komt het meest tegemoet aan de eisen en wensen van de Tine Marcusschool?”

In deze scriptie zal grotendeels volgens de door Windesheim geadviseerde opbouw gewerkt worden. Om de scriptie meer overzicht te geven, is er gekozen voor het hebben van een extra inleiding, gericht op het gehele verslag. Tevens is er een voorwoord en wordt de scriptie beëindigd met een reflectie, deze zorgen voor een persoonlijke stempel op het geheel en laten zien wat het verrichten van een praktijkonderzoek met de persoonlijke ontwikkeling doet. Tevens worden er in de reflectie keuzes en nieuwe inzichten besproken.

Deze scriptie is tot stand gekomen door eerst grondig literatuur te zoeken en deze ter voorbereiding op het onderwerp en de verschillende recent ontwikkelde onderwijsconcepten te lezen. Alleen de literatuur die actief verwerkt is in de scriptie wordt genoemd in de literatuurlijst. Dit neemt niet weg dat de overige literatuur heeft bijgedragen aan een actieve verwerking van de in de literatuurlijst genoemde bronnen.

Samenvatting

De aanleiding van dit onderzoek is de heersende behoefte aan een doorgaande lijn op het gebied van pedagogisch en didactisch handelen, die al enige tijd heerst binnen de Tine Marcusschool. Zij hebben daarom het voorstel gedaan voor een onderzoek, waarin verschillende onderwijsconcepten worden onderzocht en vergeleken, gevolgd door een aanbeveling ten aanzien van het onderwijsconcept dat het best bij de Tine Marcusschool past.

Om de vraag, “Welk recent ontwikkeld onderwijsconcept komt het meest tegemoet aan de eisen en wensen van de Tine Marcusschool?” te beantwoorden, zijn er vier onderzoeksvragen opgesteld. Deze richten zich op de voor- en nadelen van de recent ontwikkelde onderwijsconcepten, de ervaringen met een onderwijsconcept binnen cluster 2 scholen, de recent ontwikkelde onderwijsconcepten binnen het SBO en BAO en op de wensen van de verschillende betrokkenen van de Tine Marcusschool.

Om tot een goede selectie van onderwijsconcepten te komen is de volgende definitie gebruikt: “Een onderwijsconcept is de manier waarop het bereiken van de kerndoelen wordt gerealiseerd. Het zijn afspraken over de organisatie van het onderwijs, de leeractiviteiten en de evaluatie van het leerproces en de leerresultaten (Steenbergen-Penterman, Thijs, Voogt, & Loenen, Februari 2008).”

De recent ontwikkelde onderwijsconcepten zijn: BAS+, GIP-XL, TOM, EVL, SlimFit en SOMM-aanpak.

De voordelen van het werken met recent ontwikkelde onderwijsconcepten zijn:

- Zorgt voor doorgaande lijnen;
- Efficiënt gebruiken van de onderwijstijd;
- Biedt uitgangspunten voor het creëren van optimaal klassenmanagement;
- Een onderwijsklimaat kunnen creëren waarbinnen er erkenning en aandacht is voor de behoeften van de leerlingen;
- Zorgt voor meer flexibiliteit bij het werken met nieuwe ontwikkelingen;
- Creëren van meer plezier in het werk.

Mogelijke nadelen van het werken met een recent ontwikkeld onderwijsconcept zijn:

- Het betreft vaak een langdurig (meerjarig) en intensief traject;
- Vraagt soms grote veranderingen van de organisatie;
- Wijzigen van de visie van de school kan tot de consequenties behoren;
- Het kan tot afkeer en aversie leiden.

Een van de belangrijkste aanbevelingen is dat er, net als bij de benaderde scholen veel aandacht wordt besteed aan het creëren van draagvlak tijdens de invoering van het gekozen onderwijsconcept. De Tine Marcusschool blijkt in vergelijking met de geïnterviewde scholen uniek in het doen van een vergelijking tussen verschillende onderwijsconcepten. Nadat er een gedragen keuze wordt gemaakt, zal de onderwijsverandering langzaam moeten plaatsvinden, zodat er voor alle werknemers tijd is om te wennen.

Het geven van een advies met betrekking tot één onderwijsconcept is nog niet mogelijk. Er worden wel raakvlakken gesignaleerd met dat van GIP-XL, TOM en EVL, tevens behoort de SOMM-aanpak tot de mogelijkheden, aangezien dit een op maat gemaakt traject betreft. Voordat de Tine Marcusschool een definitieve keuze gaat maken, moeten zij goed nagaan op welke aspecten zij een onderwijsverandering willen laten plaatsvinden en hierbinnen zorgen voor gedragenheid van de heersende visie.

1 Inleiding praktijkonderzoek

Deze inleiding is erop gericht om een duidelijk beeld te geven van de aanleiding van het onderzoek. Het eerste deel beschrijft de verlegenheidssituatie van de Tine Marcusschool. Tevens wordt de doelstelling, centrale vraagstelling en de bijbehorende onderzoeksvragen en deelvragen toegelicht.

1.1 Verlegenheidssituatie

Op de Tine Marcusschool wordt gewerkt met leerlijnen voor het zelfstandig werken, hierbij zie je een duidelijke opbouw en doorgaande lijn in de groepen 1 t/m 8. Op andere gebieden, zoals: het werken met de methodes, pedagogisch en didactisch handelen en de organisatie van het onderwijs, wordt er door de leerkrachten uit de onder-, midden- en bovenbouw op hun eigen manier gewerkt. De leerkrachten zijn zich echter wel bewust van de onderlinge verschillen. Tijdens de individuele jaargesprekken, uitgevoerd door alle teamleiders met de leerkrachten, heeft het managementteam geconcludeerd dat er op de Tine Marcusschool behoefte is aan een eenduidig onderwijsconcept. Ook de onderwijsinspectie merkt op dat er verschillen zijn tussen het pedagogisch en didactisch handelen binnen de school. Het managementteam wil aan de eisen, wensen en behoeften van de leerkrachten en de inspectie tegemoetkomen, door te kiezen voor een eenduidig onderwijsconcept. Hierdoor zal er een doorgaande lijn ontstaan in de gehele school m.b.t. het werken met methodes, pedagogisch en didactisch handelen en de organisatie van het onderwijs. Voor leerkrachten zou een onderwijsconcept meer duidelijkheid geven van wat er van hen verwacht wordt op pedagogisch, didactisch en organisatorisch niveau. Op elkaar afgestemd pedagogisch en didactisch handelen zorgt ervoor dat de overgang naar een volgende klas soepeler verloopt, omdat op eenzelfde manier wordt gewerkt. Een leerkracht kan dan goed aansluiten bij het reeds geleerde en hierop voort bouwen.

Tijdens de start van de Tine Marcusschool in 1952 werd er niet gewerkt met methodes. Leerkrachten zochten en maakten zelf geschikte lesmaterialen. Later is er begonnen met het invoeren van methodes, doordat de leerkrachten zich handelingsverlegen voelden. Sinds 2005 moet het speciaal onderwijs ook voldoen aan de kerndoelen en zich hiervoor verantwoorden tegenover de onderwijsinspectie. Hierdoor is op de Tine Marcusschool de behoefte aan schoolbrede afspraken over het pedagogisch en didactisch handelen de afgelopen jaren nog meer gegroeid. Mede door deze behoeften en de adviezen van de inspectie, wil het managementteam samen met de leerkrachten een onderwijsconcept gaan invoeren. Om dit te bereiken heeft de school een werkgroep opgezet die zich gaat verdiepen in de onderwijsconcepten. De werkgroep richt zich voornamelijk op het inventariseren van de behoeften, eisen en wensen van de leerkrachten en streven ernaar de komende onderwijsverandering schoolbreed gedragen te krijgen.

De school verwacht een overzicht te ontvangen van de verschillende recent ontwikkelde onderwijsconcepten, waarin duidelijk de eigenschappen en kwaliteiten van de concepten naar voren komen. Tevens heeft de Tine Marcusschool de wens geuit dat zij willen weten welk onderwijsconcept het beste bij de Tine Marcusschool past. Dit wordt in het onderzoek vertaald als het concept dat het meest tegemoet komt aan de wensen en eisen van de betrokkenen op de Tine Marcusschool. Met onderwijsconcept wordt door de Tine Marcusschool (o.a.) een concept bedoeld, gericht op het didactisch en pedagogisch handelen van de leerkrachten.

1.2 Doelstelling en centrale vraagstelling

Het beoogde doel van dit onderzoek is een aanbeveling doen m.b.t. een passend onderwijsconcept voor cluster 2 onderwijs. De centrale vraag die na het onderzoek beantwoord zal zijn is: 'Welk onderwijsconcept komt het meest tegemoet aan de eisen en wensen van de Tine Marcusschool?'

1.3 Onderzoeksvragen en deelvragen

Om de centrale vraagstelling te kunnen beantwoorden zijn de onderstaande onderzoeksvragen met bijbehorende deelvragen geformuleerd. Aangezien onderzoeksvraag 1 vanuit de literatuur wordt benaderd, zal deze worden geadresseerd in het theoretisch kader (Hoofdstuk 2). De overige onderzoeksvragen worden in Hoofdstuk 4, resultaten, beantwoord.

Onderzoeksvraag 1

Wat zijn volgens de literatuur de voor- en nadelen van de recent ontwikkelde onderwijsconcepten?

Deelvragen:

1. Wat is volgens de literatuur een onderwijsconcept?
2. Wat zijn volgens de literatuur recent ontwikkelde onderwijsconcepten en wat zijn de verschillen?
3. Wat zegt de literatuur over de toepassing van deze onderwijsconcepten en wat zijn de verschillen?

Onderzoeksvraag 2

Wat zijn de ervaringen van scholen binnen het cluster 2 met het door hun gekozen onderwijsconcept?

Deelvragen:

1. Welke onderwijsconcepten gebruiken andere cluster 2 scholen?
2. Hoe zijn de ervaringen van deze cluster2 scholen met het toepassen van het door hun gekozen onderwijsconcept?
3. Op grond van welke argumenten hebben deze cluster2 scholen voor een specifiek concept gekozen?

Onderzoeksvraag 3

Wat zijn de ervaringen van SBO en BAO scholen die werken met een recent ontwikkeld onderwijsconcept?

Deelvragen:

1. Hoe zijn de ervaringen van deze scholen met het toepassen van het door hun gekozen onderwijsconcept?
2. Op grond van welke argumenten hebben deze scholen voor een specifiek onderwijsconcept gekozen?

Onderzoeksvraag 4

Welke wensen zijn er met betrekking tot een passend onderwijsconcept binnen de Tine Marcusschool?

Deelvragen:

1. Wat verstaat het managementteam van de Tine Marcusschool onder een onderwijsconcept?
2. Welke wensen zijn er m.b.t. het onderwijsconcept bij het managementteam?
3. Welke wensen zijn er m.b.t. het onderwijsconcept bij de leerkrachten, met als uitgangspunt de behoeften van de kinderen?
4. Welke wensen zijn er m.b.t. het onderwijsconcept bij de zorgbieders (logopedisten, MRT, e.d.)?
5. Welke wensen zijn er m.b.t. het onderwijsconcept bij de ouders, met als uitgangspunt de behoeften van de kinderen?

2 Theoretisch kader

In dit hoofdstuk wordt het literatuuronderzoek beschreven waarmee onderzoeksvraag 1 wordt beantwoord. Eerst zal worden toegelicht wat de definitie van een onderwijsconcept is. Daarna volgen de criteria die als basis worden genomen om de recent ontwikkelde onderwijsconcepten te vergelijken. Deze vergelijking vindt plaats nadat alle recent ontwikkelde onderwijsconcepten zijn beschreven.

2.1 Onderwijsconcept

Het vinden van geschikte informatie werd bemoeilijkt door het gebruik van verschillende benamingen voor een onderwijsconcept. Gedurende deze zoektocht zijn de termen: schoolconcept, curriculum, vernieuwingsconcept en onderwijsconcept als synoniem terug te vinden. Ditzelfde probleem deed zich binnen de Engelstalige literatuur voor, hier was 'curriculum' de beste omschrijving van wat in deze scriptie onder onderwijsconcept wordt verstaan.

In 1985 is de wet op het Basisonderwijs aangenomen. In deze wet is vastgelegd dat leerlingen een ononderbroken ontwikkeling, afgestemd op de voortgang van elk afzonderlijk kind, moet kunnen doormaken. De wijze waarop dit bereikt moest worden werd niet beschreven, hierin kunnen scholen een vrije keuze maken.

2.1.1 De definitie van een onderwijsconcept in de literatuur

In de bestudeerde literatuur is veel over het werken met een onderwijsconcept en de verschillen tussen onderwijsconcepten te vinden. Tevens wordt uitvoerig besproken waarom er onderwijsconcepten bestaan, er is echter weinig aandacht voor een goede concrete beschrijving van wat een onderwijsconcept inhoudt. De meest duidelijke omschrijving van een onderwijsconcept wordt gegeven door Steenbergen-Penterman, Thijs, Voogt en Loenen (2008). Zij beschrijven dat een onderwijsconcept de manier is waarop het bereiken van de kerndoelen wordt gerealiseerd. Om dit te bereiken geven zij aan dat er afspraken moeten worden gemaakt over de organisatie van het onderwijs, de leeractiviteiten en de evaluatie van het leerproces en de leerresultaten. Na het maken van afspraken op deze gebieden is de basis gelegd voor het ontstaan van een samenhangend geheel van opvattingen bij zowel leerkrachten als de school, oftewel er ontstaat een visie. Van Eijkeren (2005a) onderschrijft dat een samenhangend geheel van opvattingen de definitie van een visie is. Van der Wolf en van Beukering (2009) zeggen tevens dat het hebben van een teamvisie zeer belangrijk is bij het ontstaan van samenhang tussen groeps en schoolniveau.

Concluderend kan gesteld worden dat een onderwijsconcept voldoet aan de definitie van Steenbergen-Penterman, Thijs, Voogt en Loenen (2008), waarbij kan worden aangemerkt dat het nastreven en implementeren van een onderwijsconcept kan leiden tot samenhang tussen groeps- en schoolniveau. In deze scriptie wordt dan ook de definitie van Steenbergen-Penterman, Thijs, Voogt en Loenen (2008) gebruikt, ook omdat deze definitie de verschillende aspecten van het onderwijs benadrukt voor het behalen van de kerndoelen van het onderwijs.

2.1.2 Toepassing van een onderwijsconcept

Het werken met een onderwijsconcept kan gezien worden als de manier om een doorgaande lijn binnen de school te creëren. Het werken vanuit dezelfde visie schept duidelijkheid en geeft houvast bij de inrichting van het onderwijs (van Eijkeren, 2005a). Van Eijkeren (2005a) benoemt ook het voordeel voor de leerlingen van het hebben van een gedragen visie binnen de school.

*“De leerlingen hoeven niet elk jaar opnieuw te wennen aan verschillende stijlen van lesgeven en leren”.
(van Eijkeren, 2005a, p.40)*

Het voordeel hiervan is dat er bij de start van het nieuwe schooljaar de geldende afspraken kort herhaald kunnen worden en dat hier op verder gebouwd kan worden. Voor de leerlingen binnen de Tine Marcusschool zorgt dit ervoor dat zij niet steeds opnieuw moeten wennen aan verschillende stijlen van lesgeven en leren. Ahlers en Vreugdenhil (2006) wijzen erop dat het werken vanuit eenzelfde visie voor de leerlingen beter is. "Leerlingen zullen sneller en makkelijker leren omdat zij bijvoorbeeld de aanpak van een probleem kennen en gewend zijn om zelfstandig te werken en zelf daarvoor de hulpmiddelen te halen." (Ahlers & Vreugdenhil, 2006, p.125) Dit geeft specifiek bij de leerlingen van de Tine Marcusschool veel rust. Dit komt doordat een groot deel van de leerlingen behoefte heeft aan structuur en duidelijkheid. Deze structuur en duidelijkheid kan deels geboden worden door binnen de school afspraken te hebben over onder andere het pedagogisch en didactische handelen van de leerkrachten.

Senechal (2011) schrijft dat er in een sterk onderwijsconcept ruimte is voor het professionele oordeel en creativiteit van de leerkrachten. Het hebben van deze ruimte geeft de leerkracht het gevoel van autonomie. Dit is belangrijk aangezien leerkrachten dan meer gemotiveerd blijven en zo ook het gevoel van autonomie bij kinderen kunnen bewerkstelligen. Het werken volgens een onderwijsconcept en een daarbij passende visie is niet alleen belangrijk voor een optimale en ongestoorde ontwikkeling van kinderen, maar er speelt ook een gemeenschapsbelang. "Het gaat om het ontwikkelen van een actieve, betrokken en verantwoordelijke rol in de samenleving." (de Winter, 2000) in: (van der Wolf & van Beukering, 2009, p.213).

Het hebben van een sterk en gedragen onderwijsconcept zorgt voor een goed onderwijsaanbod dat aansluit bij de behoeften van de leerlingen, ouders en maatschappij. Van der Wolf en van Beukering (2009) geven aan dat op het moment dat het onderwijsaanbod niet is afgestemd op de mogelijkheden en behoeften van de leerlingen, de leerlingen geen verband zien tussen wat de school hen te bieden heeft en hun (toekomstige) rol in de samenleving, leerlingen voelen zich dan niet serieus genomen. Hieruit kunnen problemen ontstaan. Door het werken met een vernieuwend schoolconcept richten de leerkrachten hun onderwijsactiviteiten niet alleen op het overdragen van de leerstof maar ook op het aanleren van vaardigheden: zoals individueel en gezamenlijk oplossen van problemen, het bevorderen van de zelfstandigheid en het kritisch denkvermogen, et cetera (Lagerweij, 1994 in: Ritzen, 1998).

2.1.3 Kritische beschouwing en koppeling met de praktijk

Het creëren en onderhouden van een goed werkend onderwijsconcept heeft een aantal praktische implicaties. Voor het onderhouden van een onderwijsconcept is het zeer belangrijk dat het management/directie ervoor zorgt dat er draagvlak is en blijft onder de leerkrachten voor het onderwijsconcept. Dit is een doorlopende taak die, mits goed uitgevoerd, ervoor zorgt dat het onderwijsconcept leidt tot samenhang binnen het groeps- en schoolniveau. Het hebben van draagvlak is belangrijk aangezien teamleden dan beter gemotiveerd worden door een participerende betrokkenheid. Ritzen (1998) stelt dat de ervaring leert dat zelfbedachte taken met meer enthousiasme en energie uitgevoerd worden dan opgelegde taken. Dit speelt tevens bij het kiezen en implementeren van een onderwijsconcept, waarbij het dus belangrijk is dat de leerkrachten input krijgen tijdens het kiezen van een onderwijsconcept en bij het implementeren. Dit houdt praktisch in dat leerkrachten met elkaar moeten overleggen en afstemming tussen het pedagogisch en didactisch handelen moeten bereiken, zodat er sprake kan zijn van een ononderbroken ontwikkeling van de leerlingen. Waarbij het bereiken van de kerndoelen als uitgangspunt wordt genomen.

Een ander praktisch voordeel van het hebben van een onderwijsconcept is het efficiëntere gebruik van de tijd. Er is sprake van optimaal klassenmanagement waardoor er voor de leerkracht meer effectieve onderwijstijd overblijft. Hierdoor kan het onderwijs nog beter

worden afgestemd aan de specifieke behoeften van alle leerlingen. Ook zal de leerkracht in staat zijn om naar nieuwe onderwijsontwikkelingen te kijken en flexibeler zijn in het reageren en verwerken van deze ontwikkelingen. Dit heeft in de groep zijn uitwerking in het nog beter creëren van een optimaal onderwijsklimaat, waarbinnen aandacht en erkenning is voor de behoeften van alle leerlingen.

2.2 Onderzoek criteria

Om verschillen tussen de onderwijsconcepten op te merken, worden hier de onderzoek criteria toegelicht. Deze criteria zijn onderverdeeld in de verschillende aspecten die Steenbergen-Penterman, Thijs, Voogt en Loenen (2008) beschrijven om een onderwijsconcept te hebben waarmee de kerndoelen behaald worden, namelijk achtergrond van het onderwijs, organisatie van het onderwijs, leeractiviteiten en de evaluatie van het leerproces en de leerresultaten.

2.2.1 Achtergrond van het onderwijs

Voor de vormgeving (van de onderwijsvernieuwing) van het onderwijs worden bepaalde uitgangspunten gebruikt, deze vormen de visie. Dit kan een theorie van een pedagoog of psycholoog zijn, maar ook de ontwikkelingen binnen het onderwijs kunnen als uitgangspunt van de visie worden genomen.

Een veel genoemd onderwerp in de visie van scholen is het adaptief onderwijs. Binnen de visie van adaptief onderwijs wordt er vanuit gegaan dat het onderwijs zich aanpast aan de behoeften en de mogelijkheden van iedere leerling individueel, een belangrijk uitgangspunt zijn de verschillen tussen leerlingen. De basisbehoeften van de leerlingen dienen tevens als uitgangspunt: relatie, autonomie en competentie. Als aan deze 3 basisbehoeften wordt voldaan zal het kind zich veilig en geaccepteerd voelen, dit is in de visie van adaptief onderwijs een voorwaarde voor het komen tot leren (van Eijkeren, 2005a).

2.2.2 Organisatie van het onderwijs

Het is belangrijk om een vergelijking van de organisatie van het onderwijs te maken, omdat de onderwijsconcepten kunnen verschillen in groepeeringsvorming, differentiatie, tijd, plaats en de docentrollen. Niet alle uitvoeringsvormen kunnen even geschikt zijn voor het speciaal onderwijs. Hieronder volgt per aspect van de organisatie een korte toelichting:

Groepsvorming

- Homogenen groepen
De leerlingen zijn op leeftijd bij elkaar ingedeeld en volgen alle lessen binnen deze groep.
- Heterogenen groepen
De leerlingen zijn op niveau bij elkaar ingedeeld en volgen alle lessen binnen deze groep.
- Afwisseling in groepeeringsvormen
De leerlingen zijn zoveel mogelijk op basis van leeftijd en niveau ingedeeld, maar waar nodig wordt er klas doorbrekend gewerkt.
- Doorbreken jaargroepen
De leerlingen hebben een basisgroep en gaan van daaruit op niveau naar een andere groep.

Differentiatie

Op het moment dat er sprake is van differentiatie wordt er ingegaan op de verschillen tussen de leerlingen op groepsniveau en/of binnen de leerstof. Deze verschillen kunnen gericht zijn op de cognitieve en functie ontwikkeling, de sociaal en emotionele ontwikkeling en de werkhouding en het taakgedrag van de leerlingen. Bij differentiatie wordt er zoveel mogelijk rekening gehouden met de verschillende behoeften van de leerlingen. Om differentiatie werkbaar te houden zullen leerlingen op basis van hun behoeften in subgroepen moeten worden ingedeeld, deze subgroepen kunnen per leergebied verschillen.

Tijd

Voor de onderwijstijd van kinderen is een wet. Hier zullen scholen aan moeten voldoen, maar de verdeling van de onderwijstijd per vakgebied is vrij, zolang er aangetoond kan worden dat de activiteiten een bijdrage leveren aan het bereiken van de kerndoelen.

Plaats

De locatie waar het onderwijs plaatsvindt kan verschillen. Hierbij kan gedacht worden aan het instellen van leerpleinen versus een vast klas of het creëren van leerwerkplekken en instructieruimtes buiten het klaslokaal versus al het onderwijs binnen de klas te houden.

Docentenrollen

Binnen de onderwijsconcepten kunnen er verschillen zijn in de mate van aanpassing van de leerkracht aan een nieuwe rol. Hierbij is het bijvoorbeeld mogelijk dat de leerkracht meer de rol van coach op zich neemt. Ook kan gedacht worden aan de vorm van klassenmanagement die benodigd is voor het onderwijsconcept en het pedagogisch en didactisch handelen.

2.2.3 Leeractiviteiten

De inhoud die binnen het basisonderwijs behaald moeten worden zijn vastgelegd in de kerndoelen. Hier zullen de leeractiviteiten op gericht zijn. De manier waarop de leeractiviteiten worden vormgegeven kan per school, leraar, kind en onderwijsconcept verschillen. De vormgeving aan de leeractiviteiten zal als criteria dienen in de vergelijken tussen de recent ontwikkelde onderwijsconcepten.

2.2.4 Evaluatie van het leerproces en de resultaten

Het evalueren van het leerproces en de resultaten is de manier waarop aangetoond kan worden dat de kerndoelen worden behaald. De manier waarop deze gegevens worden verkregen moet aansluiten bij de visie van de school en de behoeften van de leerlingen.

Binnen de evaluatie is het belangrijk dat er afspraken zijn over op welke manier er geëvalueerd wordt en resultaten worden vastgelegd. Naast de rapportage in een verplicht leerlingvolgsysteem wordt er veel gebruik gemaakt van rapporten waarin de resultaten en vooruitgang in staat beschreven. Op sommige scholen wordt er gebruikt gemaakt van een leerling portfolio ook wel kind rapport genoemd.

2.3 Recent ontwikkelde onderwijsconcepten

De bestudeerde recent ontwikkelde onderwijsconcepten zijn: BAS+, GIP-XL, TOM, SOMM-aanpak, Edux model vernieuwend leren en SlimFit. Over deze meest recent ontwikkelde onderwijsconcepten zijn nog geen vergelijkende artikelen te vinden. Recente publicaties die onderwijsconcepten vergelijken richten zich op de traditionele onderwijsvernieuwingen zoals het Montessori, Dalton, Jenaplan, et cetera. Over de recent ontwikkelde onderwijsconcepten, waar de aandacht in dit onderzoek op gericht is, zoals BAS, TOM, GIP et cetera zijn alleen publicaties vanuit de ontwikkelaars en de bedrijven die ze aanbieden te vinden. Deze publicaties geven een goed beeld van wat er met het werken met de recent ontwikkelde onderwijsconcepten wordt bereikt.

2.3.1 Uitgangspunten en doel van de recent ontwikkelde onderwijsconcepten

In deze paragraaf worden de doelen en visie van de recent ontwikkelde onderwijsconcepten besproken. Het uitgebreide overzicht van de recent ontwikkelde onderwijsconcepten is te vinden in Bijlage 1. Aan het eind van iedere beschrijving is een bronvermelding te vinden.

BAS+ (Bouwen aan een adaptieve school)

Het BAS+ is ontwikkeld naar aanleiding van een toenemende behoefte bij leerkrachten naar een afstemming binnen de school op het gebied van pedagogische en didactische behoeften van de leerlingen. Deze toenemende behoefte is in de eerste plaats gestuurd door het

toenemende aantal leer- en gedragsproblemen. Het BAS+ heeft als doel adaptief onderwijs te realiseren, waarbinnen gemeenschappelijke afspraken worden gemaakt over hoe de school omgaat met leerlingen met gedrags- en leerproblemen, om een doorgaande schoollijn te ontwikkelen. Binnen adaptief onderwijs en het BAS+, zijn de basisbehoeften (competentie, relatie en autonomie) van de kinderen en het recht doen aan de verschillen tussen kinderen, het uitgangspunt. Het BAS+ concept werkt met 7 leerlijnen onderverdeeld in bouwstenen, die fungeren als tussendoelstellingen, die een school moet doorlopen om de kwaliteit van het onderwijs structureel te verbeteren. BAS+ kent de volgende leerlijnen: structuur, interactie, zelfstandige leerhouding, instructie, samenwerkend leren, planningssysteem en teamleren. BAS+ biedt deze handvatten om de school structureel te verbeteren, maar biedt de school wel ruimte in de uitvoeringsvorm.

(<http://www.cursussen.hu.nl/los/Onderwijs%20en%20Opvoeding/Seminarium%20voor%20Orthopedagogiek/Seminarium%20voor%20Orthopedagogiek/school%20ont%20traj/BAS%20plus.aspx>), (Seminarium voor orthopedagogiek, sd)

GIP-XL (*GIP staat voor: van Groepsgericht naar Individueel gericht Pedagogisch en didactisch handelen van de leerkracht*)

Binnen het onderwijs op SBO-scholen ontstond een grote behoefte aan planmatig handelen, gedifferentieerd onderwijs en het realiseren van instructie aan groepen kinderen met gedragsproblemen. Vanuit deze behoefte is het GIP ontwikkeld, dat in eerste instantie dus specifiek is gericht op het speciaal (basis)onderwijs. Het doel van het GIP is dan ook het realiseren van duidelijke schoollijn op het gebied van gedifferentieerd onderwijs, waarbinnen ruimte is voor de visie van de school. Het bieden van gedifferentieerd onderwijs betekent dat er tegemoet gekomen kan worden aan de verschillen (in behoeften) tussen leerlingen. Het GIP-XL richt zich hierbij op vijf thema's: omgaan met elkaar, emotionele ontwikkeling, instructie, zelf plannen en organisatie. De doorgaande lijn is erop gericht dat leerlingen binnen deze verschillende thema's een zo optimaal mogelijk ononderbroken ontwikkeling kunnen doormaken. De zelfstandigheid van de leerlingen wordt bij al deze thema's als uitgangspunt genomen. Het op jonge leeftijd gestructureerd bouwen aan de zelfstandigheid van de leerlingen heeft een aantal grote voordelen voor kinderen met speciale behoeften. De leerlingen zullen dankzij de training in zelfstandigheid, in de toekomst ook een zelfstandige rol in de maatschappij kunnen vervullen.

(Roosendaal & Visser-Meijman, 2007), (Gemeentelijke Pedologisch Instituut & De Ark, 2005)

TOM (*Teamonderwijs Op Maat*)

Het TOM is ontwikkeld als reactie op actuele ontwikkelingen, zoals:

- Netwerksamenleving: mensen veranderen regelmatig van baan, kennis veroudert snel en er heerst een zapcultuur. Dit stelt andere eisen aan mensen en dus aan onderwijs.
- Lerarentekort: de laatste jaren is er een tekort aan HBO-geschoelde mensen. Hierdoor komt ander personeel de school binnen zoals zij-instromers, herintreders, onderwijs- en klassenassistenten.
- Ondernemend leren: in deze visie krijgen leerlingen meer verantwoordelijkheid over hun eigen leerproces. Onderwijs beweegt van aanbod- naar vraagsturing.
- Recht doen aan verschillen: er is een tendens veel meer kinderen, met handicaps en gebruiksaanwijzingen, een plek te geven in het reguliere onderwijs. TOM geeft scholen handvatten voor het organiseren van passend onderwijs.

(TOM: onderwijs anders, <http://www.teamonderwijs.nl/?pag=4>)

Van deze actuele ontwikkelingen is het lerarentekort niet relevant voor de Tine Marcusschool aangezien er in Groningen allesbehalve een lerarentekort is.

Het doel van het TOM is het creëren van eigentijds onderwijs op maat. Dit onderwijs wordt gerealiseerd door een groep professionals die samen verantwoordelijk zijn voor een groep

leerlingen en hen individuele aandacht bieden. Het TOM probeert de randvoorwaarden te scheppen waarbinnen het team gemotiveerd en geïnspireerd kan werken.

TOM streeft naar een integrale aanpak van verandering en ontwikkeling binnen de pijlers: personeel, organisatie, leeromgeving en proces van verandering. Binnen de pijler personeel is de samenwerking binnen het onderwijsteam een belangrijk uitgangspunt. De leerkracht ontwikkelt zich van instructeur, alleskunner in zijn eigen klas naar een begeleider, coach en teamteacher die de verantwoordelijkheid deelt met het onderwijsteam. De organisatie van het onderwijs wordt zoveel mogelijk afgestemd op de behoeften van de leerling. Dit wordt bijvoorbeeld gedaan door van klassikaal, leraar gestuurd en werkend met een leerling volgsysteem, te ontwikkelen naar klassendoorbekend, gedeelde sturing door leraar en leerling en te werken met een portfolio. Een voorbeeld van de ontwikkeling binnen de leeromgeving is de visie op het gebruik van de computer, die niet langer gezien wordt als oefenmiddel maar als leerbron en communicatiemiddel. De pijler 'proces van verandering' is erop gericht een open cultuur te creëren, de kwaliteit van het management te verbeteren en een open communicatie naar de omgeving te bewerkstelligen.

(vereniging Team Onderwijs op Maat, sd).

SOMM-aanpak (School Op Menselijke Maat)

De SOMM-aanpak is ontwikkeld vanuit de behoefte van scholen om goed te scoren op de indicatoren die de onderwijsinspectie gebruikt. Het doel van de SOMM-aanpak is het verbeteren van de onderwijskwaliteit naar de maatstaven die de onderwijsinspectie hanteert. Het is hierbij de bedoeling dat er een school op menselijke maat ontstaat. De indicatoren die de onderwijsinspectie hanteert zijn terug te vinden in het toezichtkader 2009 (Onderwijsinspectie, 2009), verkregen via de website van de onderwijsinspectie (www.onderwijsinspectie.nl). Binnen de SOMM-aanpak wordt de veranderende samenleving als grootste uitdaging gezien bij het leveren van onderwijs van goede kwaliteit nu en in de toekomst. De veranderingen in de samenleving zullen steeds meer een beroep gaan doen op de flexibiliteit en vakmanschap van de professionals binnen de school (Marant, sd).

Het uitgangspunt van een school op menselijke maat is adaptiviteit en interactiviteit binnen een zelfbewust lerende school/lerend team. Belangrijk wordt bevonden dat er goede contacten zijn met alle betrokkenen. Evenals bij BAS+ is het in de SOMM-aanpak belangrijk dat leerlingen en personeelsleden zich veilig voelen, aangezien dit een voorwaarde is om te komen tot leren. Tevens is het belangrijk dat leerlingen, ouders, personeelsleden en ander belanghebbenden invloed kunnen uitoefenen op het functioneren van de school, aangezien de school door hun aanwezigheid bestaansrecht verkrijgt.

(Onderwijsinspectie, 2009), (Marant, sd).

EVL (Edux Model vernieuwend leren)

Sinds het jaar 2000 is er een discussie gaande tussen voorstanders van het 'oude leren' en aanhangers van het 'nieuwe leren'. Het zogenaamde 'oude leren' concentreert zich op het overbrengen van kennis door middel van het geven van effectieve, directe instructie met veel sturing door de leerkracht. Het blijkt dat deze aanpak niet altijd meer optimaal werkt, maatschappelijke ontwikkelingen zorgen ervoor dat er een nieuw type kind de school binnenkomt die minder goed reageert op de klassieke manier van kennisoverdracht. Het resultaat hiervan is een toename van gedrags- en motivatieproblemen. Hierdoor is er nu een nieuwe opvatting genoemd 'het nieuwe leren' die beoogt beter in te spelen op het nieuwe type leerling dat de school binnenkomt. De essentie van het nieuwe leren is de visie dat leren een actief proces is. De leerling is medeverantwoordelijk voor zijn eigen leerproces. In het nieuwe leren wordt het leerproces van leerlingen als uitgangspunt voor het onderwijs genomen.

Het EVL is ontwikkeld als reactie op deze richtingenstrijd tussen oud en nieuw leren, het tracht het beste van beide onderwijssystemen over te nemen.

Het heeft als doel om een drietal kernwaarden in het onderwijs te realiseren. De eerste kernwaarde stelt dat het leren moet leiden tot het behalen van de kerndoelen van het Primair Onderwijs, hierbij zijn heldere opbrengsten het uitgangspunt. Hierin kan een stuk instructivisme worden herkend, waarin EVL teruggrijpt op het 'oude leren'. De tweede en derde kernwaarde richt zich op aansluiting bij het sociaal-constructivisme waardoor het 'nieuwe leren' wordt gekenmerkt. Zij stellen namelijk dat het leerproces een gezamenlijk activiteit is die gericht moet zijn op structurele veranderingen. Ook is het belangrijk dat de authenticiteit van de leerlingen wordt (h)erkend zodat het leerproces dichter bij competenties van de leerling aansluit. Dit laatste komt in meerdere onderwijsconcepten terug, autonomie van de leerling is dan ook zeer belangrijk voor een goede en efficiënte ontwikkeling van de leerling.

(Derksen & Riedeman, 2006), (Riedeman, 2007a), (Riedeman, 2007b).

SlimFit

Het SlimFit is ontstaan vanuit het debat dat wordt gevoerd naar aanleiding van de druk op het huidige klassikale onderwijssysteem.

Het beoogde doel van SlimFit is het vergroten van de arbeidsproductiviteit en de onderwijskwaliteit. Hierbij wordt het efficiënt en effectief inzetten van verschillende functionarissen als uitgangspunt genomen. Het creëren van een optimale match tussen taak en competentie zal ervoor zorgen dat er minder leerkrachten nodig zijn, tevens zal het benutten van het specialisme van iedere functionaris de kwaliteit van het onderwijs verhogen. Een neveneffect van het SlimFit is het aantrekkelijker worden van het werken in het onderwijs, er komen meerdere loopbaanperspectieven.

De meest opmerkelijke innovatie van het SlimFit concept is de organisatiestructuur. Er wordt afstand genomen van klassen met een eigen leraar en men stapt over op grote groepen (70-90 leerlingen), waar een gedifferentieerd team van professionals verantwoordelijk voor is. Binnen deze groepen wordt zoals gezegd een optimale match gecreëerd tussen taak en competentie. Binnen de groep zal actieve kennisdeling tussen de professionals kunnen plaatsvinden, waardoor de professionaliteit van de leerkrachten toeneemt.

(<http://www.innovatieimpulsonderwijs.nl/index.php?id=427>), (Booms, sd).

2.3.2 Toepassing van recent ontwikkelde onderwijsconcepten

In deze paragraaf zal een beeld worden geschetst van de manier waarop invoering van de verschillende recent ontwikkelde onderwijsconcepten plaatsvindt en worden de verschillen tussen de onderwijsconcepten met betrekking tot de invoering toegelicht.

BAS+

Bij het implementeren van het BAS+ kan met verschillende instanties samengewerkt worden, het seminarium van orthopedagogiek is één van die instanties. Bij implementatie door het seminarium van orthopedagogiek wordt de begeleiding aangeboden in de vorm van 4 tot 6 teamgerichte bijeenkomsten per jaar, soms onderbroken door een implementatieperiode. Een implementatieperiode is een periode waarin grote nieuwe innovaties de tijd krijgen om goed ingevoerd te worden, voordat verder gegaan wordt met het invoeren van de rest van BAS+. Na 5 jaar vindt meestal geen begeleiding meer plaats en wordt de verantwoordelijkheid geheel overgedragen aan een stuurgroep in de school. Tijdens de invoering van BAS+ wordt de visie en missie van de school ontwikkeld.

GIP-XL

Evenals het BAS+ kan de invoering van het GIP-XL worden ondersteund door meerdere instanties. Het betreft dan een meerjarig traject, waarin een begeleider de school helpt bij het inpassen van bijvoorbeeld de visie van de school, door het geven van een passende invulling aan de inhoudelijke thema's van het GIP-XL. Tijdens de implementatie van het GIP-XL worden een drie tot viertal bijeenkomsten georganiseerd. Na een succesvolle implementatie wordt de verantwoordelijkheid geheel overgedragen aan een intern begeleider of indien gewenst een stuurgroep. Voor een succesvolle implementatie is het wenselijk dat de school een visie heeft op het onderwijs op de school, deze visie moet ook in de praktijk zichtbaar zijn.

TOM

Bij de invoering van het TOM concept, is het belangrijk dat de professionals zich tot op zekere hoogte kunnen vinden in de visie van TOM. Wanneer dit het geval is, is het mogelijk om het TOM in te voeren met het behulp van een begeleidingsinstantie, zoals 'MHR'. Het TOM wijkt af van de traditionele manier van onderwijs. Overstappen op het TOM concept vergt dan ook een intensieve participatie van alle professionals binnen de school.

SOMM-aanpak

Er vindt een duidelijke begeleiding van 'Marant' plaats. Zij bieden hulp bij de invulling van de verschillende bouwstenen. De SOMM-aanpak werkt vanuit de visie van de school en neemt een adviserende rol in. De school heeft een eigen inbreng in de keuzes die gemaakt worden. De duur van de invoering en begeleiding hangt af van het aantal bouwstenen en met welke diepgang deze worden uitgewerkt.

EVL

Edux biedt begeleiding bij het invoeren van het EVL. Hoe deze begeleiding eruit ziet en hoe lang deze duurt wordt niet in de documenten van het Edux gesproken.

SlimFit

Het volledig implementeren van het SlimFit concept kan tot wel 4 jaar duren. De eerste onderzoeken, pilots, zullen naar verwachting in oktober 2014 volgen. De slagingskansen van de implementatie van het SlimFit hangt af van de kwaliteiten van de professionals op de school. Naast organisatorische veranderingen, kan het zijn dat er een aanpassing van het schoolgebouw moet plaatsvinden om de nieuw te creëren groepen (70-90 leerlingen) te huisvesten.

2.3.3 Vergelijking

In deze paragraaf zullen de verschillende recent ontwikkelde onderwijsconcepten worden vergeleken op basis van de onderzoek criteria genoemd in Paragraaf 2.2.

Vergelijking van de achtergrond van de vernieuwing

Alle bestudeerde onderwijsconcepten stellen in meer of mindere mate het kind en de behoeften van het kind centraal. De onderwijsconcepten houden rekening met de trend naar adaptief onderwijs waarin de basisbehoeften van het kind centraal staan. BAS+ gaat geheel uit van deze behoeften. Bij het GIP-XL wordt de nadruk gelegd op de zelfstandigheid van de leerlingen. De SOMM-aanpak legt meer nadruk op interactie en gedeelde verantwoordelijkheid van de gemeenschap. Het creëren van een veilige omgeving is de voorwaarde voor het komen tot leren. Het TOM concept bereikt het afstemmen van het onderwijs aan de behoeften van de leerlingen door een groep professionals verantwoordelijk te maken voor de ontwikkeling van het kind. Het SlimFit kan worden gezien als een uitbreiding op het TOM, waarbij nog meer nadruk wordt gelegd op het veranderen van de organisatievorm en het matchen van onderwijstaken aan de competenties van de professionals in het team. EVL combineert het beste van het 'oude leren' met het 'nieuwe

leren'. Er wordt veel nadruk gelegd op autonomie van de leerling, die ertoe moet leiden dat het leerproces zo optimaal mogelijk verloopt.

Ten aanzien van de flexibiliteit van de onderwijsconcepten kan nog worden opgemerkt dat binnen het GIP-XL concept de huidige visie van de school behouden kan blijven. Bij de SOMM-aanpak is het tevens mogelijk om de bouwsteen visie ontwikkeling niet te gebruiken en zo ook de eigen visie te behouden. Bij het BAS+, TOM, SlimFit en EVL worden er op verschillende aspecten werkwijzen/richtlijnen aangeboden, waarbinnen je als school een eigen invulling kunt kiezen. Maar de visie waartoe de ontwikkeling van de school moet leiden staat wel vast.

Vergelijking van de organisatie van het onderwijs

De recent ontwikkelde onderwijsconcepten zijn terug te brengen tot 3 groeperingsvormen. Het BAS+ en GIP-XL werken met heterogene groepen waarbinnen gedifferentieerd gewerkt wordt met homogene groepen. Binnen het TOM en SlimFit wordt er groepsdoorbroken gewerkt, kinderen wisselen meerdere malen per dag van groep. Het SlimFit voegt meerdere groepen samen en werkt met units van 70 tot 90 leerlingen. Het EVL werkt met een basisgroep van waaruit leerlingen les krijgen in leerateliers en interessegroepen. Bij de SOMM-aanpak wordt de invulling aan de groeperingsvorm pas vormgegeven na overleg binnen de school.

Het SlimFit vraagt een (radicale) omschakeling van het traditionele onderwijs, binnen de invulling van deze omschakeling is er ruimte voor eigen inbreng. SlimFit is vooral gericht op de organisatie van het onderwijs en de plaats/locatie van het leren binnen de school.

Vergelijking van leeractiviteiten

De recent ontwikkelde onderwijsconcepten richten zich allemaal in meer of mindere mate op het creëren van een zelfstandige werkhouding. Vooral het GIP-XL legt hier heel sterk de nadruk op. Naast de zelfstandige werkhouding richt het GIP-XL zich ook, net als het BAS+, TOM en SlimFit, op het samenwerkend leren. Volgens BAS+ is samenwerken een voorwaarde voor het effectief van elkaar leren. Het TOM staat tevens voor actief, betekenisvol en ontdekkend leren, hierbij maken zij gebruik van de meervoudige intelligentie leerstijlen. Het EVL zoekt een balans tussen het ontwikkelen van klassieke basisvaardigheden (rekenen, lezen) en sociaal-emotionele ontwikkeling, welbevinden en het ontwikkelen van normen en waarden. Het EVL realiseert deze leeractiviteiten in verschillende organisaties (basisgroep, leeratelier, interessegroep). Binnen de SOMM-aanpak is er ruimte voor de inbreng van de school. In overleg met Marant worden passende leeractiviteiten geïmplementeerd.

Vergelijking van de evaluatie van de leerprocessen en de leerresultaten

Het BAS+, TOM en EVL gebruiken portfolio's om de leerresultaten van de leerlingen in kaart te brengen. Bij het TOM worden er tevens reflectiegesprekken met de leerlingen gevoerd. Binnen het GIP-XL is er veel aandacht voor de zelfstandigheid van leerlingen, zo ook binnen het nakijken van hun eigen werk. Het GIP-XL geeft aan dat de school een duidelijke leerlijn voor het zelf nakijken moet opzetten. Verder wordt er binnen het GIP-XL geen aandacht besteed aan de invulling van de evaluatie van het leerproces en de leerresultaten, hier kun je als school een eigen invulling aan geven. Het SlimFit concept richt zich vooral op de organisatorische kant van de onderwijsvernieuwing en laat daarom de manier van evaluatie van leerprocessen en leerresultaten over aan de school. Bij de SOMM-aanpak is de uitvoering tevens vrij en wordt de evaluatie van de leerprocessen en leerresultaten op maat gemaakt voor de school.

3 Onderzoeksopzet

Om er voor te zorgen dat de onderzoeksvragen en deelvragen zo adequaat mogelijk worden beantwoord zijn er een aantal onderzoeksinstrumenten [bijlage 1-8] ontworpen. Het doel van de instrumenten en hoe deze zijn ingezet binnen het onderzoek wordt in dit hoofdstuk beschreven. Tevens zal de onderzoeksopzet en de verantwoording van het onderzoek in dit hoofdstuk worden beschreven.

3.1 Opzet van het onderzoek

Het is lastig om dit onderzoek onder één noemer te brengen, het bevat namelijk verschillende onderzoeksmethoden. Zo is er literatuur onderzoek gedaan, zijn er survey technieken gebruikt en is er een stuk beleidsonderzoek verricht. Het beleidsonderzoek bestond uit een landelijke steekproef waarmee de ervaringen van scholen met een recent ontwikkeld onderwijsconcept is gepeild. Het survey-onderzoek is gebruikt om de wensen van verschillende doelgroepen vast te leggen. Samenvattend is de beste noemer van dit onderzoek 'praktijkgericht onderzoek'. De kennis die het praktijkonderzoek oplevert dient als kwaliteitsverbetering van de praktijk.

3.2 Doelgroep

Het verkrijgen van de benodigde informatie vindt plaats bij verschillende doelgroepen. Hieronder zullen kort de verschillende doelgroepen worden benoemd en zal worden uitgelegd waarom deze worden gebruikt als informatiebron.

Directie van verschillende basisscholen met een recent ontwikkeld onderwijsconcept: worden benaderd voor het verkrijgen van een beeld van het invoeren van een recent ontwikkeld onderwijsconcept en welke ervaringen er binnen de school mee zijn.

Directie van verschillende cluster 2 scholen: worden benaderd voor het verkrijgen van een beeld van de werkwijzen in cluster 2 scholen, hoe zij tot deze werkwijzen zijn gekomen en wat de ervaringen met de werkwijzen zijn.

Het managementteam van de Tine Marcusschool: wordt benaderd om een beeld te krijgen van hun visie op een onderwijsconcept en welke wensen zij hebben met betrekking tot het onderwijs.-

Leerkrachten van de Tine Marcusschool: worden benaderd voor het verkrijgen van hun wensen met betrekking tot het onderwijs.

Zorgbieders van de Tine Marcusschool: worden benaderd om ook hun wensen met betrekking tot het onderwijs mee te kunnen nemen in de aanbeveling.

Ouders van de Tine Marcusschool: worden benaderd om een beeld van hun wensen met betrekking tot het onderwijs voor hun kinderen te krijgen.

3.3 Instrumenten

De gegevens zullen worden verzameld door middel van literatuuronderzoek, interviews, documentenanalyse en vragenlijsten. De documenten die voor het literatuuronderzoek en de documentenanalyse worden gebruikt zijn schoolplannen en literatuur over de recent ontwikkelde onderwijsconcepten. Het is de bedoeling dat de keuze en werkwijze van een school ten aanzien van de onderwijsconcepten deels wordt herleid op basis van de betreffende schoolplannen. De literatuur zal artikelen en publicaties beslaan gericht op de recent ontwikkelde onderwijsconcepten, hiermee kan een goede beschrijving van de onderwijsconcepten worden gemaakt.

Herkomst van de instrumenten

De instrumenten zijn zelf ontwikkeld. De ontwikkeling van de instrumenten is gebaseerd op het basisboek enquêteren van Baarda, de Goede en Kalmijn (2010). Tevens zijn meerdere enquêtes, gericht op onderwijsmedewerkers, bestudeerd. De inhoud van de instrumenten is afgestemd op de componenten van een curriculum, genoemd in: Leeromgevingen en

leermiddelen in innovatieve scholen (Steenbergen-Penterman, Thijs, Voogt, & Loenen, 2008). Hierdoor zullen de resultaten van instrumenten in lijn zijn met de definitie van een onderwijsconcept. Ten tijde van het opstellen van de instrumenten was al een begin gemaakt met het bestuderen van de verschillende recent ontwikkelde onderwijsconcepten, de informatie die hieruit naar voren kwam is gebruikt om de instrumenten nog verder te optimaliseren.

Doel van de instrumenten

Checklist literatuuronderzoek: Een beeld krijgen van wat een onderwijsconcept precies inhoudt en welke verschillen er zijn tussen recent ontwikkelde onderwijsconcepten en wat de verschillen in toepassing zijn.

Semigestructureerd interview voor cluster 2 scholen: Het doel van dit instrument is bepalen hoe andere Cluster 2 scholen te werk zijn gegaan bij het kiezen van een onderwijsconcept of het creëren van een doorgaande lijn op de componenten van het curriculum (Steenbergen-Penterman, Thijs, Voogt, & Loenen, 2008). Verder is het belangrijk om te achterhalen wat de ervaringen van de scholen zijn met het gekozen concept, of de gekozen stijl ten aanzien van het creëren van de doorgaande lijn.

Semigestructureerd interview voor scholen met een onderwijsconcept: Het doel van dit instrument is bepalen hoe SBO en BAO scholen te werk zijn gegaan bij het kiezen van een onderwijsconcept en wat hun ervaringen hier mee zijn.

Documentenanalyse met behulp van een checklist: Lezen hoe verschillende scholen in hun schoolplan beschrijven hoe zij werken op het gebied van de afspraken over de organisatie van het onderwijs, de leeractiviteiten en evaluatie van het leerproces en de leerresultaten die leiden tot het bereiken van de kerndoelen.

Vragenlijst management: Achterhalen wat het managementteam verstaat onder een onderwijsconcept en wat zij belangrijk vinden en reeds goed vinden gaan met betrekking tot de componenten van het curriculum.

Vragenlijst leerkrachten: Achterhalen wat de leerkrachten belangrijk vinden en reeds goed vinden gaan met betrekking tot de componenten van het curriculum. In de vragenlijst worden de leerkrachten gestuurd om rekening te houden met de behoeften van de leerlingen, zodat deze ook kunnen worden meegenomen in de analyse.

Vragenlijst zorgbieders: Achterhalen wat de zorgbieders belangrijk vinden en reeds goed vinden gaan met betrekking tot de componenten van het curriculum

Vragenlijst ouders: Achterhalen wat de ouders/verzorgers belangrijk vinden en reeds goed vinden gaan met betrekking tot de componenten van het curriculum. Deze vragenlijst is zo opgesteld dat de ouders/verzorgers de vragen beantwoorden vanuit het belang van het kind.

Frequentie van informatie verzameling

Het verzamelen van de informatie zal eenmalig plaatsvinden, waarbij het kan voorkomen dat bepaalde doelgroepen nog om een verdere toelichting worden gevraagd.

3.4 Planning

Communicatie

De bespreking van de voortgang vindt iedere twee weken met Tally Post plaats. Voor hulp bij het afnemen van de vragenlijsten worden de leden van de werkgroep benaderd.

Planning

De eerste twee taken die verricht worden is het opstellen van planformulier A en B. Na het afronden van de planformulieren wordt een start gemaakt met het schrijven van het theoretisch kader, dit zal ongeveer 2 weken duren. Een belangrijk onderdeel hiervan is het bestuderen van de literatuur en het verwerken hiervan. De volgende stap in het onderzoek is het afnemen van de interviews en vragenlijsten, nadat deze zijn goedgekeurd door de leerwerkplek begeleider en de onderzoeksbegeleiders. De laatste stap is het uitwerken en analyseren van de resultaten en op basis hiervan een advies uitbrengen aan de Tine Marcusschool ten aanzien van best passende onderwijsconcept.

4 Resultaten

De verwerking en analyse van de tijdens dit onderzoek verkregen gegevens en informatie (exclusief literatuuronderzoek), vindt in dit hoofdstuk plaats. Het is de bedoeling dat met genoemde gegevens onderzoeksvraag 2, 3 en 4 worden beantwoord. Deze volgorde zal dan ook dienen als opbouw van dit hoofdstuk. Onderzoeksvraag 2 tracht te achterhalen wat de ervaringen van cluster 2 scholen zijn met onderwijsconcepten. Onderzoeksvraag 3 probeert ook de ervaringen met onderwijsconcepten vast te leggen, alleen nu van scholen die werken met één van de bestudeerde recent ontwikkelde onderwijsconcepten. Dit hoofdstuk sluit af met een analyse van de resultaten, ten aanzien van het onderzoek naar de wensen, van de betrokkenen bij de Tine Marcusschool, aan een onderwijsconcept. De resultaten in dit hoofdstuk zijn verkregen met behulp van de onderzoeksinstrumenten die beschreven staan in Hoofdstuk 3.

4.1 Onderwijsconcepten op cluster 2 scholen

Om een onderwijsconcept te kunnen adviseren aan de Tine Marcusschool, is gekeken hoe andere cluster 2 scholen hun onderwijs organiseren en welke onderwijsconcepten/werkwijzen zij hanteren. Hierbij zijn twee scholen van dezelfde stichting als de Tine Marcusschool, te weten de Skelp en de Enkschool, benaderd voor een interview. Om ook een vergelijking mogelijk te maken met een cluster 2 school die vanuit een ander beleid het onderwijs organiseert, is er tevens een school van een andere organisatie geïnterviewd, te weten de Professor Huizingschool ondergebracht bij Attendiz. In deze paragraaf wordt telkens gestart met een beschrijving van het onderwijsconcept waar de verschillende benaderde cluster 2 school mee werken, gevolgd door een beargumentatie van hun keuze en hun ervaringen. De informatie uit het interview wordt ondersteund met behulp van informatie verkregen door middel van een documentanalyse van de betreffende schoolplannen.

4.1.1 De Skelp

In het verleden is er onder begeleiding van het seminarium van orthopedagogiek gestart met invoering van BAS. Om verschillende redenen is er de afgelopen jaren wat minder aandacht besteed aan het verder uitwerken van de BAS bouwstenen. Door de nieuwe ontwikkelingen binnen de school, zoals het werken met kwaliteitskaarten (WMK), wordt er in het volgende schooljaar gestart met het implementeren van het handelingsgericht werken (HGW). De bouwstenen en goede eigenschappen van het BAS worden hierbinnen zoveel mogelijk behouden.

De keuze voor BAS is destijds gemaakt doordat er behoefte bestond aan meer structuur en een doorgaande lijn in de organisatie. Tevens past BAS goed bij de 'adaptief onderwijs' visie van de school. De keus voor BAS is in de Skelp gemaakt door het management. De huidige keuze om te gaan werken met het HGW, is gebaseerd op de behoefte om de kwaliteiten en kennis van de verschillende professionals binnen de school optimaal te kunnen benutten.

Het feit dat het verder invoeren van BAS de afgelopen jaren heeft stilgestaan, laat zien dat het hebben van een goede stuurgroep en een directie die het onderwijs ontwikkelt, mede bepalend zijn voor het succesvol werken met het BAS concept. Op de Skelp is het onderwijs vanaf groep 5, bij rekenen en lezen groepsdoorbrekend georganiseerd. Dit bevalt de leerkrachten goed qua niveau. Een punt van aandacht is dat de leerkracht het kind nu niet altijd ziet en dat dit de oudergesprekken soms bemoeilijkt. Verder kan het groepsdoorbrekend werken onrust veroorzaken, als echter voldoende structuur en regelmaat wordt aangeboden dan verloopt het prima.

4.1.2 Enkschool

Binnen de Enkschool wordt niet zozeer met een onderwijsconcept gewerkt. De school gebruikt een concept dat gericht is op de organisatie. Het doel van dit concept is het verbeteren van de onderwijskwaliteit. Naast dit organisatorische concept, wordt er ook gewerkt met het WMK (net als de Skelp). Om invulling te geven aan de kernkwaliteiten van het WMK, wordt er gewerkt met de 1-zorgroute en het HGW. De uitgangspunten van het HGW hebben binnen de Enkschool de grootste koppeling met de onderwijspraktijk. Zo wordt er aandacht besteed aan samenwerken en wordt de nadruk gelegd op het positieve.

De keuze om te gaan werken met HGW, is zoals beschreven een gevolg geweest op de verbeterpunten uit het WMK en het is tevens een advies van Kentalis geweest. Het HGW sluit goed aan bij het verbeteren van de communicatie met ouders en het meer aandacht vestigen op de positieve punten. Tevens is het werken met groepsplannen uitgebreid om meer tegemoet te komen aan de verschillen tussen de leerlingen.

Er is bewust gekozen om de directie deel te laten nemen in het projectteam, het doel hiervan is te zorgen voor grote betrokkenheid en dat zij het nut inzien van HGW en dit overdragen op het hele team. Deze insteek werkt. Onder de leerkrachten zijn de ervaringen nog wisselend. Niet alle leerkrachten zijn actief bezig met het implementeren van het HGW zij stellen zich afhankelijk op. Naast deze groep is er een groep leerkrachten die wel actief bezig is met de uitgangspunten van het HGW. Zij zorgen voor praktische voorbeelden die de andere collega's kunnen gebruiken bij het werken met HGW. Welke ervaringen de leerlingen hebben met het HGW is nog moeilijk te zeggen. Er zijn enkele leerlingen die werken met een eigen handelingsplan, opgesteld met de leerkracht, de ervaringen hiermee zijn positief. De ouders reageren positief, ouders zien goed dat er aandacht wordt besteed aan het communiceren met hen. De nadruk meer op de positieve aspecten leggen en meer aandacht besteden aan de ervaringen van ouders, ervaren zij als prettig.

4.1.3 Professor Huizingschool

Op de professor Huizingschool wordt er niet volgens een eenduidig onderwijsconcept gewerkt. Binnen de professor Huizingschool is een eigen schoolconcept ontwikkeld om tegemoet te komen aan de behoeften binnen de school.

Het bleek dat het tegemoet komen aan de behoeften van de leerlingen, die werden gedefinieerd vanuit de individuele handelingsplannen, een te groot beroep deden op de differentiatie mogelijkheden binnen de groep. Dit is voor de Professor Huizingschool de hoofdreden geweest leerlijnen te ontwikkelen die zijn gekoppeld aan vier uitstroomprofielen. Het werken met leerlijnen heeft als gevolg dat er wordt gewerkt met een groepsplan. Wanneer leerlingen van deze leerlijnen afwijken, krijgen ze een individueel handelingsplan. Het kan mogelijk zijn dat ze per vakgebied in verschillende leerlijnen functioneren.

Het gevoerde interview waarin onder andere de ervaringen van de verschillende betrokken zou worden besproken, was redelijk kort. De geïnterviewde gaf aan het druk te hebben en dat ze over de ervaringen met de lijngroepen nog weinig kon zeggen. Gericht op de organisatie en groepsindeling, kon zij vertellen dat er door het werken met lijngroepen beter tegemoet gekomen kan worden aan de verschillen tussen het niveau van leerlingen. Helaas heeft de contactpersoon binnen de Prof. Huizingschool het schoolplan niet opgestuurd, hierdoor kon deze informatie niet worden ondersteund met behulp van een documentanalyse.

4.2 De recent ontwikkelde onderwijsconcepten op het SBO en BAO

De scholen die zijn benaderd voor een interview, zijn scholen die werken met één van de bestudeerde onderwijsconcepten. Van elk onderwijsconcept is er één school benaderd. Helaas was het niet mogelijk om een school met de SOMM-aanpak te benaderen, vanwege de verschillen in zomervakantie en de heersende drukte op de benaderde school. In deze

paragraaf worden de bestudeerde onderwijsconcepten niet beschreven, aangezien de onderwijsconcepten uitvoerig aan bod gekomen zijn in Hoofdstuk 2. Er wordt echter wel ingegaan op de beargumentatie van de keuze en de ervaringen van de school met het onderwijsconcept en hoe dit in de praktijk terug te zien is. Ook nu wordt de informatie ondersteund door middel van een documentanalyse van het schoolplan (bij de scholen die hier aan mee wilden werken).

4.2.1 BAS – OBS Angelslo

Om te zorgen dat er na een fusering van drie basisscholen, waaronder OBS Angelslo, afstemming tussen het organiseren en invullen van het onderwijs ontstond, is er gekozen voor het werken met BAS. Bij het maken van deze keuze is er niet verder gekeken naar ander onderwijsconcepten. De keuze is gemaakt door de directie.

OBS Angelslo werkt sinds 1997 met BAS en per schooljaar 2010/2011 zijn zij gestart met de invoering van BAS+. Het invoeren van BAS zorgde in het begin voor wat aversie bij de leerkrachten. De oorzaak wordt aan de begeleider van dat moment toe geschreven. Deze was zeer enthousiast en wilde te snel veranderingen doorvoeren. De school heeft een nieuwe begeleider gekregen en in samenwerking hiermee is een groot draagvlak gecreëerd voor de invoering van het onderwijsconcept. In de periode na de begeleiding heeft de stuurgroep binnen OBS Angelslo tijdens vergadering en thema bijeenkomsten, ervoor gezorgd dat er actief met BAS gewerkt wordt. Per ontwikkelingslijn van BAS is er een aparte lijngroep, hier neemt één van de stuurgroepleden plaats in. Sinds 2010 is er weer gestart met intensieve begeleiding om de nieuwe leerlijnen van het BAS+ te implementeren en vorm te geven.

Het werken met BAS op OBS Angelslo zorgt voor gestructureerde en gedeelde samenwerking tussen de leerkrachten. Samen zijn zij verantwoordelijk voor het invoeren van de ontwikkelingen binnen de verschillende ontwikkelingslijnen. Deze samenwerking is terug te zien in de doorgaande lijnen in de school.

4.2.2 GIP – CBS het Kompas

De medewerker van de school kon niet vertellen wat de beweegredenen waren om met het GIP te werken. In het schoolplan van het Kompas is de aanleiding echter terug te vinden. Deze luidt: “Aangezien de verschillen tussen de kinderen van één leeftijdsgroep steeds groter worden, bezinnen wij ons voortdurend op de vraag op welke wijze de zorg voor de kinderen kan worden verbreed en de kwaliteit van het onderwijs kan worden verbeterd”.

Het werken met GIP is voor de leerkrachten als vanzelfsprekend er wordt al sinds 2000 met het GIP gewerkt. Het zorgt voor goed klassenmanagement waarbinnen aandacht is voor differentiëren. De leerlingen werken taakgericht en krijgen genoeg aandacht. De ouders krijgen aan het begin van ieder schooljaar tijdens een ouderbijeenkomst uitleg over wat het GIP inhoudt gericht op de groep van hun kind. Over het algemeen is de school tevreden over het werken met en de resultaten van het GIP.

4.2.3 TOM – christelijk SBO Fiduciaschool

Naar aanleiding van een landelijke studiedag, heeft de algemeen directeur kennis genomen van het TOM. Hij is toen geïnteresseerd geraakt en zag mogelijkheden voor de Fiduciaschool. Mede door het verkrijgen van een subsidie is er destijds gekozen voor het TOM.

De directie is verantwoordelijk voor de keuze en de start van de implementatie. Zij zijn dan ook positief over het TOM en staan er helemaal achter. Het werken volgens TOM wordt nu door een coördinator binnen de school gestuurd. De leerkrachten vonden in het begin de overstap lastig, het geeft soms meer werk. Het proces activeert, om dit te realiseren wordt er een goede begeleiding gegeven om de leerkrachten positief te houden. Na een periode van

gewenning, kan gezegd worden dat het TOM nu werkt op de Fiduciaschool. Dit is terug te zien in de ervaringen van de leerlingen. Zij beleven veel plezier aan de ateliers. Om het werken in ateliers en groepsdoorbrekend werken, gestructureerd en met zo weinig mogelijk onrust te laten verlopen, worden er duidelijke regels gesteld. Ook de regelmaat van het terugkeren van deze veranderingen neemt de onrust van de leerlingen weg. Om de ouders voor te lichten over het TOM, worden er twee keer per jaar kijkmiddagen georganiseerd. Na afloop is er ruimte voor inbreng van de ouders en het delen van ervaringen.

Het werken met TOM heeft als gevolg dat er op de Fiduciaschool een veranderingsproces op het gebied van personeel, organisatie en leeromgeving heeft plaatsgevonden. Er wordt groepsdoorbrekend gewerkt, waarbinnen de leerkrachten lesgeven aan leerlingen uit verschillende groepen. Tevens wordt er in de middag gebruik gemaakt van de talenten en interesses van de leerkrachten en leerlingen door te werken in ateliers.

4.2.4 SOMM-aanpak

Na contact met verschillende medewerkers van Marant (de organisatie die de SOMM-aanpak heeft ontwikkeld en de begeleiding van de invoering doet), is duidelijk geworden dat de SOMM-aanpak niet door scholen in één geheel wordt toegepast. Zoals in hoofdstuk 2 is beschreven bestaat de SOMM-aanpak uit bouwstenen die zijn ontwikkeld naar aanleiding van de indicatoren van de onderwijsinspectie. Voor scholen bestaat er de mogelijkheid om alleen de bouwstenen uit te werken wat de onderwijsinspectie als aandachtspunt geeft. De school die de meeste bouwstenen heeft uitgewerkt is helaas na de vakantie bereikbaar voor een interview. Dit betekent dat deze gegevens niet mee kunnen worden genomen in die onderzoek.

4.2.5 EVL – KBO de Biezenhof

De keuze voor EVL is gemaakt door het team, nadat de directie het heeft aangedragen. Sinds schooljaar 2010/2011 is er gestart met het BAS, deze ontwikkeling komt door de komst van een nieuwe directeur. Binnen de invoering van BAS worden de ontwikkelingen van EVL meegenomen.

De ervaringen met EVL binnen de Biezenhof zijn positief. De directie geeft aan dat er een doorgaande lijn is, waar vanuit je door kunt bouwen. Het werkt vanuit de behoeften van de leerkrachten. Door het werken met EVL is de organisatie beter geworden, er is voor de leerkrachten meer duidelijkheid. Dit draagt bij aan het plezier in het werken. In eerste instantie was de nieuwe manier van werken wel wennen. Het is dan ook veel besproken tijdens vergaderingen, om zo gedragenheid te creëren. Het EVL heeft ertoe geleid dat leerkrachten elkaar zijn gaan observeren en van elkaar zijn gaan leren. Dit hebben zij als positief ervaren. De kinderen hebben tevens een positieve ervaring met het EVL, zij voelen zich veel minder een uitzondering, aangezien er met (wisselende) groepjes wordt gewerkt. Tevens zorgt het EVL voor voorspelbaarheid bij de kinderen. De ouders zien dat er sinds het werken met EVL, meer aandacht is voor de kinderen met extra behoeften. Om ouders op de hoogte te houden van de ontwikkelingen rond de onderwijsvernieuwingen, krijgen ouders door middel van nieuwsbrieven uitleg over het onderwijsconcept ondersteunt met foto's.

Binnen het EVL ligt de nadruk ook op de individuele leerarrangementen, hier gaat de Biezenhof in de toekomst aan werken. Zij willen de leerstof expliciet in kaart brengen en de leerbehoeften van de individuele leerlingen meenemen in de groepsplannen.

4.2.6 SlimFit – KBO Bisschop Bekkersschool

Door de begeleider van de 1-zorgroute, Ineke van Sijl (KPC-groep), werd de Bisschop Bekkersschool geattendeerd op het SlimFit. Ineke van Sijl, medeontwikkelaar van SlimFit, zag veel aansluiting van het SlimFit bij het daltononderwijs en de onderwijsontwikkelingen (zoals 1-zorgroute, gedifferentieerd en groep doorbekend werken) van de Bisschop

Bekkersschool. Na het opzetten van een veranderteam en de toekenning van de subsidie, is in januari 2011 begonnen met de implementatie van het SlimFit.

Het veranderteam bestond in het begin uit de directie, intern begeleider en beide bouwcoördinatoren. Op het moment dat er gestart is met de implementatie, heeft er een wisseling binnen het veranderteam plaatsgevonden. De directie en intern begeleider zijn later vervangen door twee leerkrachten. Deze keuze is gemaakt om te zorgen voor meer gedragenheid binnen het team. Tevens is er een ouderpanel (over het algemeen hoger opgeleiden) gestart, die advies geven en meedenken. Het veranderteam en deels het ouderpanel, kijken naar de mogelijkheden en naar de aansluiting binnen het huidige werken. Om ervoor te zorgen dat er goede keuzes worden gemaakt, worden plannen eerst uitgetoetst in zo genoemde proeftuinen. Wanneer de ervaringen en resultaten van de proeftuinen positief zijn, wordt het plan in de hele school doorgevoerd. Buiten het ouderpanel om, zijn er nog weinig reacties van ouders. Vanaf volgend jaar wil de Bisschop Bekkersschool de communicatie met ouders vergroten.

De ervaringen bij de leerkrachten zijn wisselend. Sommige leerkrachten kost het wat meer tijd om de veranderingen eigen te maken. Anderen zijn weer heel actief bezig en werken vooruitstrevend. Bij sommige leerkrachten komt de beperkte competentie in het differentiëren om de hoek kijken. Om toch voldoende te differentiëren wordt er binnen de school gekeken naar kwaliteiten van anderen, bijvoorbeeld het inzetten van een onderwijsassistent. Op deze manier is differentiëren binnen de groep toch mogelijk, dit is een voorbeeld van het optimaal benutten van competenties. Bij de leerlingen is opvallende beweging merkbaar, door het groepsdoorbroken werken vinden er minder conflicten tussen de leerlingen plaats. De omgaan tussen leerlingen met leeftijdsverschillen is sterk verbeterd. Bij het aanvankelijk lezen wordt groepsdoorbrekend gewerkt, hier ziet de bisschop Bekkersschool de leerresultaten omhoog gaan.

4.3 Wensen van de Tine Marcusschool

Om te komen tot een gedegen advies, is het logisch om de wensen van de verschillende betrokkenen binnen de school mee te nemen. Voor het achterhalen van de wensen van deze betrokkenen is gebruikt gemaakt van vragenlijsten. In deze paragraaf worden de uitkomsten van de vragenlijsten in grafieken gepresenteerd en toegelicht.

4.3.1 Definitie van een onderwijsconcept door het managementteam

Door het afnemen van vragenlijsten aan het management, is getracht te achterhalen wat zij precies verstaan onder een onderwijsconcept. Op deze specifieke vraag kwam echter heel weinig respons (1 antwoord). Achteraf bezien kan deze lage respons twee oorzaken hebben, óf het management kan deze vraag simpelweg niet beantwoorden, óf zij zijn het eens met de definitie van een onderwijsconcept die verderop in de vragenlijst werd geposteed. Het kan dus zijn dat ze deze vraag niet konden beantwoorden, of dat zij de vragenlijst eerst helemaal hebben doorgelezen en daarna tot de conclusie kwamen, dat hun definitie niet afwijkt van de definitie die gegeven wordt verderop in de vragenlijst. Hier is niet met zekerheid een antwoord op te geven.

Om bovenstaande reden wordt aangenomen dat de definitie van een onderwijsconcept volgens het managementteam, overeen komt met de beknopte omschrijving verkregen tijdens het in kaart brengen van de verlegenheidssituatie. De definitie van het managementteam kan als volgt worden omschreven:

“Een onderwijsconcept zorgt voor duidelijke afspraken die leiden tot een goede organisatie van het onderwijs, waaronder een pedagogische en didactische doorgaande lijn binnen de school.”

4.3.2 Wensen met betrekking tot een onderwijsconcept

De wensen van de Tine Marcusschool zijn in kaart gebracht door het afnemen van vragenlijsten bij de doelgroepen. Elke vragenlijst is zo opgezet dat deze aansluit bij het kennisniveau en belangen van de doelgroep. Uit het aantal terugontvangen vragenlijsten van ouders en zorgbieders, spreekt niet een grote interesse voor de onderwijsvernieuwingen die plaatsvinden bij het kiezen van een onderwijsconcept. Bij de doelgroepen die een directer belang hebben bij de onderwijsvernieuwing, leerkrachten en management, was wel sprake van een hogere respons. De ouders en zorgbieders zijn wellicht van mening, of nemen aan, dat de vernieuwing van het onderwijs een taak van het management en de leerkrachten is. In deze paragraaf worden de resultaten van de vragenlijsten per aspect, zoals genoemd in Steenbergen-Penterman, Thijs, Voogt en Loenen (2008), weergegeven. Zoals gezegd zijn deze vragenlijsten erop gericht de wensen met betrekking tot de onderwijsvernieuwing in kaart te brengen.

De vragenlijsten zijn opgezet in de vorm van multiple choice antwoorden. De respondent moest kiezen welke beschreven situatie het meest geschikte antwoord was op een gegeven onderwerp. Bij de ouders was de opzet iets anders, bij hen werd er door het kiezen van een antwoord een bewering afgemaakt, die gericht was op de beste situatie voor hun kind.

Om de grafieken goed te kunnen lezen zal hier de respons per doelgroep volgen.

Management: 3 van de 5, respons 60%.

Leerkrachten: 19 van de 32, respons 60%.

Zorgbieders: 2 van de 6, respons 33%.

Ouders: 5 van de 16, 31%.

Organisatie van het onderwijs

Groeperingsvormen

Grafiek 1

- A = Heterogene groepen
- B = Homogene groepen
- C = Afwisseling in groeperingsvormen
- D = Doorbreken jaargroepen (geen keuzemogelijkheid voor ouders)
- E = Huidige situatie (alleen keuzemogelijkheid voor ouders)

Binnen het deelaspect 'groeperingsvormen', is het de bedoeling om in kaart te brengen welke manier van groepsvorming gewaardeerd wordt. Uit Grafiek 1 is af te lezen dat de leerkrachten, het management en de zorgbieders, een duidelijke voorkeur hebben voor een afwisseling in groeperingsvormen. De ouders zijn tevreden met de huidige situatie, een enkele ouders ziet heterogene groepen als mogelijkheid.

Differentiatie

Grafiek 2

- A = Werken op eigen tempo en niveau
- B = Dezelfde basisstof waarbinnen differentiatie plaatsvindt
- C = Maximaal 3 niveaugroepen
- D = Geen keuze

De keuzemogelijkheden binnen het deelaspect 'differentiatie,' zijn erop gericht om een beeld te vormen tot welke vorm van differentiatie de leerkrachten en het management bereidt zijn. In Grafiek 2 is een duidelijk verschil tussen management en leerkrachten te zien. De leerkrachten stellen het zeer op prijs niet meer dan 3 niveaugroepen te hebben, waar het management aangeeft te willen werken met dezelfde basisstof waarbinnen wordt gedifferentieerd. Een klein percentage van de leerkrachten en het management geeft aan de leerlingen graag op eigen tempo en niveau te zien werken.

Tijd

Grafiek 3

- A = De leertijd is nu goed
- B = Logopedie en fysiotherapie moet na schooltijd plaatsvinden
- C = Er moet meer aandacht/tijd voor rekenen, taal en lezen komen
- D = Er moet ruimte komen voor de kwaliteiten en interesses van de leerlingen
- E = Geen keuze

Het deelaspect 'tijd', is erop gericht om te inventariseren wat de verschillende betrokken van de leertijd vinden. In Grafiek 3, is binnen het management een evenredige verdeling tussen 'de leertijd is nu goed' en 'er moet meer ruimte voor de kwaliteiten en interesses van de leerlingen komen' te zien. De leerkrachten en zorgbieders hebben in verhouding meer voorkeur voor het vrijmaken van leertijd voor de kwaliteiten van de leerlingen. De ouders daarentegen hebben meer voorkeur voor 'de leertijd is nu goed' in plaats van 'meer aandacht voor de kwaliteiten van de leerlingen'. Tevens is te zien dat er een aantal leerkrachten zijn die vinden dat de logopedie en fysiotherapie na schooltijd moet plaatsvinden of dat er meer aandacht/tijd voor het rekenen, taal en lezen moet komen.

Plaats

Grafiek 4

- A = Al het onderwijs vindt binnen de klas plaats
- B = In de klas zijn stilwerkplekken en een instructietafel
- C = In de school zijn stilwerkplekken en instructieruimtes te vinden
- D = Er zitten meer kinderen in één groep, zodat er meerdere leerkrachten aanwezig zijn
- E = Geen keuze

Binnen het deelaspect 'plaats', zijn de antwoordmogelijkheden gericht op de plaats van het leren en werken binnen de school. Uit Grafiek 4 blijkt een grote verscheidenheid in voorkeur binnen de verschillende doelgroepen. Het management heeft echter een lichte voorkeur voor het creëren van stilwerkplekken en instructietafels in de klas. De leerkrachten hebben een lichte voorkeur voor het creëren van deze ruimtes buiten de klas. Bij de ouders is er een lichte voorkeur waarneembaar voor het vergroten van de groepen, waarbij er meerdere leerkrachten op hetzelfde moment in de groep zijn.

Docentenrollen

Grafiek 5

- A = De leerkracht bepaald het onderwijsaanbod
- B = De leerkracht zorgt voor differentiatie
- C = De leerkracht werkt als coach
- D = De leerlingen zijn verantwoordelijk voor hun eigen leren
- E = Geen keuze

Het deelaspect 'docentenrollen', is erop gericht te inventariseren in welke rol de betrokkenen de toekomstige leerkracht zien functioneren. Grafiek 5 laat duidelijk zien dat de betrokkenen niets zien in het overdragen van de verantwoordelijkheid voor het leren naar de leerlingen. Alle betrokkenen hebben een lichte voorkeur voor een docentenrol waarbij de leerkracht zorgt voor differentiatie. Naast deze voorkeur, is er ook een substantiële groep leerkrachten en managementleden die een voorkeur heeft voor een coachende rol van de leerkracht.

Werkvormen

Grafiek 6

- A = De leerlingen werken individueel
- B = Incidenteel worden er samenwerkende leervormen ingezet
- C = Structureel worden er samenwerkende leervormen ingezet
- D = Structureel worden, er met behulp van een leerlijn, samenwerkende leervormen ingezet
- E = Geen keuze

Het deelaspect 'werkvormen', is erop gericht te bepalen welke manier van samenwerken gewenst is tussen de leerlingen. In Grafiek 6 is geen duidelijke voorkeur te onderscheiden. Het management ziet niets in het structureel inzetten van samenwerkende leervormen, met behulp van een leerlijn. De leerkrachten laten echter een lichte voorkeur zien voor deze samenwerkingsvorm.

Materialen en bronnen

Grafiek 7

- A = De methoden zijn toereikend
- B = Sommige methoden zijn niet toereikend
- C = Er zijn te weinig (ondersteunde) materialen
- D = Er zouden meer digitale middelen beschikbaar moeten zijn

Dit deelaspect tracht te achterhalen of de betrokkenen tevreden zijn met de huidige materialen, methoden en middelen. Grafiek 7 laat zien dat de leerkrachten verdeeld zijn. De zorgbieders hebben echter een duidelijke voorkeur voor meer digitale middelen. Het management heeft een gedeelde voorkeur voor 'de methoden zijn toereikend' en 'er zijn te weinig (ondersteunende) materialen'.

Werken in de unit

Teamteaching

Grafiek 8

- A = Als leerkracht wil ik al het onderwijs aan mijn groep verzorgen
- B = Het is goed dat vakken als gym en muziek door specialisten wordt gegeven
- C = Voor de zaakvakken en creatieve vakken zouden ook specialisten moeten komen
- D = Bij alle vakken moet gebruikt worden gemaakt van de kwaliteiten van de leerkrachten
- E = Geen keuze

Het deelaspect 'teamteaching' is erop gericht een beeld te vormen van de gewenste competentie benutting van de leerkrachten. In Grafiek 8 is te zien dat er geen voorkeur is om alle lessen voor de eigen groep te verzorgen. Binnen het management is geen duidelijke voorkeur te zien. De voorkeur van de leerkrachten gaat grotendeels uit naar het hebben van een vakdocent voor gym en muziek. Een kleine groep leerkrachten ziet wel wat in het werken met specialisten voor verschillende vakgebieden.

Unitoverleg

Grafiek 9

- A = De bouwvergaderingen werken goed
- B = Meer vergaderingen met het hele team zou prettig zijn
- C = Er moet op een andere manier worden vergaderd
- D = Geen keuze

Met het deelaspect 'unitoverleg' is getracht de wensen van de betrokkenen te achterhalen met betrekking tot de gewenste vergadervorm. Grafiek 9 laat zien dat de helft van de zorgbieders en een derde van het management geen mening heeft over het unitoverleg. Bij de leerkrachten is er een duidelijke voorkeur voor de huidige gang van zaken omtrent de vergaderingen.

Leeractiviteiten

Inhouden

Grafiek 10

- A = De inhoud van het onderwijs is bij iedereen bekend.
- B = Er zijn duidelijke afspraken over wanneer wat wordt aangeboden
- C = Voor alle vak- en ontwikkelgebieden moeten we gebruik maken van leerlijnen.
- D = Er moeten meer afspraken komen over wanneer welke leerstof wordt aangeboden
- E = Geen keuze

Het is belangrijk om de wensen ten aanzien van de leerinhouden in kaart te brengen, omdat het toekomstige onderwijsconcept hier dan optimaal op kan aansluiten. Grafiek 10 laat zien dat het management een duidelijke voorkeur heeft voor het werken met duidelijke afspraken omtrent het gestructureerd vormgegeven van onderwijsaanbod. De leerkrachten hebben een lichte voorkeur voor het gebruik van leerlijnen.

Leeractiviteiten

Grafiek 11

- A = De huidige werkvormen voldoen
- B = We zouden meer werkvormen/manieren van leren kunnen gebruiken. (geen keuzemogelijkheid voor ouders)
- C = Aandacht voor samenwerken (alleen keuzemogelijkheid voor ouders)
- D = Thema gebonden werken (alleen keuzemogelijkheid voor ouders)
- E = Geen keuze

Het deelaspect 'leeractiviteiten' is erop gericht om te kijken of er behoeften zijn voor meer werkvormen. Bij de ouders is hier gebruik gemaakt van voorbeelden, om het voor hen begrijpelijk te maken. In Grafiek 11 komt naar voren dat het management en de leerkrachten een duidelijke voorkeur voor 'er zouden meer werkvormen/manieren van leren kunnen gebruiken'. Het grootste gedeelte van de ouders vinden de huidige werkvormen voldoende. De zorgbieders geven aan geen zicht te hebben op dit onderwerp.

Evaluatie van het leerproces en de leerresultaten

Evalueren van het leren

Grafiek 12

- A = Het gebruik van methode gebonden toetsen en observaties zijn voldoende (geen keuzemogelijkheid voor ouders)
- B = Naast methode gebonden toetsen en observaties moeten er methode onafhankelijke toetsen worden afgenomen, huidige situatie.
- C = Naast het voorgaande is het gebruik van een portfolio belangrijk

Het deelaspect 'evaluatie van het leren', is er op gericht om te peilen welke manier van evalueren wenselijk is. Grafiek 12 laat zien dat het management de huidige situatie met betrekking tot het evaluatieproces wil handhaven. Een kleine meerderheid van de ouders is het hier mee eens. Bij de leerkrachten is een verdeling te zien over alle keuzemogelijkheden, de grootste voorkeur is voor de huidige situatie en dan ondersteund met een portfolio.

5 Conclusie

In dit hoofdstuk volgt de conclusie van het onderzoek en de aanbeveling aan de Tine Marcusschool. De conclusies van het onderzoek worden getrokken aan de hand van de onderzoeksvragen en bijbehorende deelvragen.

5.1 Conclusie onderzoeksvragen

In deze paragraaf vindt de beantwoording van de onderzoeksvragen, in de vorm van een conclusie, plaats.

5.1.1 Recent ontwikkelde onderwijsconcepten

De beantwoording van Onderzoeksvraag 1: “Wat zijn volgens de literatuur de voor- en nadelen van de recent ontwikkelde onderwijsconcepten?” wordt gedaan aan de hand van de deelvragen.

1.1 Wat is volgens de literatuur een onderwijsconcept?

Een onderwijsconcept voldoet aan de definitie van Steenbergen-Penterman, Thijs, Voogt en Loenen (2008) en kan als volgt gedefinieerd worden: “Een onderwijsconcept is de manier waarop het bereiken van de kerndoelen wordt gerealiseerd. Het zijn afspraken over de organisatie van het onderwijs, de leeractiviteiten en de evaluatie van het leerproces en de leerresultaten.”

1.2 Wat zijn volgens de literatuur recent ontwikkelde onderwijsconcepten en wat zijn de verschillen?

Recent ontwikkelde onderwijsconcepten zijn onder andere: BAS+, GIP-XL, TOM, SOMM-aanpak, Edux model vernieuwend leren en SlimFit. De verschillen tussen deze onderwijsconcepten zijn onderzocht aan de hand van vier onderzoek criteria: achtergrond van de vernieuwing, organisatie van het onderwijs, leeractiviteiten en evaluatie van het leerproces en de leerresultaten. Alle recent ontwikkelde onderwijsconcepten stellen het kind in meer of mindere mate centraal. Zij houden rekening met de trend naar adaptief onderwijs en proberen het onderwijs te differentiëren naar de behoeften van de leerlingen. De grootste verschillen tussen de bestudeerde onderwijsconcepten doen zich voor op het organisatorische vlak. Het SlimFit concept is hierbij het meest innovatief, waarbij geheel afgestapt wordt van de klassieke manier van onderwijs organisatie. Het SlimFit organiseert het onderwijs in groepen van 70 tot 90 leerlingen, waarover meerdere professionals gedeelde verantwoordelijkheid dragen. Deze gedeelde verantwoordelijkheid is ook terug te zien bij het TOM en EVL, hierbij wordt de groepsgrootte echter niet drastisch aangepast. Hier bestaat de innovatie uit het toepassen van wisselende groepeeringsvormen en groepsgedreven werken. Het BAS+ en GIP-XL zijn in dit opzicht traditioneel te noemen en richten zich niet zo zeer op organisatie vernieuwing, maar meer op het pedagogisch en didactisch handelen van de leerkracht. Qua leeractiviteiten lopen de bestudeerde onderwijsconcepten niet veel uiteen, zij richten zich allemaal op het creëren van een zelfstandige werkhouding en het bevorderen van de samenwerking tussen leerlingen. Binnen het TOM, SlimFit en EVL is er speciale aandacht voor de interesses en kwaliteiten van de leerlingen. De evaluatie van het leerproces en leerresultaten wordt binnen het BAS+, TOM en EVL vormgegeven door gebruik te maken van portfolio's. Het GIP-XL laat echter een innovatieve manier van evalueren zien. Tijdens de invoering van dit onderwijsconcept wordt er een leerlijn opgesteld die gericht is op het zelfstandig nakijken van het eigen werk.

De SOMM-aanpak is vanuit de visie ontstaan dat de gehele gemeenschap betrokken en verantwoordelijk moet zijn voor het onderwijs. Dit wordt binnen de SOMM-aanpak een school op menselijke maat genoemd. Aangezien elke gemeenschap een ander pakket aan eisen en wensen heeft, is het onderwijsconcept maatwerk. Derhalve is niet veel te concluderen over aspecten van dit onderwijsconcept.

1.3 Wat zegt de literatuur over de toepassing van deze onderwijsconcepten en wat zijn de verschillen?

Van het BAS+, GIP-XL, SOMM-aanpak en EVL zijn duidelijke begeleidingsinstanties aan te wijzen. Het invoeren duurt bij alle onderwijsconcepten meerdere jaren. Bij het BAS+ en het GIP-XL wordt de invoering naast met begeleiding ook ondersteund door een cursusaanbod, verzorgd door de begeleidingsinstantie. Een onderwijsconcept laat niet altijd een eigen visie toe. Bij het TOM, EVL en SlimFit is het niet mogelijk om de eigen visie geheel te behouden. Bij de SOMM-aanpak is het mogelijk indien nodig, om onder begeleiding, een nieuwe visie te ontwikkelen. Bij het BAS+ en GIP-XL kan de eigen visie tijdens de invoering van het onderwijsconcept (verder) ontwikkeld.

5.1.2 Cluster 2

De beantwoording van Onderzoeksvraag 2: “Wat zijn de ervaringen van scholen binnen het cluster 2 met het door hun gekozen onderwijsconcept?” kan door het grotendeels ontbreken van de ervaringen niet geheel geven worden. Via beantwoording van de deelvragen wordt hier een verklaring voor gegeven.

2.1 Welke onderwijsconcepten gebruiken andere cluster 2 scholen?

De benaderde scholen werken voornamelijk met leerlijnen en de 1-zorgroute. Tevens wordt bij de scholen die onderdeel zijn van Kentalis, gewerkt met WMK om kwaliteiten en verbeterpunten te kunnen vaststellen. Bij deze scholen is ervoor gekozen om met het HGW, invulling te geven aan de verbeterpunten. Speerpunten van deze verbeteringen betreffen vaak het verhogen van de onderwijskwaliteit en communicatie met ouders.

2.3 Op grond van welke argumenten hebben deze cluster2 scholen voor een specifiek concept gekozen?

Uit de interviews en de documentanalyse van het cluster 2 onderwijs blijkt dat deze scholen, net als de Tine Marcusschool, behoefte hebben aan eenduidige afspraken op gebied van klassenmanagement en het pedagogisch en didactisch handelen van de leerkrachten. Om zo te komen tot een doorgaande lijn waarmee een zo optimaal mogelijke ontwikkeling van de leerlingen wordt bereikt. Tevens kan uit Paragraaf 4.1 worden opgemaakt dat er binnen de cluster 2 scholen een grote behoefte is aan het bieden van zorg op maat, passend bij de mogelijkheden binnen de school en klas. De benaderde cluster 2 scholen maken allen, net als de Tine Marcusschool, een ontwikkeling door om meer vanuit een groepsaanpak te werken, waarbinnen in subgroepen wordt gedifferentieerd. Deze manier van werken is erop gericht geen zaken dubbel vast te leggen en het verkrijgen van zicht op de ontwikkelingsperspectieven van de leerlingen.

2.2 Hoe zijn de ervaringen van deze cluster 2 scholen met het toepassen van het door hun gekozen onderwijsconcept?

Bij de Enkschool kost het tijd om de onderwijsvernieuwing in te voeren, één van de belangrijkste oorzaken hiervoor is het creëren van draagvlak. De Skelp en Professor Huizingschool konden nog weinig over de ervaringen zeggen, aangezien ze nog maar net (of nog in de voorbereidende fase zitten) met het door hun gekozen concept werken.

5.1.3 Scholen met een onderwijsconcept

Onderzoeksvraag 3: Wat zijn de ervaringen van SBO en BAO scholen die werken met een recent ontwikkeld onderwijsconcept?”, wordt in deze paragraaf beantwoord met de antwoorden van de deelvragen.

3.2 Op grond van welke argumenten hebben deze scholen voor een specifiek onderwijsconcept gekozen?

De scholen die werken met een recent onderwijsconcept hebben de behoeften die binnen het cluster 2 onderwijs heersen, beantwoord door te kiezen voor een onderwijsconcept. Zij geven aan dat ze goede onderlinge afspraken hebben binnen de school. Opvallend is dat de

geïnterviewde scholen, met uitzondering van het Kompas, aangeven niet naar een ander onderwijsconcept te hebben gekeken. Het eerste onderwijsconcept waar zij mee in aanraking kwamen werd ook geadopteerd. De keus voor een bepaald onderwijsconcept werd over het algemeen gemaakt door het management, of een team waar het management deel van uitmaakte. Zij zagen veelal raakvlakken met de ontwikkelingen die de school doormaakte en de daarbij behorende behoeften, zoals differentiëren en het zorgen voor een doorgaande lijn. In een enkel geval werd de keus gestuurd door subsidieregelingen.

3.1 Hoe zijn de ervaringen van deze scholen met het toepassen van het door hun gekozen onderwijsconcept?

Gesteld kan worden dat het werken met een recent ontwikkeld onderwijsconcept zorgt voor positieve ervaringen van de verschillende betrokkenen. Om weerstand tot het minimum te beperken en ruimte voor gewenning te geven, hebben de verschillende scholen getracht om draagvlak binnen de school te creëren. Een aantal scholen vindt hun huidige onderwijsconcept niet toereikend en kiezen voor een aanvulling van een ander onderwijsconcept.

5.1.4 Wensen van de Tine Marcusschool

Om antwoord te geven op Onderzoeksvraag 4: “Welke wensen zijn er met betrekking tot een passend onderwijsconcept binnen de Tine Marcusschool?”, zullen er conclusies getrokken worden op basis van de resultaten van de vragenlijsten. Dit wordt vooraf gegaan door de definitie van een onderwijsconcept volgens het managementteam.

4.1 Wat verstaat het managementteam van de Tine Marcusschool onder een onderwijsconcept?

In Paragraaf 4.3 is getracht de verschillende definities van het managementteam samen te voegen. Zoals daar beschreven staat werd dit bemoeilijk door een lage respons op deze specifieke vraag van de vragenlijst. Dit heeft als gevolg gehad dat er naast het antwoord van de vragenlijst ook gekeken is naar de eerder verkregen omschrijving, verkregen tijdens het definiëren van de verlegenheidssituatie. Concluderend kan de definitie van een onderwijsconcept namens het managementteam als volgt worden omschreven:

“Een onderwijsconcept zorgt voor duidelijke afspraken die leiden tot een goede organisatie van het onderwijs, waaronder een pedagogische en didactische doorgaande lijn binnen de school.”

4.2 – 4.5 Conclusie met betrekking tot de wensen van de Tine Marcusschool

Per deelaspecten uit de vragenlijsten worden hier de conclusies weergegeven.

Organisatie van het onderwijs

Binnen het deelaspect ‘groeperingsvormen’ kan geconcludeerd worden dat er een samenhangende voorkeur heerst voor het indelen van de leerlingen op basis van niveau en leeftijd, daarbij volgt de aanvulling (met uitzondering van de ouders) dat hierbinnen waar nodig groepsdoorbrekend wordt gewerkt.

Het deelaspect ‘differentiatie’ laat zien dat het management en de leerkrachten niet op één lijn zitten wat betreft differentiatie. Het managementteam hecht waarde aan het werken met een basisstof en hierbinnen differentiëren en de leerkrachten vinden het belangrijk om maximaal 3 niveaugroepen te hebben. Wanneer deze keuzes worden samengevoegd ontstaat er de volgende situatie: Uitgangspunt in de groep is een basisstof waarbinnen er maximaal met 3 niveaugroepen wordt gedifferentieerd.

Er is een duidelijke verdeeldheid te zien binnen het deelaspect ‘tijd,’ tussen het goed bevinden van de huidige leertijd en het meer aandacht besteden aan de kwaliteiten en

interesses van de leerlingen. Samengevoegd kan dit betekenen dat er binnen de huidige leertijd meer aandacht moet komen voor de kwaliteiten en interesses van de leerlingen.

Het deelaspect 'plaats' laat een grote verdeeldheid zijn tussen de verschillende doelgroepen. Een duidelijke conclusie kan hier niet uit volgen.

Binnen het deelaspect 'docentenrollen', is alleen bij de ouders een duidelijke voorkeur waarneembaar. De enige conclusie die hier getrokken kan worden is dat geen enkele doelgroep wil dat de leerlingen zelf verantwoordelijk zijn voor hun eigen leren.

Over het deelaspect 'werkvormen', kan geen eenduidige conclusie worden getrokken. De enige conclusie die uit de resultaten volgt, is dat er een grote verdeeldheid heerst binnen de beide doelgroepen (management en leerkrachten) en dat er mogelijk binnen de Tine Marcusschool nog weinig aandacht besteed is aan het samenwerken tussen leerlingen.

De resultaten binnen het deelaspect 'materialen en bronnen', laat tevens een grote verdeeldheid zien. Hier kan geen conclusie uit getrokken worden.

Het deelaspect 'teamteaching' laat zien dat de leerkrachten redelijk eenduidig kiezen voor de huidige situatie en dat het management hier een verdeelde mening over heeft.

De leerkrachten laten binnen het deelaspect 'unitoverleg', zien tevreden te zijn met de bouwvergaderingen, het management heeft hier een verdeelde tot geen mening over.

Leeractiviteiten

Uit de resultaten van het deelaspect 'inhouden', kan geen eenduidige conclusie volgen. De resultaten laten zien dat er verschillende visies heersen binnen de school, dit kan mogelijk de oorzaak zijn van het niet altijd op elkaar aansluiten van de pedagogische en didactische verwachtingen ten aanzien van kinderen.

Het deelaspect 'leeractiviteiten' laat bij de ouders een lichte voorkeur voor de huidige situatie zien, echter zijn het management en de leerkrachten het met elkaar eens dat er meer werkvormen en manieren van leren kunnen worden gebruikt.

Evaluatie van het leerproces en de leerresultaten

Over het deelaspect 'evalueren van het leren' kan gezegd worden dat voorkeur uitgaat naar de huidige situatie en dat een percentage tussen de 40 en 50 aangeeft wat te zien is in het gebruiken van een portfolio.

5.2 Aanbeveling

In deze aanbeveling wordt ingegaan op het maken van een keuze ten aanzien van een onderwijsconcept, het implementeren hiervan. Tevens zal het advies worden toegelicht met betrekking tot het onderwijsconcept dat het best bij de Tine Marcusschool.

5.2.1 Maken van een keuze

Uit het doen van dit onderzoek is gebleken dat alle geïnterviewde scholen die werken met één van de recent ontwikkelde onderwijsconcepten, niet naar een ander onderwijsconcept hebben gekeken. Het feit dat de Tine Marcusschool wel een vergelijking doet tussen de verschillende recent ontwikkelde onderwijsconcepten laat zien dat ze hun keuzes goed overwogen willen maken. Hierin zijn ze in het kader van dit onderzoek 'uniek'.

Om te zorgen dat er een keuze wordt gemaakt die aansluit bij alle wensen van de verschillende doelgroepen, met name de leerkrachten, moet er vanuit de werkgroep een advies van 2-3 onderwijsconcepten komen. De uitgangspunten van deze onderwijsconcepten kunnen dan dienen om een nog gerichtere inventarisatie te maken van

de voorkeur van de verschillende doelgroepen. Dit is de eerste stap binnen het creëren van draagvlak. De leerkrachten (en de andere doelgroepen) worden betrokken bij het maken van keuzes die hen direct raken.

5.2.2 Implementeren

Het invoeren van een onderwijsconcept moet gezien worden als de parabel van de gekookte kikker (Ritzen, 1998). Wanneer de kikker in kokend water wordt gegooid zal hij hier uitspringen, maar wanneer de kikker in koud water dat langzaam tot het kookpunt wordt opgewarmd wordt gestopt zal hij blijven zitten. Het invoeren zal langzaam moeten plaatsvinden waarbij de werknemers het als weinig veranderingen ervaren.

Op het moment dat een onderwijsconcept is gekozen, is het verstandig de ouders te betrekken bij veranderingen van het onderwijs van hun kind. Op deze manier weten de ouders waarom en op welke manier er gewerkt wordt. Dit heeft als gevolg dat zij het onderwijs beter kunnen waarderen.

5.2.3 Het best passende onderwijsconcept voor de Tine Marcusschool

Het blijkt niet mogelijk nu al eenduidig vast te stellen welk onderwijsconcept het best bij de Tine Marcusschool past. De meningen binnen de school zijn te verdeeld en het is zeer belangrijk om draagvlak te creëren bij de invoering van het onderwijsconceptconcept. Daarom wordt ervoor gekozen om bij de meest veelbelovende concepten toe te lichten waarom deze specifiek geschikt zouden kunnen zijn voor de Tine Marcusschool.

In de verlegenheidssituatie werd vooral de behoefte naar eenduidige afspraken binnen het pedagogisch en didactisch handelen genoemd. Hierbij is het GIP-XL de meest voor de hand liggende keuze, aangezien het GIP-XL zich richt op deze aspecten. In een later stadium van de invoering van het GIP-XL, bestaat er de mogelijkheid aan de verder organisatie van het onderwijs vorm te geven. Een andere optie is het uitwerken van enkele bouwstenen van het BAS+ of de SOMM-aanpak, om zo eenduidige afspraken en een doorgaande lijn te creëren binnen het pedagogisch en didactisch handelen. In een later stadium kan er gekozen worden om ook de ander bouwstenen naar eigen inzicht uit te werken.

Het EVL zou heel goed aansluiten bij de huidige ontwikkeling van leerarrangementen binnen de Tine Marcusschool en de voorkeur om meer aandacht te besteden aan de kwaliteiten en interesses van leerlingen. Tevens kan het uitgangspunt van EVL, het hebben van een basisgroep en instructiegroep, zo vormgegeven worden dat het aansluit bij de wensen van de Tine Marcusschool. Om dit te bereiken moet er bij het vormen van de groepen goed gekeken worden naar de niveaus van de leerlingen. Dan kan voldaan worden aan de behoefte om te werken met eenzelfde basisstof, waarbinnen maximaal met 3 niveaugroepen wordt gedifferentieerd.

De Tine Marcusschool zal nog goed moeten kijken op welke aspecten zij een onderwijsveranderingen willen laten plaatsvinden, voordat zij een keuze kunnen maken. Tevens zullen alle leerkrachten, managementleden, zorgbieders en meer van de ouders hun wensen ten aanzien van het onderwijsconcept moeten uiten. Het kiezen van een onderwijsconcept kan pas plaatsvinden als de visie van de verschillende betrokkenen wordt uitgelijnd. De resultaten van de vragenlijsten aan de betrokkenen laat namelijk duidelijk zien dat het hebben van een schoolvisie niet garandeert dat alle betrokkenen deze visie delen.

6 Reflectie

Afsluitend met dit hoofdstuk zal ik reflecteren op het gedane onderzoek. Ik zal reflecteren op het proces, de inhoud en op mijn persoonlijke ontwikkeling. Hiermee tracht ik gedane keuzes meer achtergrond te geven en toe te lichten.

6.1 Reflectie op het proces

Vorbereiding

Ik had graag gezien dat ik eerder was gestart met de inhoudelijke voorbereiding. Het doen van een praktijkonderzoek was geheel nieuw voor mij en mede daardoor, kon ik mij nog geen goed beeld vormen van de hoeveelheid werk die het voltooien van het onderzoek met zich mee brengt. Ik was hierdoor niet geheel in staat om een proactieve en zelfstandige leerhouding aan te nemen, dit had ik wel graag gedaan. De voortgang van het onderzoek is tevens belemmerd, doordat ik in de veronderstelling was dat ik pas verder mocht gaan met de uitwerking van het praktijkonderzoek, nadat mijn planformulier A was goedgekeurd. Tijdens het beschrijven van de verlegenheidssituatie en het opzetten van planformulier A, heb ik veel tijd besteed aan het specifiek maken van de onderzoeks- en deelvragen. Dit heeft ervoor gezorgd dat ik tijdens het opzetten van planformulier B en de bijbehorende onderzoeksinstrumenten zeer gericht te werk kon gaan. Ik ben ervan overtuigd dat deze inspanning in het plannen van het onderzoek uiteindelijk de moeite loont. Het onderzoek kan namelijk met een scherp geformuleerde doel, onderzoeks- en deelvragen en weloverwogen onderzoeksinstrumenten efficiënter en beter uitgevoerd worden. Het plannen van het onderzoek en de gebruikte onderzoeksinstrumenten werd bemoeilijkt, doordat er vanuit de opleiding niet duidelijk werd gecommuniceerd hoeveel tijd (EC's) voor de verschillende onderdelen van het onderzoek stonden.

Uitvoering

Gedurende het verrichten van de verschillende onderzoeken, werd zichtbaar dat het uitwerken van zes onderwijsconcepten een grote hoeveelheid werk opleverde. Aangezien alle onderwijsconcepten al enigszins waren uitgewerkt en zeer divers en interessant waren, heb ik ervoor gekozen om alle bestudeerde onderwijsconcepten mee te nemen in het onderzoek. Dit en de grote diversiteit in onderzoeksvragen heeft voor het overschrijden van de norm voor het maximaal aantal pagina's van het theoretisch kader en de conclusie gezorgd. Er was te veel informatie om te verwerken en te bespreken in de geadviseerde pagina's. Een ander nadeel van het grote aantal onderwijsconcepten was het gebrek aan tijd om de onderwijsconcepten helemaal uit te diepen. Ook was de beschikbare informatie over de recent ontwikkelde onderwijsconcepten minder diepgaand dan ik bij voorhand had ingeschat. Als gevolg hiervan zijn de beschrijvingen van een aantal onderwijsconcepten minder diepgaand dan ik graag had gewild. Onderzoeksvraag 1 had beter met een extra deelvraag uitgebreid kunnen worden, 'Wat kunnen de onderwijsconcept ontwikkelaars vertellen over hoe de recent ontwikkelde onderwijsconcepten een goed curriculum (uitgaande van de aspecten van Steenbergen-Penterman, Thijs, Voogt, & Loenen, Februari, 2008) bewerkstelligen?'. Met deze aanvulling op onderzoeksvraag 1, hadden er interviews met de ontwikkelaars kunnen plaatsvinden die meer diepgaande en theoretische informatie over de onderwijsconcepten had kunnen verschaffen.

Het afnemen van de interviews liep over het algemeen goed, een aantal scholen gaf aan niet veel tijd te hebben voor een interview. Hierdoor zijn niet alle interviews van vergelijkbare kwaliteit. Deze drukte binnen scholen heeft er mogelijk voor gezorgd dat niet alle scholen hun schoolplan heeft gemaild. Naast het feit dat ik het schoolplan bij één school simpelweg niet mocht inzien. Een nadeel van de schoolplannen die ik wel heb mogen ontvangen was de leeftijd. Een groot deel van de ontvangen schoolplannen was van de afgelopen vijf jaar en hierdoor niet representatief voor de nieuwe ontwikkelingen binnen de school. Dit alles heeft het doen van de documentanalyses en het schetsen van een reëel beeld van hoe de onderwijsconcepten op de scholen worden ingezet, bemoeilijkt.

Bij het afnemen van de vragenlijsten was te zien dat de inleiding niet goed is gelezen. In de inleiding werd de respondenten specifiek gevraagd om een toelichting bij hun keuze, veel respondenten hebben hun keuze echter niet toegelicht. Bij de vragen die wel waren toegelicht, bleek het antwoord meestal niet gericht op de behoeften van de leerlingen. Door deze beperkende factor van de resultaten, kunnen de behoeften van de leerlingen niet geheel onderbouwd worden meegenomen in de aanbeveling. In eerste instantie was het de bedoeling dat ik tijdens de vergadering van de verschillende bouwen een korte toelichting zou geven en dat de leerkrachten en management ter plekke de vragenlijsten gingen invullen. Op deze manier kon ik direct reageren indien er vragen en/of onduidelijkheid zou ontstaan. Dit bleek echter niet mogelijk, doordat vooraf aan de bouwvergaderingen een ander onderwerp ter sprake was gekomen dat tijdens de vergadering prioriteit kreeg. Het resultaat hiervan, was dat de respondenten de vragenlijsten mee namen en zelfstandig gingen invullen (met korte toelichting van de bouwcoördinator), blijkbaar was deze toelichting onvoldoende. Nu ik de terugkijk op de resultaten, had ik dit toch graag anders willen organiseren, wat mogelijk de respons en de kwaliteit van de respons ten goede was gekomen. Overigens onderken ik nu ook hoe moeilijk het is om de wensen van uiteenlopende betrokkenen (met een zeer divers kennisniveau) te inventariseren. Dit is nog lastiger als het onderwerp een dusdanige complexiteit bezit als onderwijsconcepten. Ik merkte dat zelfs leerkrachten en het management niet altijd in staat waren om een onderbouwde redenering te geven bij de keuzes die zij maakten. Ook blijkt het hebben van een school visie, niet garant te staan voor het feit dat de betrokkenen (zoals de leerkrachten) deze visie volledig delen.

Resultaat

De eindpresentatie aan de werkgroep moet nog volgen, maar naar aanleiding van de voortgangspresentatie bleek de interesse groot naar de resultaten van het onderzoek. Zelf ben ik tevreden met het resultaat en zie ik de aanbeveling als zeer bruikbaar voor de Tine Marcusschool.

6.2 Persoonlijke reflectie op de inhoud

Tijdens dit onderzoek heb ik veel geleerd over de verschillende onderwijsconcepten. De interviews met de scholen met een onderwijsconcept, hebben een goed beeld gegeven van hoe het werken met een onderwijsconcept is. Het EVL is wat onduidelijk gebleven, maar na aanleiding van de artikelen vind ik dit een interessant onderwijsconcept. Dit is een onderwijsconcept dat ik graag in de praktijk wil zien en mogelijk mee wil werken. De andere bestudeerde onderwijsconcepten zou ik tevens graag in de praktijk zien, om te zien hoe deze onderwijsconcepten er in de dagelijkse praktijk uitgevoerd worden.

6.3 Reflectie op het persoonlijke ontwikkeling

Het verrichten van een praktijkonderzoek heb ik als zeer interessant en leerzaam ervaren. Het opdoen van nieuwe kennis en contacten leggen met andere scholen en bij het onderwijs betrokken organisaties, heb ik als zeer leuk ervaren. Deze contacten hebben nieuwe inzichten tot gevolg gehad, zoals het toepassen van meerdere onderwijsconcepten op hetzelfde moment. Het hebben van telefonisch contact vind ik soms lastig om vorm te geven, omdat ik de ander niet ken en deze niet weet welke verwachting ik van het gesprek heb. Het voeren van de interviews heeft ervoor gezorgd, dat ik nu beter mijn verwachtingen tijdens een gesprek kan verwoorden. Zo maak ik de andere medeverantwoordelijk voor het bereiken van mijn doelen.

Door het doen van dit onderzoek, zie ik mijzelf in de toekomst vaker onderzoeken verrichten. Logischerwijs zal dit zijn voor de school waar ik dan werk. Ik wil graag een bijdrage leveren aan (nieuwe) onderwijsontwikkelingen en de implementatie daarvan.

Literatuurlijst

- Ahlers, J., & Vreugdenhil, K. (2006). *De basisschool*. Twello: van Tricht uitgeverij.
- Baarda, B., de Goede, M., & Kalmijn, M. (2010). *Basisboek Enquêteeren*. Groningen/Houten: Noordhoff.
- Booms, E. (sd). *Indieningsformulier concept SlimFit*. Opgeroepen op 2011, van <http://www.innovatieimpulsonderwijs.nl/index.php?id=427>.
- Derksen, R., & Riedeman, H. (2006). 'oud' leren of 'nieuw' leren een richtingenstrijd? *Redax*(april).
- Gemeentelijke Pedagogisch Instituut, & De Ark. (2005). *Het GIP-Model in het ZMLK-onderwijs*. Amsterdam: Gemeentelijk Pedagogisch Instituut.
- Marant. (sd). Kwaliteit voor de klas. *Schoolontwikkeling op menselijke maat: SOMM-aanpak*. Onderwijsinspectie. (2009). *Toezichtkader 2009*. Opgeroepen op 10 juli, 2011, van www.onderwijsinspectie.nl.
- Riedeman, H. (2007a). Het Edux-model Vernieuwend Leren: de opstap voor directie en ib'ers. *Redax*(juni).
- Riedeman, H. (2007b). Het Edux-model Vernieuwend Leren: de opstap voor directie en ib'ers deel II. *Redax*.
- Ritzen, H. (1998). *Werken in een lerende schoolorganisatie*. Baarn: Uitgeverij H. Nelissen.
- Roosendaal, J. G., & Visser-Meijman, M. E. (2007). *Werken in de school met het GIP-model*. Amsterdam: De Bascule.
- Seminarium voor orthopedagogiek. (sd). BAS+ bouwen aan adaptieve scholen.
- Senechal, D. (2011). The spark of specifics: how a strong curriculum enlivens classroom an school culture. *American Educator, Winter 2010-2011*.
- Steenbergen-Penterman, A. F., Thijs, A. M., Voogt, J. M., & Loenen, S. F. (Februari 2008). *Leeromgevingen en leermiddelen in innovatieve scholen*. Enschede: SLO.
- van der Wolf, K., & van Beukering, T. (2009). *Gedragsproblemen in Scholen: Het denken en handelen van leraren*. Leuven: Acco.
- van Eijkeren, M. (2005a). *Werken in het basisonderwijs*. Baarn: HB uitgevers.
- van Eijkeren, M. (2005b). *Pedagogisch-didactisch begeleiden*. Baarn: HB uitgevers.
- vereniging Team Onderwijs op Maat. (sd). *TOM: onderwijs anders*. Opgeroepen op 2011, van www.teamonderwijs.nl.

Bijlagen

1. Literatuuronderzoek, per onderwijsconcept een ingevuld overzicht
2. Samenvatting van interviews met cluster 2 scholen
3. Samenvatting van interviews met scholen met een recent ontwikkeld onderwijsconcept
4. Documentanalyses
5. Overzicht vragenlijst managementteam
6. Overzicht vragenlijst leerkrachten
7. Overzicht vragenlijst zorgbieders
8. Overzicht vragenlijst ouders

Bijlage 1: Literatuuronderzoek

Aandachtspunt	Onderwijsconcept: BAS+
Achtergronden van de vernieuwing	
Rationale of visie	Het BAS+ is ontwikkeld naar aanleiding van een toenemende behoefte bij leerkrachten naar een afstemming binnen de school op het gebied van pedagogische en didactische behoeften van de leerlingen. De basisbehoeften van de leerlingen zijn het uitgangspunt binnen adaptief onderwijs, deze zijn competentie, relatie en autonomie.
Doelen	Het BAS+ heeft als doel adaptief onderwijs te realiseren, waarbinnen gemeenschappelijke afspraken worden gemaakt over hoe de school omgaat met leerlingen met gedrags- en leerproblemen, om een doorgaande schoollijn te ontwikkelen.
Organisatie van het onderwijs	
Groeperingsvormen	Heterogene groepen, waarbinnen met homogenen, in tandems en in tafelgroepen wordt gewerkt. Soms klas doorbrekend bij totutleren.
Tijd	Vast gesteld door het ministerie
Plaats	Perspectief vanuit de belangrijke basis structuur de inrichting en aankleding van uw school, klas en plein: Uit onderzoek blijkt namelijk dat kinderen zich positiever gaan gedragen als ze zich in een veilig toegankelijke leerruimte bevinden.
Docentrollen	- Teamleren - Door training op instructie en organisatievaardigheden, leren omgaan met toenemende verschillen tussen leerlingen. - o Instructietijd effectief benutten - o Kerndoelen gebruiken - o Differentiatie gebruiken - o Diverse instructiemodellen toepassen - Weekplanning en masterplanning gebruiken.
Materialen & bronnen	-
Leeractiviteiten	
Inhouden	Kerndoelen primair onderwijs
Leeractiviteiten	Samenwerkend leren en zelfstandige leerhouding. Samenwerken is binnen de visie van adaptief onderwijs een voorwaarde om van en met elkaar te leren in verschillende situaties. De leerhouding van leerlingen wordt positief beïnvloed zodra zij zich actief bezig houden met hun eigen leerproces. Zelfstandig leren bereidt de leerlingen voor op het zelfgestuurd leren. Zo kunnen zij zelfstandig de leerstof eigen maken en zelf inschatten wanneer zij extra hulp nodig hebben van de leraar.
Evaluatie van het leerproces en de leerresultaten	
Evalueren van het leren	Vanuit de basiscommunicatie van de leraar zoekt uw school naar de doorgaande lijn bij de schriftelijke correctie en de beoordeling van het werk van een leerling, de ontwikkeling van een positief zelfbeeld van de leerling (attributie) en het werken met portfolio's.
Literatuur	
Bronnen	(http://www.cursussen.hu.nl/los/Onderwijs%20en%20Opvoeding/Seminarium%20voor%20Orthopedagogiek/Seminarium%20voor%20Orthopedagogiek/school%20ont%20traj/BAS%20plus.aspx) en (Seminarium voor orthopedagogiek, sd)

Aandachtspunt	Onderwijsconcept: GIP-XL
<i>Achtergronden van de vernieuwing</i>	
Rationale of visie	De zelfstandigheid van de leerling is een uitgangspunt van het GIP. Het GIP is aanvankelijk ontwikkeld voor het onderwijs op SBO-scholen waar grote behoefte was aan planmatig handelen, gedifferentieerd onderwijs en het realiseren van instructie aan groepen kinderen met gedragsproblemen.
Doelen	Het doel van het GIP is dan ook het realiseren van duidelijke schoollijn op het gebied van gedifferentieerd onderwijs, waarbinnen ruimte is voor de visie van de school.
<i>Organisatie van het onderwijs</i>	
Groeperingsvormen	Heterogene groepen, waarbinnen flexibele instructiegroepen zijn gevormd (homogene groepen) op basis van niveau van leerstof, problemen van leerlingen met de leerstof en de manier van denken/werken van de leerling. Er is veel aandacht voor zelfstandig werken, het bevorderen van zelfstandigheid.
Tijd	Vast gesteld door het ministerie
Plaats	Er is gerichte aandacht voor de indeling en het gebruik van de ruimte. Met als doel het creëren van een zelfstandige werkhouding.
Docentrollen	De docenten faciliteren een klimaat van uitgestelde aandacht. Tevens bieden ze voorspelbaarheid en systematisch contact. Gedurende de dag lopen de docenten rondes, waarbij onderscheidt wordt gemaakt tussen het bieden van hulp en het geven van instructie. De docent behoort duidelijke regels te stellen, aan routine vast te houden, duidelijke afspraken te maken en consequent te corrigeren (gericht op gewenst gedrag).
Materialen & bronnen	-
<i>Leeractiviteiten</i>	
Inhouden	Kerdoelen primair onderwijs
Leeractiviteiten	De leeractiviteiten binnen het GIP-XL richten zich op het bewerkstelligen van een zelfstandige leerhouding bij de leerlingen. Binnen het GIP-XL is zelfstandigheid een centraal begrip en komt in alle thema's aan de orde. De leerling leert de taak te overzien en deze door zelf te plannen deze uit te voeren. Daarbij krijgt de leerling steeds meer vrijheid in het volgen van instructie en de verwerking van een opdracht. Binnen het GIP-XL wordt er bewust aandacht besteed aan de emotionele ontwikkeling, om leerlingen meer bewust te maken van hun gedrag. Deze werkwijze heeft een positief effect op de andere leeractiviteiten.
<i>Evaluatie van het leerproces en de leerresultaten</i>	
Evalueren van het leren	Binnen het GIP is er veel aandacht voor de zelfstandigheid, zo wordt er een leerlijn opgesteld om de leerlingen zelf hun werk na te kijken. Verdere invulling aan het evalueren van het leren is vrij voor de school.
<i>Literatuur</i>	
Bronnen	(Roozendaal & Visser-Meijman, 2007), (Gemeentelijke Pedologisch Instituut & De Ark, 2005)

Aandachtspunt	Onderwijsconcept: TOM																		
Achtergronden van de vernieuwing																			
Rationale of visie	TOM: Onderwijs Anders gaat over het realiseren van onderwijs op maat, waarbij verschillende professionals gezamenlijk verantwoordelijk zijn voor een groep leerlingen. TOM streeft naar een integrale aanpak van verandering en ontwikkeling binnen de pijlers: personeel, organisatie, leeromgeving en proces van verandering.																		
Doelen	Het doel van het TOM is het creëren van eigentijds onderwijs op maat. Dit onderwijs wordt gerealiseerd door een groep professionals die samen verantwoordelijk zijn voor een groep leerlingen en hen individuele aandacht biedt. Het TOM probeert de randvoorwaarden te scheppen waarbinnen het team gemotiveerd en geïnspireerd kan werken.																		
Organisatie van het onderwijs																			
Groeperingsvormen	Met kern- of basisgroepen klas doorbrekend werken. Met wisselende leergroepen.																		
Tijd	Vastgesteld door het ministerie																		
Plaats	Leer- en werkplekken en een flexibel gebouw.																		
Docentrollen	Het TOM heeft een aparte pijler gericht op de inzet van het personeel. TOM streeft hierbij naar een ontwikkeling van de leerkracht: <table border="1" data-bbox="475 913 1358 1205"> <tr> <td>Van</td><td>Naar</td></tr> <tr> <td>instructeur</td><td>begeleider, coach, mentor</td></tr> <tr> <td>weinig functies</td><td>meerdere functies</td></tr> <tr> <td>autonome leraar</td><td>teamwork</td></tr> <tr> <td>alleen verantwoordelijk</td><td>gedeelde verantwoordelijkheid</td></tr> <tr> <td>mijn klas</td><td>onze kinderen</td></tr> <tr> <td>alleskunner</td><td>teamteaching</td></tr> <tr> <td>eerst de PABO</td><td>leren op de werkplek</td></tr> <tr> <td>eens leraar altijd leraar</td><td>functiehuis</td></tr> </table> De leerkracht zorgt voor gedeelde sturing van het leerproces door de hem en de leerling. Leerdoelen worden omgezet naar betekenisvolle activiteiten (doelgericht werken.) Bij de pijler organisatie draait het om het anders organiseren van lesgeven. Het onderwijs wordt afgestemd op de leerbehoeften van de leerlingen.	Van	Naar	instructeur	begeleider, coach, mentor	weinig functies	meerdere functies	autonome leraar	teamwork	alleen verantwoordelijk	gedeelde verantwoordelijkheid	mijn klas	onze kinderen	alleskunner	teamteaching	eerst de PABO	leren op de werkplek	eens leraar altijd leraar	functiehuis
Van	Naar																		
instructeur	begeleider, coach, mentor																		
weinig functies	meerdere functies																		
autonome leraar	teamwork																		
alleen verantwoordelijk	gedeelde verantwoordelijkheid																		
mijn klas	onze kinderen																		
alleskunner	teamteaching																		
eerst de PABO	leren op de werkplek																		
eens leraar altijd leraar	functiehuis																		
Materialen & bronnen	Computer als leermiddel en leerbron																		
Leeractiviteiten																			
Inhouden	Kerndoelen primair onderwijs																		
Leeractiviteiten	Het TOM hecht veel waarde aan het betekenisvol actief leren en het ontdekkend en samenwerkend leren. Binnen deze vormen van leren wordt getracht zoveel mogelijk uit te gaan van de meervoudige intelligentie leerstijlen van de leerlingen.																		
Evaluatie van het leerproces en de leerresultaten																			
Evalueren van het leren	Als leerkracht volg je binnen het TOM de ontwikkeling van leerlingen door observaties, afnemen van genormeerde toetsen en het opbouwen van een portfolio. Tevens richt het TOM zich op het voeren van reflectiegesprekken met leerlingen.																		
Literatuur																			
Bronnen	www.teamonderwijs.nl																		

Aandachtspunt	Onderwijsconcept: SOMM-aanpak
<i>Achtergronden van de vernieuwing</i>	
Rationale of visie	De SOMM-aanpak is ontwikkeld vanuit de behoefte van scholen om goed te scoren op de indicatoren die de onderwijsinspectie gebruikt.
Doelen	Het doel van de SOMM-aanpak is het verbeteren van de onderwijskwaliteit naar de maatstaven die de onderwijsinspectie hanteert. Het is hierbij de bedoeling dat er een school op menselijke maat ontstaat.
<i>Organisatie van het onderwijs</i>	
Groeperingsvormen	Als je bezig gaat, helpt marant met afweging. Er zijn geen vaststaande richtlijnen.
Tijd	
Plaats	Als je bezig gaat, helpt marant met afweging. Er zijn geen vaststaande richtlijnen.
Docentrollen	Als je bezig gaat, helpt marant met afweging. Er zijn geen vaststaande richtlijnen.
Materialen & bronnen	Als je bezig gaat, helpt marant met afweging. Er zijn geen vaststaande richtlijnen.
<i>Leeractiviteiten</i>	
Inhouden	Kerdoelen primair onderwijs
Leeractiviteiten	Als je bezig gaat, helpt marant met afweging. Er zijn geen vaststaande richtlijnen.
<i>Evaluatie van het leerproces en de leerresultaten</i>	
Evalueren van het leren	Als je bezig gaat, helpt marant met afweging. Er zijn geen vaststaande richtlijnen.
<i>Literatuur</i>	
Bronnen	(Marant, sd)

Aandachtspunt	Onderwijsconcept: EVL
Achtergronden van de vernieuwing	
Rationale of visie	In EVL komt het beste van twee onderwijsvisies samen. Enerzijds is dit het instructivisme dat heeft laten zien dat interactieve directe instructie leidt tot goede leerresultaten. Anderzijds is dat het sociaal constructivisme, dat ons laat zien dat leren een proces is waarbij kinderen zelf kennis construeren in betekenisvolle contexten. Het kind stuurt daarbij het eigen leerproces. Het EVL is ontwikkeld als reactie op deze richtingenstrijd tussen oud en nieuw leren, het tracht het beste van beide onderwijssystemen over te nemen.
Doelen	EVL heeft als doel om een drietal kernwaarden in het onderwijs te realiseren. De eerste kernwaarde stelt dat het leren moet leiden tot het behalen van de kerndoelen van het Primair Onderwijs, hierbij zijn heldere opbrengsten het uitgangspunt. Hierin kan een stuk instructivisme worden herkend, waarin EVL teruggrijpt op het 'oude leren'. De tweede en derde kernwaarde richt zich op aansluiting bij het sociaal-constructivisme waardoor het 'nieuwe leren' wordt gekenmerkt.
Organisatie van het onderwijs	
Groeperingsvormen	In EVL vormt de basisgroep het fundament. De basisgroep kan een jaargroep zijn maar ook een heterogene groep in bijvoorbeeld een bouw. Een vast team van leerkrachten en begeleiders bemant de basisgroep. Zo is de basisgroep voor de kinderen de veilige thuishaven. Vanuit de basisgroep nemen de leerlingen deel aan instructiegroepen. De school bepaalt of kinderen daarnaast naar leerateliers gaan (thematisch werken) en of zij naar een interessegroep gaan (individuele leervragen).
Tijd	-
Plaats	Richtlijnen voor de leerpleinen en hoe deze moeten worden ingericht.
Docentrollen	Edux kiest met betrekking tot het aanleren van basisvaardigheden als rekenen, lezen en spellen voor duidelijke leerlijnen en methodes die praktijkproof zijn gebleken, die leerkrachten een stevig houvast bieden. In de instructiegroep wordt rekening gehouden met de verschillende instructiebehoefte van kinderen. De leerkracht treedt hier op als instructiegever. Binnen de leerateliers en interessegroepen verschuift de rol naar een meer coachende begeleider.
Materialen & bronnen	-
Leeractiviteiten	
Inhouden	Kerndoelen primair onderwijs
Leeractiviteiten	Binnen de basisgroep is er aandacht voor sociaal-emotionele ontwikkeling, welbevinden en het ontwikkelen van normen en waarden. De instructiegroepen richten zich op (de zogenaamde) basisvaardigheden zoals rekenen en lezen. Tevens bepaalt de school of kinderen naar leerateliers gaan (thematisch werken) en of zij naar een interessegroep gaan (individuele leervragen).
Evaluatie van het leerproces en de leerresultaten	
Evaluëren van het leren	Maakt gebruik van portfolio.
Literatuur	
Bronnen	(Derksen & Riedeman, 2006), (Riedeman, 2007a) en (Riedeman, 2007b)

Aandachtspunt	Onderwijsconcept: <i>SlimFit</i>
Achtergronden van de vernieuwing	
Rationale of visie	Het SlimFit is ontstaan vanuit het debat dat wordt gevoerd naar aanleiding van de druk op het huidige klassikale onderwijssysteem. Het is een uitbreiding op het TOM, waarbij gekozen is om nog meer de nadruk op een optimale organisatie van het onderwijs te leggen. SlimFit is een innovatieconcept waarbij scholen gaan werken vanuit een ander organisatieprincipe. De jaargroep met de leerkracht is de klassieke organisatie vorm. Het SlimFit verhoogt de kwaliteit van het onderwijs door af te stappen van deze klassieke organisatievormen en te kiezen voor het optimaal matchen van taak en competentie van professionals.
Doelen	Het beoogde doel van SlimFit is het vergroten van de arbeidsproductiviteit en de onderwijskwaliteit. Hierbij wordt het efficiënt en effectief inzetten van verschillende functionarissen als uitgangspunt genomen.
Organisatie van het onderwijs	
Groeperingsvormen	De school laat de klassieke organisatievorm in het basisonderwijs los. De leerlingen vormen niet langer een vaste klas met leraar en lokaal. Ze maken deel uit van een eenheid van 70 tot 90 leerlingen.
Tijd	
Plaats	De leerlingen zitten in grote klassen waar meerdere professionals het onderwijs in verzorgen. De ruimten zijn hiervoor speciaal ingericht.
Docentrollen	Een school moet gaan denken, organiseren en handelen vanuit de onderwijsbehoefte van kinderen, gekoppeld aan talenten en mogelijkheden van teamleden.
Materialen & bronnen	ICT en digitaal leren worden hierin optimaal benut.
Leeractiviteiten	
Inhouden	Kerndoelen primair onderwijs
Leeractiviteiten	Gaaf uit van de leeractiviteiten uit TOM.
Evaluatie van het leerproces en de leerresultaten	
Evalueren van het leren	Het SlimFit richt zich op de organisatorische kant van het onderwijs, hierdoor kan de school los van het SlimFit hier een eigen invulling aan geven.
Literatuur	
Bronnen	(Booms, sd) en (http://www.innovatieimpulsonderwijs.nl/index.php?id=427)

Bijlage 2: Interviews, cluster 2 scholen

<u>Algemene gegevens</u> Naam school: De Skelp Onderwijsconcept: BAS, nu HGW Ingevoerd sinds: 2-3 jaar Schooltype: Cluster 2 Aantal leerlingen: 183	
1. Wie is verantwoordelijk voor de keuze van het onderwijsconcept?	Wordt door Kentalis aanbeveelt.
2.a Op welke manier wordt de organisatie van het onderwijs vormgegeven (inrichting school/klas, afspraken)?	Op leeftijd en niveau groepen ingedeeld, in bovenbouw lwoo en praktijk richting.
2.b Op welke manieren worden de leeractiviteiten vormgegeven (vorm van lesgeven, gebruik van methodes)?	Op het moment worden er veel nieuwe methodes ingevoerd. Voor de instructie wordt er gebruik gemaakt van het DIM.
2.c Op welke manier wordt de evaluatie van het leerproces en de leerresultaten vormgegeven (hoe worden het leerproces bewaakt en de leerresultaten in kaart gebracht)?	Methode gebonden toetsen en methode onafhankelijke toetsen, leerlingbespreking, tussentijds CVB voor verandering leerroute, IHP is evaluatie van het afgelopen jaar, voor leerlingen is er een kindrapport dit is een soort portfolio.
3. Op grond van welke argumenten is voor deze manier van werken gekozen?	Vanwege veel wisselende niveaus binnen één groep, wordt er in de bovenbouw groepsdoorbrekend gewerkt. Hebben met BAS gewerkt, nu beginnen met HGW. Weer over BAS gesproken, WMK (werken met kwaliteitskaarten) bezig wordt dubbel met BAS, daarom HGW.
4. Hoe heeft de invoering van het onderwijsconcept plaatsgevonden? <i>Stapsgewijs, in een keer (na scholing)?</i>	Het HGW wordt met behulp van iemand, niet Noelle Pameijer, maar iemand die dat ook doet en iemand van Cluster 2 begeleidt. Het BAS werd door het seminarium van orthopedagogiek begeleid.
5. Bij wie lag de verantwoordelijkheid van de invoering?	De verantwoordelijkheid lag bij het management.
6. Wat betekende invoering op school en klassenniveau? (wat werd er veranderd?)	Op schoolniveau:- Op klassenniveau: groepsdoorbrekend werken, gebruik maken van het DIM.
7.a Hoe zijn de ervaringen van de directie met het onderwijsconcept?	Door wisselingen op bestuurs/managementniveau hebben er veranderingen plaats gevonden. Er is nu voor gekozen om niet verder te gaan met BAS omdat dit dubbel wordt. Vanaf volgend jaar wordt er met HGW gewerkt om de school professioneler te laten werken en elkaars professionaliteit te benutten.
7.b Hoe zijn de ervaringen van de leerkrachten met het onderwijsconcept?	Het groepsdoorbrekend werken is qua niveau prima, je ziet de kinderen niet altijd, dit maakt het lastig met de oudergesprekken. Je ziet de kinderen niet allemaal met rekenen en lezen.
7.c Hoe zijn de ervaringen van de leerlingen met het	Het groepsdoorbrekend werken zorgt soms voor onrust, maar omdat het elke dag gebeurt wordt het ook duidelijk.

onderwijsconcept?	
7.d Hoe zijn de ervaringen van de ouders met het onderwijsconcept?	-
8. Zijn er nog opmerking/aanvullingen over het werken met het onderwijsconcept?	-
Schoolplan inzien	Het nieuwe schoolplan is gemaald.

<u>Algemene gegevens</u> Naam school: Onderwijsconcept: Ingevoerd sinds: Schooltype: Aantal leerlingen:	Enkschool HGW 1,5 jaar geleden Cluster 2 Meer dan 300 leerlingen
1. Wie is verantwoordelijk voor de keuze van het onderwijsconcept?	Bovenschools is er binnen de stichting een aantal jaren geleden (2006) een met een projectgroep gekeken waar de organisatie nog verbeterd kon worden. Hier is toen uitvoeren gekomen dat het HGW goed aansloot bij de verbeterpunten.
2.a Op welke manier wordt de organisatie van het onderwijs vormgegeven (inrichting school/klas, afspraken)?	Het HGW zorgt voor richtlijnen, vanuit de uitgangspunten van het HGW wordt er veel aandacht besteed aan het benadrukken wat goed gaat en het samenwerken met ouders.
2.b Op welke manieren worden de leeractiviteiten vormgegeven (vorm van lesgeven, gebruik van methodes)?	De leerkrachten laat zich soms te veel leiden door de ander disciplines, ze zouden een centralere rol moeten innemen. De bedoeling is dat de leerkracht ertoe doet en meer verantwoordelijkheid krijgt en neemt.
2.c Op welke manier wordt de evaluatie van het leerproces en de leerresultaten vormgegeven (hoe worden het leerproces bewaakt en de leerresultaten in kaart gebracht)?	Vanuit het HGW zijn er nog geen afspraken over de evaluatie van het leren. De plannen zijn om volgend jaar de leerlingbesprekingen HGW proef te maken. Vanaf volgend schooljaar wordt het ontwikkelingsperspectief opgenomen in het leerling handelingsplan, de verwachting is dat het ontwikkelingsperspectief het handelingsplan grotendeels gaat vervangen. Er wordt gewerkt met groepsplannen, hierin staat duidelijk in beschreven wat elke leerlingen moet doen (basisgroep, subgroepen) dit komt overeen met het individuele handelingsplan en het ontwikkelingsperspectief. Het is dus de bedoeling om in de toekomst alleen met groepsplannen en ontwikkelingsperspectieven te werken, waar nodig met een kortlopend specifiek handelingsplan.
3. Op grond van welke argumenten is voor deze manier van werken gekozen?	Zoals beschreven staat bij wie verantwoordelijk is voor keuze, het is niet een volledige keuze van de Enkschool. De argumenten die als uitgangspunt dienden waren het verbeteren van de communicatie met ouders en afspraken voor de vastlegging.
4. Hoe heeft de invoering van het onderwijsconcept plaatsgevonden?	Anderhalf jaar geleden is er gestart met een studiedag verzorgd door Noëlle Pameijer en Tanja van Beukering. Deze is gevolgd door studiedagen gericht op de 7? Of 6 uitgangspunten van het

<i>Stapsgewijs, in een keer (na scholing)?</i>	HGW. Vervolgens is gekozen voor de uitgangspunten: positieve aspecten van leerling, leerkracht, zorgteam en ouders zijn van groot belang; leerkrachten, zorgteam, ouders, kind, CLB en eventuele externe deskundigen werken constructief samen. Om het HGW levend te houden staat het op iedere agenda.
5. Bij wie lag de verantwoordelijkheid van de invoering?	De verantwoordelijkheid ligt bij het projectteam. Dit team is samengesteld uit teamleider en orthopedagoog. Zij bespreken punten n.a.v. studiedagen en geven voorstellen die door de school CvB worden bekeken en uiteindelijk komt het in het team.
6. Wat betekende invoering op school en klassenniveau? (wat werd er veranderd?)	Op schoolniveau: veranderingen in het zorgbeleid. Meer afspraken over samenwerkingen en richtlijnen voor het voeren van oudergesprekken. Op klassenniveau: werken vanuit groepsplannen en het positieve benadrukken.
7.a Hoe zijn de ervaringen van de directie met het onderwijsconcept?	De directie neemt deel in het projectteam, het doel hiervan is te zorgen voor grote betrokkenheid en dat zij het nut inzien van HGW en dit overdragen op het hele team.
7.b Hoe zijn de ervaringen van de leerkrachten met het onderwijsconcept?	De ervaringen zijn wisselend. Sommige leerkrachten stellen zich afhankelijk op, andere pakken het op en zijn actief bezig met de uitgangspunten van het HGW. Deze zorgen voor Olievlek.
7.c Hoe zijn de ervaringen van de leerlingen met het onderwijsconcept?	De ervaringen gericht op het HGW is nog moeilijk te zeggen. De leerlingen worden door het zelfstandig werken meer betrokken bij hun voortgang en bij hun werkhouding. Er zijn enkele leerlingen binnen de school die een eigen handelingsplannetje hebben.
7.d Hoe zijn de ervaringen van de ouders met het onderwijsconcept?	De ouders reageren positief op het HGW. De gesprekken met ouders worden vanuit het HGW gevoerd, er wordt positief begonnen en gevraagd naar hun ervaringen. Dit ervaren de ouders als prettig.
8. Zijn er nog opmerking/aanvullingen over het werken met het onderwijsconcept?	Er wordt gehandeld uit de visie dat management moet deelnemen aan het projectteam en zo voor een goede invoering kan zorgen.
Schoolplan inzien	Wordt gemaild.

<u>Algemene gegevens</u> Naam school: Onderwijsconcept: Ingevoerd sinds: Schooltype: Aantal leerlingen:	Professor Huizingschool - - Cluster 2
1. Wie is verantwoordelijk voor de keuze van het onderwijsconcept?	-
2.a Op welke manier wordt de organisatie van het onderwijs vormgegeven (inrichting school/klas, afspraken)?	Opgedeeld in leerteams, binnen een leerteam zijn afspraken. Leerlijnen en groepsplan voor de vakken. Soms ihp.
2.b Op welke manieren worden de leeractiviteiten vormgegeven (vorm van lesgeven, gebruik van	Er zijn vier leerlijnen gericht op het uitstroomprofiel en het basisschool niveau die zij moeten behalen, van groep 4 t/m 7. (ZMLK, praktijkonderwijs, vmbo)

methodes)?	
2.c Op welke manier wordt de evaluatie van het leerproces en de leerresultaten vormgegeven (hoe worden het leerproces bewaakt en de leerresultaten in kaart gebracht)?	Bij elk kind wordt gekeken wat de mogelijkheden zijn en hiervoor wordt een plan gemaakt. Dit noemen wij het individuele zorgplan.(IZV) Dit plan wordt jaarlijks met de ouders besproken in de maand november. Hierdoor krijgt ieder kind zijn eigen programma.
3. Op grond van welke argumenten is voor deze manier van werken gekozen?	Liepen tegen de verschillende leerlijnen binnen de groep aan en de uitvoering van de individuele handelingsplannen.
4. Hoe heeft de invoering van het onderwijsconcept plaatsgevonden?	Stapsgewijs, in een keer (na scholing)? -
5. Bij wie lag de verantwoordelijkheid van de invoering?	De verantwoordelijkheid lag bij-
6. Wat betekende invoering op school en klassenniveau? (wat werd er veranderd?)	Op schoolniveau: Op klassenniveau:
7.a Hoe zijn de ervaringen van de directie met het onderwijsconcept?	-
7.b Hoe zijn de ervaringen van de leerkrachten met het onderwijsconcept?	-
7.c Hoe zijn de ervaringen van de leerlingen met het onderwijsconcept?	-
7.d Hoe zijn de ervaringen van de ouders met het onderwijsconcept?	-
8. Zijn er nog opmerking/aanvullingen over het werken met het onderwijsconcept?	-
Schoolplan inzien	Wordt gemaaid.

Bijlage 3: Interviews, scholen met een recent ontwikkeld onderwijsconcept

Algemene gegevens Naam school: OBS Angelslo Onderwijsconcept: BAS , BAS+ sinds vorig jaar gestart Ingevoerd sinds: 1997 Schooltype: OBS Aantal leerlingen: 400, veel allochtone en zwakke leerlingen	
1. Wie is verantwoordelijk voor de keuze van het onderwijsconcept?	3 scholen gefuseerd, zoeken naar iets gezamenlijks, in de vorm van een concept en hoe er omgegaan kan worden met verschillen. Directie heeft de keuze gemaakt.(gedropt)
2. Is er ook naar andere concepten gekeken? Zo ja, welke?	nee
3. Op grond van welke argumenten is het onderwijsconcept gekozen?	Het onderwijsconcept is gekozen doordat, Structuur en voorspelbaarheid, differentiatie, instructie. Misschien aanleiding samenhang.
4. Hoe heeft de invoering van het onderwijsconcept plaatsgevonden? <i>(Stapsgewijs, in een keer of na scholing)?</i>	In begin man die ambitieus en direct was, hij zorgde bij sommige leerkrachten voor aversie. Later andere mensen zorgde voor gedragenheid. 6 jaar begeleiding gehad. Nu bij de invoering van BAS + weer begeleiding. In 2004/2005 audit aangevraagd → certificaat gekregen voor de bouwstenen die ze uitgewerkt hadden.
5. Bij wie lag de verantwoordelijkheid van de invoering?	De verantwoordelijkheid lag bij stuurgroep. In de loop van de tijd zijn er lijngroepen gekomen (zij bewaken de documenten).
6. Wat betekende invoering op school en klassenniveau?	Op schoolniveau: ouders weten soms niet goed wat BAS is. Op klassenniveau: de klassenmanagement is opgefrist en er is een doorgaande lijn gecreëerd.
7.a Hoe zijn de ervaringen van de directie met het onderwijsconcept?	Kwaliteitszorg wordt ook bewaakt door BAS. Naast stuurgroep is er ook een lijngroep (bewaken documenten)
7.b Hoe zijn de ervaringen van de leerkrachten met het onderwijsconcept?	Het bij elkaar kijken, aantal wilden dit niet. Het is belangrijk, het staat op agenda, BAS is vast onderdeel.
7.c Hoe zijn de ervaringen van de leerlingen met het onderwijsconcept?	Positief, weten niet anders.
7.d Hoe zijn de ervaringen van de ouders met het onderwijsconcept?	ouders weten soms niet goed wat BAS is.
8. Zijn er nog opmerking/aanvullingen over het werken met het onderwijsconcept?	Structuur en voorspelbaarheid, Samen aan de slag met begeleider BAS, met hem vastleggen. Dit is het sterke. Stuurgroep (pas later) Positieve punten eruit halen. Begeleide zelfstandigheid. In cyclus van vier jaar alles bod. Borgen, bijstellen.
Schoolplan inzien	Is gemaild.

<u>Algemene gegevens</u> Naam school: Onderwijsconcept: Ingevoerd sinds: Schooltype: Aantal leerlingen:	CBS het Kompas GIP 2000 CBS 180
1. Wie is verantwoordelijk voor de keuze van het onderwijsconcept?	Onbekend.
2. Is er ook naar andere concepten gekeken? Zo ja, welke?	Onbekend.
3. Op grond van welke argumenten is het onderwijsconcept gekozen?	Het onderwijsconcept is gekozen doordat, onbekend
4. Hoe heeft de invoering van het onderwijsconcept plaatsgevonden? (<i>Stapsgewijs, in een keer of na scholing</i>)?	Binnen de school begeleid door directie.
5. Bij wie lag de verantwoordelijkheid van de invoering?	De verantwoordelijkheid lag bij onbekend. Nu aangestuurd door directie.
6. Wat betekende invoering op school en klassenniveau?	Op schoolniveau: leerkrachten hebben klassenmanagement, goede aandacht voor alle niveaus (veel instructie, normale instructie, geen instructie). Er worden momenten gecreëerd waarop instructie plaats vindt. Deze manier van werken is door het GIP aangedragen. Op klassenniveau:
7.a Hoe zijn de ervaringen van de directie met het onderwijsconcept?	Zijn tevreden, stimuleren het team. Doen dit tijdens vergaderingen, perfectioneren van het werken met GIP.
7.b Hoe zijn de ervaringen van de leerkrachten met het onderwijsconcept?	Ze weten niet anders.
7.c Hoe zijn de ervaringen van de leerlingen met het onderwijsconcept?	Weten niet beter, genoeg aandacht.
7.d Hoe zijn de ervaringen van de ouders met het onderwijsconcept?	Begin van het jaar krijgen ouders uitgelegd wat het GIP in de nieuwe groep van hun kind betekent.
8. Zijn er nog opmerking/aanvullingen over het werken met het onderwijsconcept?	Het GIP is gericht op het klassenmanagement en de instructie, dit is goed te gebruiken binnen een ander concept die zich op meer onderwijs aspecten richt. Bijvoorbeeld binnen het TOM kan het GIP gebruikt worden als invulling van het klassenmanagement.
Schoolplan inzien	Is gemaild.

<u>Algemene gegevens</u> Naam school: Onderwijsconcept: Ingevoerd sinds: Schooltype: Aantal leerlingen:	CSBO de Fiduciaschool TOM 2006-2007 CSBO 142
1. Wie is verantwoordelijk voor de keuze van het onderwijsconcept?	Alg. directeur.
2. Is er ook naar andere concepten gekeken? Zo ja, welke?	De Algemeen directeur is via een landelijk studiedag te weten gekomen wat het TOM is. Door een subsidieregeling voor het invoeren van het TOM is er voor dit concept gekozen.
3. Op grond van welke argumenten is het onderwijsconcept gekozen?	Het onderwijsconcept is gekozen doordat, het gezien de ontwikkelingen van de school goed leek.
4. Hoe heeft de invoering van het onderwijsconcept plaatsgevonden? (<i>Stapsgewijs, in een keer of na scholing</i>)?	Er 1 jaar begeleiding geweest van de schoolbegeleidingsdienst Groningen (Abcg). Het TOM is ontwikkeld door de KPC groep.
5. Bij wie lag de verantwoordelijkheid van de invoering?	De verantwoordelijkheid lag eerst bij directie later is er een coördinator aangewezen.
6. Wat betekende invoering op school en klassenniveau?	Op schoolniveau: gym wordt anders ingezet, ruimtes anders benutten en inrichting vakgebieden vormgeving aan het bereiken van de kerndoelen. Op klassenniveau: je hebt 's middags een andere groep. Het concept helpt bij de sociaal klimaat er is ruimte voor meer samenspraak.
7.a Hoe zijn de ervaringen van de directie met het onderwijsconcept?	Ze zijn positief. Staan achter het concept.
7.b Hoe zijn de ervaringen van de leerkrachten met het onderwijsconcept?	Begin lastig, soms geeft het meer werk, het proces activeert. Er is goede begeleiding nodig om te zorgen dat de leerkrachten positief zijn. Er is gewenning nodig geweest.
7.c Hoe zijn de ervaringen van de leerlingen met het onderwijsconcept?	Werken met ateliers vinden de leerlingen leuk. De wisseling van lokalen en docenten loopt door duidelijke regels en regelmaat soepel en geeft geen onrust bij de leerlingen.
7.d Hoe zijn de ervaringen van de ouders met het onderwijsconcept?	Voorlichting en twee keer per jaar kijkmiddag gaan mee met ateliers van kind. 4 thema's per jaar. Ruimte voor inbreng.
8. Zijn er nog opmerking/aanvullingen over het werken met het onderwijsconcept?	Benieuwd naar de andere concepten die ik onderzoek.
Schoolplan inzien	Is gemaild.

<u>Algemene gegevens</u> Naam school: Onderwijsconcept: Ingevoerd sinds: Schooltype: Aantal leerlingen:	De Ark , te Elst. Karol Timmers 0481-375494, na de zomer te benaderen SOMM-aanpak , de instantie MARANT CBS
1. Wie is verantwoordelijk voor de keuze van het onderwijsconcept?	
2. Is er ook naar andere concepten gekeken? Zo ja, welke?	
3. Op grond van welke argumenten is het onderwijsconcept gekozen?	Het onderwijsconcept is gekozen doordat,
4. Hoe heeft de invoering van het onderwijsconcept plaatsgevonden? (<i>Stapsgewijs, in een keer of na scholing</i>)?	
5. Bij wie lag de verantwoordelijkheid van de invoering?	De verantwoordelijkheid lag bij
6. Wat betekende invoering op school en klassenniveau?	Op schoolniveau: Op klassenniveau:
7.a Hoe zijn de ervaringen van de directie met het onderwijsconcept?	
7.b Hoe zijn de ervaringen van de leerkrachten met het onderwijsconcept?	
7.c Hoe zijn de ervaringen van de leerlingen met het onderwijsconcept?	
7.d Hoe zijn de ervaringen van de ouders met het onderwijsconcept?	
8. Zijn er nog opmerking/aanvullingen over het werken met het onderwijsconcept?	
Schoolplan inzien	

<u>Algemene gegevens</u> Naam school: Onderwijsconcept: Ingevoerd sinds: Schooltype: Aantal leerlingen:	De Biezenhof, Halsteren Edux vernieuwend leren 2009-2010 OBS 225
1. Wie is verantwoordelijk voor de keuze van het onderwijsconcept?	Het was een beslissing van het team, het managementteam heeft het concept ingebracht.
2. Is er ook naar andere concepten gekeken? Zo ja, welke?	Het lag in de lijn van de wensen die er waren en de manier waarop zij werkten, er werd al samengewerkt met Edux. BAS is door nieuwe directeur ingevoerd het EVL wordt meegenomen in de bouwstenen van BAS.
3. Op grond van welke argumenten is het onderwijsconcept gekozen?	Het onderwijsconcept is gekozen doordat, wat ze al deden paste goed in het schema.
4. Hoe heeft de invoering van het onderwijsconcept plaatsgevonden? (<i>Stapsgewijs, in een keer of na scholing</i>)?	Er heeft teamscholing (activerend instructie model) en teambijeenkomsten door Edux plaatsgevonden en tijdens team vergadering is het werken besproken.
5. Bij wie lag de verantwoordelijkheid van de invoering?	De verantwoordelijkheid lag bij de directie, het managementteam verwoordde de wensen van het team richting Hans voor afstemming tussen team en managementteam.
6. Wat betekende invoering op school en klassenniveau?	Op schoolniveau: het activerende instructie model is duidelijk ingevoerd. En projecten gericht op meervoudige intelligentie. Coöperatief leren. Op klassenniveau: Hoe verdelen we de kinderen, groepsvorming, binnen een klas(er wordt niet groepsdoorbrekend gewerkt). Per jaar 3 projecten van 3 weken, op deze momenten groepsdoorbroken gewerkt op meervoudige intelligentie niveau.
7.a Hoe zijn de ervaringen van de directie met het onderwijsconcept?	Het werkt duidelijk er is een lijn, je kunt doorbouwen. Je stippelt het uit vanuit behoefte van de leerkrachten.
7.b Hoe zijn de ervaringen van de leerkrachten met het onderwijsconcept?	Waren zoekende, door deze manier organisatie beter en duidelijkheid en meer plezier. Het was wel wennen, veel in vergaderingen besproken voor gedragenheid. Observaties bij elkaar, leren van elkaar, werd als positief ervaren.
7.c Hoe zijn de ervaringen van de leerlingen met het onderwijsconcept?	De kinderen voelen zich geen uitzondering doordat er met (wisselende) groepjes gewerkt wordt. Er is voorspelbaarheid voor de kinderen.
7.d Hoe zijn de ervaringen van de ouders met het onderwijsconcept?	Ouders zien dat aandacht is voor SEN kinderen. Ouders krijgen uitleg van het concept in nieuwsbrief met ondersteuning van foto's.
8. Zijn er nog opmerking/aanvullingen over het werken met het onderwijsconcept?	Op dit moment is er aandacht om in de groepsplannen de leerstof expliciet in kaart te brengen en de leerbehoeften van de individuele leerling mee te nemen.
Schoolplan inzien	Schoolplan loopt tot dit jaar. Jaarplan 2010-2011 via website. Schoolplan mag niet worden ingezien.

<u>Algemene gegevens</u> Naam school: Bisschop Bekkerschool Onderwijsconcept: Daltonschool en SlimFit Ingevoerd sinds: Dalton sinds 2005, SlimFit sinds januari 2011 Schooltype: KBS Aantal leerlingen: 190, uit 35 verschillende landen.	
1. Wie is verantwoordelijk voor de keuze van het onderwijsconcept?	Bij de invoering van 1-zorgroute vindt er begeleiding van Ineke van Sijl namens KPC plaats. Zij heeft meegeholpen bij de ontwikkeling van SlimFit, voor de Bisschop Bekkerschool zag zij veel aansluiting. Zij heeft het concept aangedragen. De uiteindelijke keuze is gemaakt door het de veranderteam, bestaande uit directie, bouw coördinatoren en IB 'er.
2. Is er ook naar andere concepten gekeken? Zo ja, welke?	De school was niet op zoek naar een concept, na het zien van die concept en de mogelijkheid tot het verkrijgen van subsidie was een beweegreden om voor het SlimFit te kiezen. Het leek hen leuk om met een vernieuwing te werken die aansluit bij hun denkwijzen.
3. Op grond van welke argumenten is het onderwijsconcept gekozen?	Het onderwijsconcept is gekozen, omdat goed aansloot bij het gedifferentieerd werken en groepsdoorbrekend werken. Binnen groep 3 is er een goede ervaring met het groepsdoorbrekend en gedifferentieerd werken. Clusteren op basis van de leerproblemen kan behoort tot de mogelijkheden. Het SlimFit sluit hier goed bij aan.
4. Hoe heeft de invoering van het onderwijsconcept plaatsgevonden? <i>Stapsgewijs, in een keer (na scholing)?</i>	Zoals bij 1 is beschreven is er een veranderteam ingesteld, op het moment dat de implementatie van het SlimFit kon plaatsvinden heeft er bewust een wisseling binnen het veranderteam plaatsgevonden. De directie en IB 'er zijn vervangen door twee leerkrachten. Deze keuze is gemaakt om te zorgen voor meer gedragenheid binnen het team. Tevens is er een ouderpanel(over het algemeen hoger opgeleiden) gestart die advies geven en meedenken. De invoering van SlimFit wordt stapsgewijs gedaan. Er wordt veel naar de mogelijkheden gekeken en naar de aansluiting binnen het huidige werken.
5. Bij wie lag de verantwoordelijkheid van de invoering?	De verantwoordelijkheid lag bij veranderteam.
6. Wat betekende invoering op school en klassenniveau?	Op schoolniveau: het veranderteam is ingesteld, met doel de leerkrachten en andere disciplines enthousiast maken en houden. Op klassenniveau: er is een samenhang. Het SlimFit is de organisatie voor het realiserend van dalton en de 1-zorgroute daarbinnen.
7.a Hoe zijn de ervaringen van de directie met het onderwijsconcept?	Positief, ziet verandering. Loopt er soms tegen aan te hard te willen.
7.b Hoe zijn de ervaringen van de leerkrachten met het onderwijsconcept?	De ervaringen zijn wisselend. Sommige leerkrachten kost het wat meer tijd om de veranderingen eigen te maken. Anderen zijn weer heel actief bezig en werken vooruitstrevend. Bij sommige leerkrachten komt de beperkte competentie in het differentiëren om de hoek, om toch te differentiëren wordt er gekeken naar kwaliteiten van anderen en zo wordt het behaald.
7.c Hoe zijn de ervaringen van de	Door het groepsdoorbrekend werken, werken de kinderen meer samen. De omgang tussen kinderen met leeftijdsverschillen is

leerlingen met het onderwijsconcept?	sterk verbeterd. De ervaringen met groepsdoorbroken werken bij het aanvankelijk lezen, is dat de leerresultaten omhoog zijn gegaan.
7.d Hoe zijn de ervaringen van de ouders met het onderwijsconcept?	Er worden nog weinig reacties van ouders gehoord. Volgend jaar wordt er gestart met meer communiceren naar ouders, bijvoorbeeld door het regelmatig organiseren van ouderavonden.
8. Zijn er nog opmerking/aanvullingen over het werken met het onderwijsconcept?	Om goede keuzes te maken wordt er veel gewerkt met proeftuinen. Hierin worden ideeën uitgetoetst en geëvalueerd en eventueel ingevoerd. Er wordt naar de mogelijkheden gekeken om aan te sluiten bij de gebouw wensen van het SlimFit.
Schoolplan inzien	Het nieuwe schoolplan is nog in de maak. Het vorige schoolplan is gedateerd en bevat nog geen informatie over het SlimFit.

Bijlage 4: Documentanalyses

Documentanalyse: *schoolplan 2011/2015, de Skelp, cluster 2*

Deze analyse bevat logischerwijs veel letterlijke informatie uit het schoolplan.

Aandachtspunt	Toelichting
Achtergronden van de vernieuwing/het onderwijs	
Rationale of visie.	Op Kentalis de Skelp wordt daar waar mogelijk adaptief onderwijs gegeven aan kinderen die problemen hebben met horen en/of communiceren.
Doelen.	De aanpak op de Skelp is erop gericht de communicatieve redzaamheid van de kinderen zo groot mogelijk te maken. Ten aanzien van de leerontwikkeling streeft de school de opbrengsten na die passen bij het ontwikkeling- en uitstroomperspectief van de leerlingen. Zo mogelijk gaan kinderen tijdens hun schoolloopbaan (terug) naar het (speciaal) basisonderwijs ((S)BO).
Organisatie van het onderwijs	
Groeperingsvormen.	Op de Skelp zijn de groepen samengesteld op basis van leeftijd en hulpvraag. De kinderen werken in groepen en individueel. De leerlingen leren elkaar te helpen, naar elkaar te luisteren, verantwoordelijkheid te nemen en rekening te houden met elkaar. Zo werken de kinderen op de Skelp zelfstandig samen. Het aanleren van instrumentele vaardigheden zoals lezen, spellen, en rekenen gebeurt binnen de groepen en groepsdoorbroken. De niveaugroepen worden gevormd in de groep maar ook daarbuiten.
Tijd.	Kinderen verschillen in aanleg, tempo, interesse en verwerking van de leerstof. Daarom differentiëren ze op de Skelp in tijd en leerstof en is instructie soms individueel.
Plaats.	De school streeft ernaar het onderwijsproces te doen plaatsvinden in doelmatig en uitnodigend ingerichte schoolruimtes.
Docentrollen.	De Skelp stelt de professionaliteit van de teamleden als centraal uitgangspunt bij de realisatie van het onderwijs in de school. Dit betekent een voortdurende reflectie op het eigen handelen voor wat betreft de onderwijsinhoud, didactische werkvormen en (klassen)organisatie van het onderwijs. Centraal in hun handelen, staat een veilig en gestructureerd pedagogisch klimaat.
Materialen & bronnen.	Ter ondersteuning van het leerproces wordt zoveel mogelijk visueel materiaal gebruikt. De school streeft ernaar het onderwijsproces te doen plaatsvinden met leer- en hulpmiddelen, die een grote variatie kennen.
Leeractiviteiten	
Inhouden.	Doorgaande leerlijnen; Kerndoelen basisonderwijs zijn vertaald in kerndoelen cluster 2 onderwijs. De leerlijnen zijn afgestemd op het behalen van deze kerndoelen. De kerndoelen en de leerlijnen zijn vastgelegd in LVS-2000, het leerlingvolgsysteem. Bij het volgen van de leerlijnen en het nastreven van de kerndoelen wordt gewerkt zo veel als mogelijk met regulier onderwijsmethoden. Methodisch werken wordt uitgangspunt.
Leeractiviteiten.	In het onderwijs op de Skelp krijgen leerlingen voldoende verantwoordelijkheid voor de organisatie van hun eigen leerproces. De Skelp biedt de leerlingen instrumenten aan die de zelfstandigheid bevorderen. Zij vinden het ook belangrijk dat leerlingen gevormd worden in hun creatieve ontwikkeling. De

	Skelp wil graag dat leerlingen breed geïnteresseerd raken in- en betrokken zijn bij de wereld om hen heen.
Evaluatie van het leerproces en de leerresultaten	
Evalueren van het leren.	De school streeft ernaar het onderwijsproces te doen plaatsvinden met observatie- en toetsinstrumenten om de ontwikkeling van de leerlingen goed in kaart te brengen. Voor alle leerlingen wordt een handelingsplan opgesteld. (In de planperiode zal een overgang plaatsvinden van ihp naar ghp) Door middel van het leerlingvolgsysteem wordt de ontwikkeling en het functioneren van de leerling bijgehouden.

Documentanalyse: *schoolplan 2011/2015, Enkschool, cluster 2*

Deze analyse bevat logischerwijs veel letterlijke informatie uit het schoolplan.

Aandachtspunt	Toelichting
Achtergronden van de vernieuwing/het onderwijs	
Rationale of visie.	Visie Enkschool: Spraakmakend in communicatie van woord en gebaar. Kentalis Onderwijs heeft als mission statement: Uitgaande van de talenten en mogelijkheden van de leerling biedt Kentalis Onderwijs het best mogelijke onderwijs en de expertise (kennis en vaardigheden) voor leerlingen met een auditieve en/of communicatieve beperking en dat zo thuisnabij mogelijk.
Doelen.	Onderwijskundig: 1. We maken de kinderen op de Enkschool communicatief zelfredzaam 2. Op de Enkschool werken de kinderen en het personeel in een uitdagende leeromgeving 3. Op de Enkschool gaan we uit van de mogelijkheden van elk kind De onderwijsvisie van de Enkschool vormt de basis van het pedagogisch handelen. Het welbevinden van de leerling heeft de hoogste prioriteit. Een belangrijk uitgangspunt is om eerst naar de leerling te kijken en dan naar de leerstof. Dit sluit aan bij het mission statement (kernwaarden) van Kentalis. De (onderwijs)behoefte van de leerling en een positieve benadering staan hierbij centraal (adaptief onderwijs). In alle begeleiding streeft de school naar het vergroten van de zelfstandigheid van de leerling.
Organisatie van het onderwijs	
Groeperingsvormen.	De school streeft naar een ononderbroken ontwikkelingsproces. De groepen zijn zoveel mogelijk ingedeeld naar leeftijd en naar handicap: auditief of communicatief. Bij het overgaan naar een andere groep kan de leerling verder gaan op zijn eigen niveau. Het aanleren van de instrumentele vaardigheden zoals lezen, spellen en rekenen gebeurt in niveaugroepen(groepsdoorbroken). De resultaten van het onderwijs en onderzoek verricht door derden laten zien dat werken met een groot aantal niveaugroepen niet effectief is. De Enkschool kiest voor maximaal drie niveaugroepen per vakgebied per groep

Tijd.	Wij houden ons aan het wettelijke minimum.
Plaats.	-
Docentrollen.	Het onderwijs in een school voor speciaal onderwijs vraagt van medewerkers een actieve betrokkenheid. Wat leerlingen leren, is afhankelijk van hun eigen, individuele mogelijkheden. Het onderwijs op de Enkschool stemt af op deze mogelijkheden en spreekt de leerling aan op zijn eigen niveau. Het onderwijsleerproces wordt zodoende voortdurend aangepast aan de onderwijsbehoefte van de leerling. Instructiebehoefte (welke uitleg op welk gebied heeft de leerling nodig?) en pedagogische behoeftes (hoe benader ik deze leerling?) worden in kaart gebracht. De medewerkers van de Enkschool werken aan het vergroten van de zelfstandigheid van leerlingen. Dit is noodzakelijk om gedifferentieerd onderwijs te geven. Leerlingen zullen periodes zonder directe steun van de leerkracht moeten kunnen werken. Goed klassenmanagement is van belang. De teamleden geven leerlingen positieve persoonlijke aandacht en gaan op respectvolle wijze met hen om. Actief luisteren naar leerlingen is daarom een belangrijke vaardigheid van de leraar.
Materialen & bronnen.	Ter ondersteuning van het onderwijs wordt zoveel mogelijk visueel materiaal gebruikt.
Leeractiviteiten	
Inhouden.	Het onderwijsaanbod op de Enkschool is gerelateerd aan de kerndoelen, zoals die door de Stichting Leerplan Ontwikkeling (SLO) in opdracht van het Ministerie van OCW voor het speciaal onderwijs zijn opgesteld. Daarnaast gebruiken we de leerlijnen voor cluster 2 van het CED.
Leeractiviteiten.	Verschillen tussen leerlingen ervaart de Enkschool als vanzelfsprekend: bij de organisatie van het onderwijs houdt men hier rekening mee. Het bevorderen van aandacht en motivatie van de leerlingen krijgt veel aandacht. De school hecht veel waarde aan het scheppen van een veilig klimaat door het consequent hanteren van duidelijke school-, leefregels en afspraken.
Evaluatie van het leerproces en de leerresultaten	
Evalueren van het leren.	De Enkschool gebruikt methodeonafhankelijke toetsen om op individueel niveau te kunnen vaststellen wat de resultaten zijn van een leerling in een bepaalde werkperiode. Deze toetsen worden 2 keer per schooljaar afgenomen op vastgestelde momenten die vermeld staan in het jaarrooster. Op 2 geplande momenten in het schooljaar worden tijdens groepsbesprekingen de vorderingen besproken. Indien nodig wordt in een individueel handelingsplan doelen voor de komende periode vastgelegd. De resultaten die met het onderwijsleerproces worden bereikt, worden beschreven in de rapporten, die de leerlingen van onze school 2 keer per jaar uitgereikt krijgen. Voor alle leerlingen wordt een handelingsplan opgesteld. Dit handelingsplan (IHP) zal in de toekomst deels vervangen worden door het Onderwijsperspectief. Door middel van het leerlingvolgsysteem wordt de ontwikkeling en het functioneren van de leerling bijgehouden. De school streeft ernaar het onderwijsproces te doen plaatsvinden:

	- met leer- en hulpmiddelen, die een grote variatie kennen; - met observatie- en toetsinstrumenten om de ontwikkeling van onze leerlingen goed in kaart te brengen; - in doelmatig en uitnodigend ingerichte schoolruimtes.
--	---

Documentanalyse: *schoolplan 2007/2011, OBS Angelslo*

Deze analyse bevat logischerwijs veel letterlijke informatie uit het schoolplan.

Aandachtspunt	Toelichting
Achtergronden van de vernieuwing/het onderwijs	
Rationale of visie.	In deze visie wil de o.b.s. Angelslo voor de kinderen een veilige school zijn, waar ze zich in een adaptief klimaat 'breed' kunnen ontwikkelen. Aan de basis hiervan ligt wel een zo goed mogelijke start met name op het gebied van de taalontwikkeling. De school wil met kwalitatief goed onderwijs optimale kansen creëren zodat de kinderen zich zo breed mogelijk ontwikkelen. Kansen op een brede persoonlijke ontwikkeling, optimale ontplooiing van talenten en sociale participatie. Het leer- en ontwikkelingsproces van het kind staat centraal. Daarbij wordt terdege rekening gehouden met verschillen in aanleg, tempo en karakter. Door te zorgen voor een veilige, rijke en uitdagende leeromgeving wordt kansrijk onderwijs voor alle kinderen mogelijk. Daarbij is de ontwikkeling ononderbroken. Zelfstandigheid en medeverantwoordelijkheid worden gestimuleerd.
Doelen.	-
Organisatie van het onderwijs	
Groeperingsvormen.	-
Tijd.	-
Plaats.	-
Docentrollen.	Bij het pedagogisch handelen gaan de leerkrachten uit van de positieve benadering. Ze hebben hoge verwachtingen van de kinderen. Ze proberen in hun houding uit te stralen dat de kinderen al heel veel kunnen, maar dat hen enkele dingen nog geleerd moeten worden. Bij de taakbeleving van de kinderen is het belangrijk dat de leerkracht daarop responsief reageert; dit betekent op een passende manier reageren op signalen van kinderen, zodat het geloof in eigen kunnen toeneemt. Om een goede relatie met de kinderen op te bouwen vinden we belangrijk dat de interactie met hen voldoet aan de volgende kenmerken: - in taalgebruik en gedrag respect tonen voor leerlingen - belangstelling tonen voor en rekening houden met wensen en interesses van leerlingen - onderling respect bij de leerlingen bevorderen - de (omgangs)regels zijn positief gesteld; afkeuren zoveel mogelijk situatiegericht en niet persoonsgericht - de kinderen uitdagen tot zelfstandigheid en onafhankelijkheid Deze manier van omgaan met elkaar zal bijdragen aan een veilige, uitdagende en rijke leeromgeving.
Materialen & bronnen	-

Leeractiviteiten	
Inhouden.	-
Leeractiviteiten.	-
Evaluatie van het leerproces en de leerresultaten	
Evalueren van het leren.	-

Documentanalyse: *schoolplan 2007/2011, CBS Het Kompas*

Deze analyse bevat logischerwijs veel letterlijke informatie uit het schoolplan.

Aandachtspunt	Toelichting
Achtergronden van de vernieuwing/het onderwijs	
Rationale of visie.	CBS Het Kompas werkt aan een dynamisch, vernieuwend, professioneel en attractief onderwijsprogramma.
Doelen.	Ieder kind wordt als uniek erkend en geaccepteerd. - Voldoende ruimte en aandacht voor kinderen die extra hulp en begeleiding nodig hebben. - Uitstekend georganiseerd en functionerend leerlingvolgsysteem dat inzichtelijk is voor ouders. - We werken 's morgens hoofdzakelijk aan cognitieve vaardigheden. - We werken 's middags ervaringsgericht en projectmatig aan WO gerelateerde vakken. - Wij leren onze leerlingen zelfstandig te handelen en te functioneren in onze maatschappij. - Wij leren onze leerlingen kritisch te zijn op hun presteren, hun doen en hun laten. - Het GIP model loopt zichtbaar als een rode draad door de school. - Er is extra aandacht en zorg voor kinderen en/of ouders met een taalachterstand. - We formeren een schakelklas, voor taalzwakke kinderen of zetten in op VVE. - De school maximaliseert de mogelijkheden die het multifunctionele gebouw biedt. - We staan bekend als een veilige, goede en aantrekkelijke school. - Eenheid in pedagogisch en didactisch handelen. - We hebben hoge verwachtingen van collega's en kinderen. - De organisatiestructuur van de school is ronduit goed.
Organisatie van het onderwijs	
Groeperingsvormen.	Het Kompas is een reguliere basisschool met een leerstofjaarklassensysteem. Op de middagen wordt: "het geleerde in praktijk gebracht d.m.v. ervaringsgericht en projectmatig te werken aan de overige vakgebieden". Leerkrachten bewegen zich over de verdieping en zijn samen verantwoordelijk voor de begeleiding van de kinderen. Van hieruit groeit de interesse, het begrip en de betrokkenheid bij andere groepen. Bijkomend voordeel is dat meer leerkrachten samen ook meer weten. Hier profiteren de kinderen van.
Tijd.	-
Plaats.	De schuifdeuren van de lokalen staan open tijdens de middagen, waardoor er een groot lesplein ontstaat.

Docentrollen.	Aangezien de verschillen tussen de kinderen van één leeftijdsgroep steeds groter worden, bezinnen wij ons voortdurend op de vraag op welke wijze de zorg voor de kinderen kan worden verbreed en de kwaliteit van het onderwijs kan worden verbeterd. Om deze doelen te bereiken hebben we gekozen voor het GIP-model om nog meer vorm te kunnen geven aan adaptief onderwijs. Het GIP-model is een leerlijn voor de zelfstandigheidvorming van kinderen. Het belangrijkste doel is om de leerling minder afhankelijk te maken van de leerkracht en het zelfvertrouwen van de leerling te vergroten. Met andere woorden: de zelfstandigheid van de leerling te vergroten. Op deze manier komt er tijd vrij voor de leerkracht, zodat hij/zij kinderen met specifieke hulpvragen verder kan helpen. Voorspelbaarheid, omgaan met uitgestelde aandacht, systematisch contact en een goede planning spelen hierbij een rol. In een later stadium richt de aandacht zich ook op: leerlingen meer greep laten krijgen op het eigen gedrag, leerlingen leren problemen zelf op te lossen en leren samen te werken. Het is een onderwijsmodel dat voor alle vakken toepasbaar is. Er wordt in fases van onderaf opgebouwd en naar boven toe uitgebreid. Vanuit een goede organisatie gaan we de fases verder uitwerken. Het werken volgens het GIP model werpt duidelijk vruchten af op het gebied van klassenmanagement.
Materialen & bronnen.	-
Leeractiviteiten	
Inhouden.	's Morgens werken we in alle groepen aan de cognitieve vaardigheden (lezen, taal, rekenen en schrijven). 's Middags geven we kinderen de gelegenheid om de cognitieve vaardigheden in de praktijk te brengen door het werken aan projecten, werkstukken, presentaties. 's Middags is er ook een aanbod van creatieve leerzame workshops en/of cursussen.
Leeractiviteiten.	Basis voor differentiatie en organisatie is het GIP-model. Middels een kaartensysteem van Topondernemers wordt er naar eigen interesse gewerkt aan wereldoriëntatie. Daarnaast worden er workshops aangeboden, zijn excursies mogelijk, zit SOVA training in het lesprogramma, wordt er middels een intekensysteem gewerkt aan ICT onderwijs en creatieve vakken. Groepspresentaties worden afgewisseld met het tonen van werkstukken en muurkranten. Elke middag heeft een wereldoriënterend- of een creatief/maatschappelijk karakter.
Evaluatie van het leerproces en de leerresultaten	
Evalueren van het leren.	We volgen de ontwikkeling van leerlingen (signaleren) op de volgende manieren: · Observaties in de groep. · Evaluatie m.b.v. methodegebonden toetsen. · Evaluatie m.b.v. landelijke toetsen, o.a. CITO (alleen voor de hoofdvakken). · Overige evaluaties (bijv. n.a.v. extra gegeven hulp). We doen dit voor de ontwikkelingen op cognitief, sociaal-emotioneel en motorisch gebied.

Documentanalyse: *schoolplan 2007/2011, SBO Fiduciaschool*

Deze analyse bevat logischerwijs veel letterlijke informatie uit het schoolplan.

Aandachtspunt	Toelichting
Achtergronden van de vernieuwing	
Rationale of visie.	De uitgangspunten zijn: veiligheid, competentie en autonomie. Als basis voor het werken met kinderen, die aangewezen zijn op speciale zorg en begeleiding vinden we een goed pedagogisch klimaat en zorg voor sociaal-emotionele ontwikkeling heel belangrijk. We richten ons in eerste instantie op het creëren van een veilige en vertrouwde omgeving voor elke leerling, waarin hij of zij geaccepteerd wordt. Dit realiseren we door: - een gedifferentieerde pedagogische en didactische aanpak - de motivatie van kinderen op basis van betrokkenheid en welbevinden. - de opvatting dat we kinderen tot actief leren kunnen brengen De onderliggende basis van onze visie is het vertrouwen hebben in de ontwikkeling en de leermogelijkheden van kinderen.
Doelen.	Uitgaande van de missie van de school, de externe analyse en de interne sterkte/zwakte analyse zijn er de volgende conclusies: - De leerinhouden in de verschillende leerjaren moeten nog beter op elkaar aan gaan sluiten; - De leraren gaan de vorderingen van de leerlingen systematischer volgen; - De school gaat verder met het volgen van de ontwikkeling van de leerling, conform het ontwikkelingsperspectief en maakt de daarbij behorende beredeneerde keuzes - De school gaat de effecten van de zorg na.
Organisatie van het onderwijs	
Groeperingsvormen.	We bieden een krachtige uitnodigende leeromgeving aan, waarbij groepsdoorbrekend in onder-, midden- en bovenbouw gewerkt wordt.
Tijd.	-
Plaats.	Deze leeromgeving bestaat uit werkplekken die ingericht zijn voor een specifiek doel, te weten: ateliers en presentatieplekken. Ateliers zijn werkplekken die ingericht zijn rond activiteiten die betekenisvol en zinvol zijn voor kinderen. In de school zijn er presentatieplekken. Dit zijn plekken waar de kinderen de resultaten van hun werk kunnen tonen op bepaalde presentatiemomenten.
Docentrollen.	We gaan daarom uit van de behoefte aan relatie, competentie en autonomie van elk kind. Daarom werken wij vanuit: - Een pedagogisch klimaat, waarbinnen onderling sterk verschillende kinderen zich kunnen ontwikkelen en kunnen leren. - Een gedifferentieerde pedagogische en didactische aanpak. - De motivatie van kinderen op basis van betrokkenheid en welbevinden. - De opvatting dat we kinderen tot actief leren kunnen brengen. Om dit te realiseren hebben we gekozen om Teamonderwijs Op Maat te ontwikkelen binnen de school, waarbij de drie pijlers: personeel, organisatie en leeromgeving tijdens het veranderingsproces een andere invulling hebben gekregen.

Materialen & bronnen.	Binnen de instrumenteel - cursorische vakken wordt de computer remediërend ingezet.
Leeractiviteiten	
Inhouden.	Leerlijnen worden ontwikkeld voor de volgende leergebieden: techniek, ontwikkeling van creativiteit, ontwikkeling van muzische vaardigheden, kennis van de wereld, ontwikkeling van kennis van multimedia, geletterdheid, gecijferdheid en de ontwikkeling van motorische vaardigheden. Ten aanzien van het werken in de stamgroepen volgen we de leerlijnen van de reguliere methodes en de binnen de school ontwikkelde leerlijn ten aanzien van additionele, remediërende methodieken. Bij het werken in de ateliers maken we gebruik van de leerlijnen die ontwikkeld zijn vanuit de begrippen: leren kiezen, leren delen en leren maken.
Leeractiviteiten.	De onderliggende basis van de visie is het vertrouwen hebben in de ontwikkeling en de leermogelijkheden van kinderen. De school zorgt hierbij voor een balans tussen een betekenisvolle - en zinvolle leeromgeving, waarbij de leerlingen door de leerkrachten gecoacht worden in het leren kiezen en het stellen van doelen. De kwaliteit van het onderwijs is goed te noemen wanneer kinderen actief leren. Ze zijn betrokken, zichtbaar bezig en ondernemen betekenisvolle activiteiten. Kenmerken van deze onderwijsvorm komen naar voren in een duidelijke structuur, de pedagogische ruimte, de voorbereide leersituaties in een voorbereide leeromgeving en een duidelijke taakverdeling tussen kinderen en volwassenen. In de ateliers biedt de school een geïntegreerd aanbod op de drie middagen van de vakken wereldoriëntatie, lichamelijke, culturele en creatieve ontwikkeling. We bieden een krachtige uitnodigende leeromgeving aan, waarbij groepsdoorbrekend in onder-, midden- en bovenbouw gewerkt wordt.
Evaluatie van het leerproces en de leerresultaten	
Evalueren van het leren.	Op basis van de gegevens van het Onderwijskundig Rapport, opgesteld door de school van herkomst en de meest recente onderzoeksgegevens wordt er een eerste aanzet en / of handelingsplan met ontwikkelingsperspectief opgesteld ten aanzien van de problematiek van de leerling. Dit plan wordt halfjaarlijks of zo mogelijk eerder bijgesteld, zodat de leerling optimaal kan profiteren van de aangeboden hulp. Om de leerresultaten van elk kind te kunnen volgen maken we gebruik van bij de gebruikte methoden horende toetsen en van methode onafhankelijke toetsen, zoals CITO. Deze toetsresultaten worden ook opgenomen in het Pedagogisch Didactisch Registratiesysteem van de leerling. Daarnaast worden resultaten en behaalde doelen van de kinderen bijgehouden en vastgelegd in het portfolio van elk kind. De bedoeling is dat het portfolio als uitgangspunt gaat dienen bij de vorderingsgesprekken van de leerlingen.

Documentanalyse: jaarplan 2010/2011 en schoolgids 2010/2011, KBS De Biezenhof
 Deze analyse bevat logischerwijs veel letterlijke informatie uit het schoolplan.

Aandachtspunt	Toelichting
Achtergronden van de vernieuwing	
Rationale of visie.	De Biezenhof is een school met zorg voor leerlingen. Zij willen dat de kinderen heel veel leert en elke dag met plezier naar school gaat. Naast goede aandacht voor leerresultaten besteedt de Biezenhof veel aandacht aan een goede sfeer in de groepen. De leerkrachten doen er alles aan om uit de kinderen te halen wat er in zit. De ouder spelen hier een belangrijke en stimulerende rol in. De Biezenhof is een stimulerende school.
Doelen.	Voor leerlingen en leraren moet het onderwijs en de vorming die de school biedt zinvol en uitdagend zijn. Daarom kiezen zij voor: - het aanbieden van onderwijs op maat; - een op bevordering van de zelfstandigheid gerichte manier van werken; - aandacht voor samenwerkend leren; - aandacht voor vernieuwingen; - een breed en gevarieerd onderwijs- en vormingsaanbod; - aandacht voor eigen leervragen van kinderen; - aandacht voor sociaal-emotionele ontwikkeling van kinderen. De Biezenhof is een school met een prettig leef- en werkklimaat. De school kan zich alleen waarmaken als iedereen (leerlingen, ouders, medewerkers, schoolleiding en bestuur) zich daarvoor inzet. Een klimaat van collegialiteit, betrokkenheid, openheid, optimisme, enthousiasme, solidariteit en vertrouwen in elkaar is daarbij een voorwaarde. Een goede werksfeer met rechten en plichten is voor iedereen van grote belang.
Organisatie van het onderwijs	
Groeperingsvormen.	De klassenstructuur wordt bij verschillende activiteiten doorbroken. De leerlingen worden ingedeeld in jaargroepen en combinatiegroepen, voornamelijk op basis van sociale relaties. Een jaargroep bestaat uit kinderen van ongeveer dezelfde leeftijd. Binnen de jaargroep wordt interne differentiatie toegepast. Naast eenvoudige groepen kent de school ook een aantal zgn. combinatiegroepen. Leerkrachten van parallelgroepen werken nauw samen.
Tijd.	-
Plaats.	Veiligheid, sfeer, flexibiliteit en uitdaging zijn sleutelwoorden bij de inrichting van al onze ruimtes binnen de school
Docentrollen.	-
Materialen & bronnen.	Door middel van dagritmekaarten zien de kinderen wat ze gaan doen.
Leeractiviteiten	
Inhouden.	-
Leeractiviteiten.	Kinderen worden in de gelegenheid gesteld eigen keuzes te maken. De principes van de theorie omtrent meervoudige intelligentie worden wisselend toegepast tijdens de projecten. Het leren op basis van eigen leervragen vindt plaats door alle kinderen. Hierbij ontbreekt de diepgang en de doorgaande lijn.
Evaluatie van het leerproces en de leerresultaten	

Evalueren van het leren.	Alle leerkrachten stellen m.b.v. een vooraf vastgesteld format voor hun groep per leerstofonderdeel een groepsplan op, waarin de leeropbrengsten voor het komend jaar worden geformuleerd. Na 6 a 7 weken worden deze plannen geëvalueerd en bijgesteld. Naast een standaard rapport worden er vanaf groep 1 allerlei werkstukken van kinderen verzameld in een portfolio. Een portfolio is een gedetailleerd beeld van het leren en de ontwikkeling van de leerling in een bepaalde periode. Door met portfolio's te werken worden leerlingen zich (meer) bewust van hun eigen leerproces en de manier waarop ze dat beleven. Zo verandert de inhoud van deze portfolio gaandeweg de schoolloopbaan van de leerling.
---------------------------------	---

Bijlage 5: Overzicht vragenlijst managementteam

Deze vragenlijst is bedoeld voor de leden van het managementteam van de Tine Marcusschool. Voor mijn praktijkonderzoek ga ik onderzoeken wat het meest passende onderwijsconcept voor de Tine Marcusschool, cluster 2, in Groningen is. Het onderzoek bestaat uit het doen van een vergelijking tussen de recent ontwikkelde onderwijsconcepten en het in kaart brengen van de wensen van de werknemers, leerlingen en ouders van de Tine Marcusschool. Eerst wil ik naar aanleiding van de vraag, een vergelijking doen van verschillende onderwijsconcepten, weten wat door het managementteam van de Tine Marcusschool wordt verstaan onder een onderwijsconcept.

Toelichting op wat een onderwijsconcept is volgens de Tine Marcusschool

In de volgende vragen wil ik nagaan welke wensen er zijn met betrekking tot het vernieuwen van het onderwijs op de Tine Marcusschool. Hierbij wordt er vanuit gegaan dat een onderwijsconcept een manier is waarop het bereiken van de kerndoelen wordt gerealiseerd. Door afspraken te maken over de organisatie van het onderwijs, de leeractiviteiten en evaluatie van het leerproces en de leerresultaten (Steenbergen-Penterman, Thijs, Voogt, & Loenen, 2008).

Het betreft een multiple choice vragenlijst, bij sommige vragen is het echter mogelijk om meerdere antwoorden te kiezen (aangegeven door *). Doordat het abstracte begrippen betreft, wil ik de deelnemers verzoeken om een korte toelichting waarbij zij ingaan op de reden voor het kiezen van de desbetreffende wenselijke situatie.

<i>Aandachtspunt</i>	<i>Toelichting</i>
Organisatie van het onderwijs	
Groeperingsvormen	
☐ Heterogene groepen (De leerlingen zijn op leeftijd bij elkaar ingedeeld en volgen alle lessen binnen deze groep.) ☐ Homogene groepen (De leerlingen zijn op niveau bij elkaar ingedeeld en volgen alle lessen binnen deze groep.) ☐ Afwisseling in groeperingsvormen (De leerlingen zijn zoveel mogelijk op basis van leeftijd en niveau ingedeeld (is onze huidige situatie), maar waar nodig wordt er klas doorbrekend gewerkt.) ☐ Doorbreken jaargroepen (De leerlingen hebben een basisgroep en gaan van daaruit op niveau naar een andere groep)	

Differentiatie	
☐ Alle leerlingen werken op eigen tempo en niveau ☐ Alle leerlingen hebben dezelfde basisstof hierbinnen vindt differentiatie plaats door minimumaanbod een extra verdieping ☐ Binnen de groep zijn er maximaal 3 niveaugroepen	
Tijd	
☐ De leertijd is nu goed ☐ Logopedie, fysiotherapie moet na schooltijd plaatsvinden zodat dit niet ten koste van de andere vakken gaat ☐ Er moet meer aandacht/tijd voor rekenen, taal en lezen komen. ☐ Er moet ruimte in het rooster komen voor de kwaliteiten en interesses van de leerlingen.	
Plaats	
☐ Al het onderwijs vindt binnen de klas plaats ☐ In de klas zijn stilwerkplekken en een instructietafel ☐ In de school zijn stilwerkplekken en instructieruimtes te vinden ☐ Er zitten meer kinderen in één groep zodat er meerdere leerkrachten beschikbaar zijn die samen het onderwijs op niveau kunnen aanbieden. (binnen deze ruimte zijn er stilwerkplekken en instructietafels)	
* Docentenrollen	
☐ De leerkracht bepaalt het onderwijsaanbod (deze is gelijk voor de gehele groep) ☐ De leerkracht zorgt voor differentiatie (onderwijs in niveaugroepen met eigen instructie) ☐ De leerkracht werkt als coach (De leerkracht bepaalt de leerstof en de leerlingen vragen om hulp) ☐ De leerlingen zijn verantwoordelijk voor hun eigen leren (zij kiezen wat ze willen leren en vragen de leerkracht om hulp, wanneer nodig)	
Werkvormen	
☐ De leerlingen werken individueel ☐ Incidenteel worden er samenwerkende leervormen ingezet ☐ Structureel worden er samenwerkende leervormen ingezet ☐ Structureel worden er met behulp van een leerlijn samenwerkende leervormen ingezet (waarbinnen er sprake is van wederzijdse afhankelijkheid tussen de leerlingen)	
Materialen & bronnen	

- ☐ De methodes en materialen die wij gebruiken zijn goed om de kerndoelen te bereiken
- ☐ Sommige methodes zijn niet toereikend
- ☐ Er zijn te weinig (ondersteunde) materialen
- ☐ Er zouden meer digitale middelen beschikbaar moeten zijn (Digitale borden en meer computers en onderwijsprogramma's)

Werken in de unit

Teamteaching

- ☐ Als leerkracht wil ik al het onderwijs aan mijn groep verzorgen (ook vakken als gym en muziek)
- ☐ Het is goed dat vakken als gym en muziek door specialisten wordt gegeven
- ☐ Voor de zaakvakken en creatieve vakken zouden ook specialisten moeten komen (elke leerkracht heeft zijn eigen interesse/kwaliteit, waarmee rekening gehouden wordt bij de vakken verdeling)
- ☐ Bij alle vakken moet gebruikt worden gemaakt van de kwaliteiten van de leerkrachten

* Unitoverleg

- ☐ De bouwvergaderingen werken goed
- ☐ Meer vergaderingen met het hele team zou prettig zijn
- ☐ Er moet op een andere manier worden vergaderd

Aandachtspunt

Toelichting

Leeractiviteiten

* Inhouden

- ☐ De inhoud van het onderwijs is bij iedereen bekend. (iedereen werkt samen aan het bereiken van de kerndoelen)
- ☐ Voor alle vakgebieden moeten we gebruik maken van leerlijnen.
- ☐ Er zijn duidelijke afspraken over wanneer wat wordt aangeboden
- ☐ Er moeten meer afspraken komen over wanneer welke leerstof wordt aangeboden

Leeractiviteiten

- ☐ De huidige werkvormen voldoen
- ☐ We zouden meer werkvormen/manieren van leren kunnen gebruiken.

<i>Aandachtspunt</i>	<i>Toelichting</i>
Evaluatie van het leerproces en de leerresultaten	
Evaluëren van het leren	
☐ Het gebruik van methode gebonden toetsen en observaties zijn voldoende ☐ Naast methode gebonden toetsen en observaties moeten er methode onafhankelijke toetsen worden afgenomen ☐ Naast het voorgaande is het gebruik van een portfolio belangrijk (dit geeft de leerlingen meer zicht op hun vooruitgang)	

Overige opmerkingen, eventuele suggesties ter verbetering van het onderwijs op de Tine Marcusschool:

Via deze weg wil ik u alvast hartelijk danken voor het invullen van deze vragenlijst. De resultaten en aanbevelingen van mijn gehele onderzoek zullen begin juli volgen.

Met vriendelijke groeten,

Alies Rumph

Bijlage 6: Overzicht vragenlijst leerkrachten

Deze vragenlijst is bedoeld voor de leerkrachten van de Tine Marcusschool. Voor mijn praktijkonderzoek ga ik onderzoeken wat het meest passende onderwijsconcept voor de Tine Marcusschool is. Het onderzoek bestaat uit het doen van een vergelijking tussen de recent ontwikkelde onderwijsconcepten en het in kaart brengen van de wensen van de werknemers, leerlingen en ouders van de Tine Marcusschool.

In de volgende vragen wil ik nagaan welke wensen er zijn met betrekking tot het vernieuwen van het onderwijs op de Tine Marcusschool. Het betreft een meerkeuze vragenlijst, bij sommige vragen is het echter mogelijk om meerdere antwoorden te kiezen (aangegeven door *). Bij het beantwoorden van de meerkeuze vragen wil ik de deelnemer verzoeken om een toelichting bij de keuze te geven. In deze toelichting zou ik graag terugzien hoe de keuze tegemoet komt aan de behoeften van onze leerlingen.

Aandachtspunt	Toelichting
Organisatie van het onderwijs	
Groeperingsvormen	
☐ Heterogene groepen (De leerlingen zijn op leeftijd bij elkaar ingedeeld en volgen alle lessen binnen deze groep.)	
☐ Homogene groepen (De leerlingen zijn op niveau bij elkaar ingedeeld en volgen alle lessen binnen deze groep.)	
☐ Afwisseling in groeperingsvormen (De leerlingen zijn zoveel mogelijk op basis van leeftijd en niveau ingedeeld (is onze huidige situatie), maar waar nodig wordt er klas doorbrekend gewerkt.)	
☐ Doorbreken jaargroepen (De leerlingen hebben een basisgroep en gaan van daaruit op niveau naar een andere groep)	
Differentiatie	
☐ Alle leerlingen werken op eigen tempo en niveau	
☐ Alle leerlingen hebben dezelfde basisstof hierbinnen vindt differentiatie plaats door minimumaanbod een extra verdieping	
☐ Binnen de groep zijn er maximaal 3 niveaugroepen	
* Tijd	
☐ De leertijd is nu goed	
☐ Logopedie, fysiotherapie moet na schooltijd plaatsvinden zodat dit niet ten koste van de andere vakken gaat	
☐ Er moet meer aandacht/tijd voor rekenen, taal en lezen komen.	
☐ Er moet ruimte in het rooster komen voor de kwaliteiten en interesses van de leerlingen.	

Plaats	
☐ Al het onderwijs vindt binnen de klas plaats ☐ In de klas zijn stilwerkplekken en een instructietafel ☐ In de school zijn stilwerkplekken en instructieruimtes te vinden ☐ Er zitten meer kinderen in één groep zodat er meerdere leerkrachten beschikbaar zijn die samen het onderwijs op niveau kunnen aanbieden. (binnen deze ruimte zijn er stilwerkplekken en instructietafels)	
Docentenrollen	
☐ De leerkracht bepaald het onderwijsaanbod (deze is gelijk voor de gehele groep) ☐ De leerkracht zorgt voor differentiatie (onderwijs in niveaugroepen met eigen instructie) ☐ De leerkracht werkt als coach (De leerkracht bepaald de leerstof en de leerlingen plannen zelf hun taak en vragen zelf om hulp) ☐ De leerlingen zijn verantwoordelijk voor hun eigen leren (zij kiezen wat ze willen leren en vragen de leerkracht om hulp, wanneer nodig)	
Werkvormen	
☐ De leerlingen werken individueel ☐ Incidenteel worden er samenwerkende leervormen ingezet ☐ Structureel worden er samenwerkende leervormen ingezet ☐ Structureel worden er, met behulp van een leerlijn, samenwerkende leervormen ingezet (waarbinnen er sprake is van wederzijdse afhankelijkheid tussen de leerlingen)	
* Materialen & bronnen	
☐ De methodes en materialen die wij gebruiken zijn goed om de kerndoelen te bereiken ☐ Sommige methodes zijn niet toereikend ☐ Er zijn te weinig (ondersteunde) materialen ☐ Er zouden meer digitale middelen beschikbaar moeten zijn (Digitale borden en meer computers en onderwijsprogramma's)	

Werken in de unit

Teamteaching

- ☐ Als leerkracht wil ik al het onderwijs aan mijn groep verzorgen (ook vakken als gym en muziek)
- ☐ Het is goed dat vakken als gym en muziek door specialisten wordt gegeven
- ☐ Voor de zaakvakken en creatieve vakken zouden ook specialisten moeten komen (elke leerkracht heeft zijn eigen interesse/kwaliteit, waarmee rekening gehouden wordt bij de vakken verdeling)
- ☐ Bij alle vakken moet gebruikt worden gemaakt van de kwaliteiten van de leerkrachten

* Unitoverleg

- ☐ De bouwvergaderingen werken goed
- ☐ Meer vergaderingen met het hele team zou prettig zijn (voor gezamenlijke afspraken en doorgaande lijnen)
- ☐ Er moet op een andere manier worden vergaderd

Aandachtspunt	Toelichting
---------------	-------------

Leeractiviteiten

Inhouden

- ☐ De inhoud van het onderwijs is bij iedereen bekend. (iedereen werkt samen aan het bereiken van de kerndoelen)
- ☐ Er zijn duidelijke afspraken over wanneer wat wordt aangeboden
- ☐ Voor alle vak- en ontwikkelgebieden moeten we gebruik maken van leerlijnen.
- ☐ Er moeten meer afspraken komen over wanneer welke leerstof wordt aangeboden

Leeractiviteiten

- ☐ De huidige werkvormen voldoen
- ☐ We zouden meer werkvormen/manieren van leren kunnen gebruiken.

Aandachtspunt	Toelichting
---------------	-------------

Evaluatie van het leerproces en de leerresultaten

Evalueren van het leren

- ☐ Het gebruik van methode gebonden toetsen en observaties zijn voldoende
- ☐ Naast methode gebonden toetsen en observaties moeten er methode onafhankelijke toetsen worden afgenomen
- ☐ Naast het voorgaande is het gebruik van een portfolio belangrijk (dit geeft de leerlingen meer zicht op hun vooruitgang)

Overige opmerkingen, eventuele suggesties ter verbetering van het onderwijs op de Tine

<u>Marcusschool:</u>	
<u>Algemene gegevens</u> Naam school: Functie: Werkzaam in de:	<i>Onder/midden/bovenbouw</i>

Via deze weg wil ik u alvast hartelijk danken voor het invullen van deze vragenlijst. De resultaten en aanbevelingen van mijn gehele onderzoek zullen begin juli volgen.

Met vriendelijke groeten,

Alies Rumph

Bijlage 7: Overzicht vragenlijst zorgbieders

Deze vragenlijst is bedoeld voor de zorgbieders van de Tine Marcusschool. Voor mijn praktijkonderzoek ga ik onderzoeken wat het meest passende onderwijsconcept voor de Tine Marcusschool, cluster 2, in Groningen is. Het onderzoek bestaat uit het doen van een vergelijking tussen de recent ontwikkelde onderwijsconcepten en het in kaart brengen van de wensen van de werknemers, leerlingen en ouders van de Tine Marcusschool.

In de volgende vragen wil ik nagaan welke wensen er zijn met betrekking tot het vernieuwen van het onderwijs op de Tine Marcusschool. Het betreft een multiple choice vragenlijst, bij sommige vragen is het echter mogelijk om meerdere antwoorden te kiezen (aangegeven door *). Doordat het abstracte begrippen betreft, wil ik de deelnemers verzoeken om een korte toelichting waarbij zij ingaan op de reden voor het kiezen van de desbetreffende wenselijke situatie.

Aandachtspunt		Toelichting	
Organisatie van het onderwijs			
Groeperingsvormen			
☐ Heterogene groepen (De leerlingen zijn op leeftijd bij elkaar ingedeeld en volgen alle lessen binnen deze groep.)			
☐ Homogene groepen (De leerlingen zijn op niveau bij elkaar ingedeeld en volgen alle lessen binnen deze groep.)			
☐ Afwisseling in groeperingsvormen (De leerlingen zijn zoveel mogelijk op basis van leeftijd en niveau ingedeeld (is onze huidige situatie), maar waar nodig wordt er klas doorbrekend gewerkt.)			
☐ Doorbreken jaargroepen (De leerlingen hebben een basisgroep en gaan van daaruit op niveau naar een andere groep)			
Tijd			
☐ De leertijd is nu goed			
☐ Logopedie, fysiotherapie moet na schooltijd plaatsvinden zodat dit niet ten koste van de andere vakken gaat			
☐ Er moet meer aandacht/tijd voor rekenen, taal en lezen komen.			
☐ Er moet ruimte in het rooster komen voor de kwaliteiten en interesses van de leerlingen.			
Materialen & bronnen			
☐ De methodes en materialen die wij gebruiken zijn goed om de kerndoelen te bereiken			
☐ Sommige methodes zijn niet toereikend			
☐ Er zijn te weinig (ondersteunde) materialen			
☐ Er zouden meer digitale middelen beschikbaar moeten zijn (Digitale borden en meer computers en onderwijsprogramma's)			

Werken in de unit

* Unitoverleg

- ☐ De bouwvergaderingen werken goed
- ☐ Meer vergaderingen met het hele team zou prettig zijn
- ☐ Er moet op een andere manier worden vergaderd

Aandachtspunt

Toelichting

Leeractiviteiten

* Inhouden

- ☐ De inhoud van het onderwijs is bij iedereen bekend. (iedereen werkt samen aan het bereiken van de kerndoelen)
- ☐ Voor alle vakgebieden moeten we gebruik maken van leerlijnen.
- ☐ Er zijn duidelijke afspraken over wanneer wat wordt aangeboden
- ☐ Er moeten meer afspraken komen over wanneer welke leerstof wordt aangeboden

Leeractiviteiten

- ☐ De huidige werkvormen voldoen
- ☐ We zouden meer werkvormen/manieren van leren kunnen gebruiken.

Aandachtspunt

Toelichting

Evaluatie van het leerproces en de leerresultaten

Evalueren van het leren

- ☐ Het gebruik van methode gebonden toetsen en observaties zijn voldoende
- ☐ Naast methode gebonden toetsen en observaties moeten er methode onafhankelijke toetsen worden afgenomen
- ☐ Naast het voorgaande is het gebruik van een portfolio belangrijk (dit geeft de leerlingen meer zicht op hun vooruitgang)

Overige opmerkingen, eventuele suggesties ter verbetering van het onderwijs op de Tine Marcusschool:

Algemene gegevens	
Naam school:	
Functie:	Onder/midden/bovenbouw
Werkzaam in de:	

Via deze weg wil ik u alvast hartelijk danken voor het invullen van deze vragenlijst. De resultaten en aanbevelingen van mijn gehele onderzoek zullen begin juli volgen.

Met vriendelijke groeten,

Alies Rumph

Bijlage 8: Overzicht vragenlijst ouders

Deze vragenlijst is gemaakt door Alies Rumph, stagiair in groep 6/7b. Ik volg de master Special Educational Needs in Groningen, waarmee ik mij specialiseer in het bieden van zorg aan kinderen met leer- en/of gedragsproblemen. Voor mijn eindopdracht ga ik onderzoeken wat de meest passende vorm van onderwijs voor de Tine Marcusschool is. Deze vragenlijst is bedoeld voor het in kaart brengen van de wensen van de ouders/verzorgers van leerlingen van de Tine Marcusschool.

In de volgende vragen wil ik nagaan welke wensen er bij de ouders zijn met betrekking tot het vernieuwen van het onderwijs op de Tine Marcusschool. Het betreft een meerkeuze vragenlijst, bij sommige vragen is het echter mogelijk om meerdere antwoorden te kiezen (aangegeven door *), bij alle vragen gaat het om wat wenselijk is.

Organisatie van het onderwijs	
Groeperingsvormen	
Voor mijn kind zou de beste samenstelling van de groep bestaan uit:	
☐ Mijn kind zit bij leeftijdgenootjes in de groep, hierbij verschillen de niveaus en sociale vaardigheden van de kinderen, zodat ze van elkaar kunnen leren. Alle lessen worden binnen deze groep gegeven.	
☐ Mijn kind zit op basis van zijn leerniveau in een groep, hierbij kan de leeftijd van de kinderen 1-2 jaar verschillen, maar de niveaus zijn gelijk. Alle lessen worden binnen deze groep gegeven en er vinden geen wisselingen plaats wat rust geeft.	
☐ Mijn kind zit in een groep gebaseerd op zijn leeftijd en zoveel mogelijk op zijn leerniveau en sociale vaardigheden. (<i>huidige situatie</i>)	
Tijd*	
De beste besteding van de tijd op school voor mijn kind is:	
☐ Logopedie, fysiotherapie en andere begeleiding vindt onder schooltijd plaats, zodat mijn kind na schooltijd vrij is.	
☐ Logopedie, fysiotherapie moet na schooltijd plaatsvinden zodat dit niet ten koste van de andere vakken gaat.	
☐ Er moet meer aandacht/tijd voor rekenen, taal en lezen komen. Dit vind ik het belangrijkste voor mijn kind.	
☐ Om te zorgen dat mijn kind weet waar hij goed in is en wat hij leuk vindt, is het belangrijk om vakken aan te bieden die aansluiten bij de kwaliteiten en interesses van mijn kind.	
Leraar taak	
De leerkracht kan het beste voor mijn kind:	
☐ Beslissen wat mijn kind moet leren op basis van wat de hele groep moet leren en deze les aan de hele groep geven. Dit zorgt ervoor dat mijn kind niet wordt afgeleid.	
☐ Beslissen wat mijn kind moet leren en zorgen voor differentiatie, dit betekent dat de leerkracht tijdens de rekenles voor sommige kinderen meer uitlegt en de uitleg goed laat aansluiten bij wat het kind kan en nodig heeft.	
☐ Beslissen wat mijn kind moet leren, maar geen klassikale uitleg geven. Mijn kind moet zelf om hulp vragen, dit maakt de kinderen meer verantwoordelijk voor hun eigen leren.	
☐ Een weektaak maken en hem/haar verantwoordelijk voor hun eigen leren maken. Mijn kind kiest zelf van de weektaak wat hij/zij wil leren en vraagt de leerkracht om hulp wanneer dat nodig is.	

Het is voor mijn kind belangrijk dat:

- ☐ Deze binnen de eigen klas een vaste werkplek heeft. Mijn kind hoeft alleen voor de gym en pauzes de klas uit.
- ☐ Er in de klas plaatsen zijn waar mijn kind stil kan werken en dat uitleg aan de instructietafel wordt gedaan, zodat mijn kind niet wordt afgeleid.
- ☐ Er in de school plekken zijn waar mijn kind stil kan werken en dat er toezicht van de leerkracht is. Om de rust in de klas te houden moeten er speciale ruimtes zijn waar de instructie wordt gegeven.
- ☐ Er meer leerkrachten of onderwijsassistenten in de klas zijn, zodat mijn kind extra hulp kan krijgen als het nodig is. Het is dan niet erg dat hierdoor de groepsgrootte verdubbelt. *(binnen deze ruimte zijn er stilwerkplekken en instructietafels beschikbaar)*

Leeractiviteiten

Leeractiviteiten

Om goed te kunnen leren is het voor mijn kind belangrijk dat:

- ☐ De leerkracht eerst uitleg geeft en dan de kinderen de opdrachten zelfstandig laat maken.
- ☐ Hij leert samenwerken. Dit is belangrijk, omdat dit later ook van hem/haar wordt verwacht.
- ☐ Er met thema's (zoals, beroepen, kunst etc.) wordt gewerkt. Wanneer er bij alle vakken één onderwerp centraal staat dan is mijn kind geïnteresseerder.
- ☐ Mijn kind zelf leert ontdekken. Nieuwe leerstof en materialen moeten eerst op een speelse manier worden ontdekt. (bijv. door spelletjes ermee te spelen)

Evaluatie van het leerproces en de leerresultaten

Evaluatie van het leren

Om te bepalen wat mijn kind weet, is het belangrijk dat:

- ☐ De leerkracht in de gaten houdt of mijn kind de leerstof beheerst middels observaties. Hiernaast neemt de leerkracht toetsen van taal, spelling en rekenen af, ook wordt er getoetst met landelijk gelijke toetsen zoals de CITO volgtoetsen. *(huidige situatie)*
- ☐ Naast het voorgaande is het gebruik van een portfolio belangrijk (dit geeft de leerlingen meer zicht op hun vooruitgang). Een portfolio is een bewijsmap waarin werk van de leerling zit waarmee hij/zij bewijst wat hij/zij al kan. Dit kunnen toetsen zijn, maar ook verhaaltjes en tekeningen.

Overige opmerkingen, eventuele suggesties ter verbetering van het onderwijs op de Tine Marcusschool:

<u>Algemene gegevens</u> Ouder van een leerling in de: Ons kind gaat sinds:	Onder/midden/bovenbouw 20.. naar deze school.
--	---

Via deze weg wil ik u hartelijk danken voor het invullen van deze vragenlijst. De ingevulde vragenlijst kunt u bij de groepsleerkracht van uw kind inleveren.

Met vriendelijke groeten,

Alies Rumph